

SATUTTAVA SISARUUS

Sisällönanalyysi sisarusten välistä väkivaltaa kokeneiden viesteistä
Internetin keskustelupalstoilla

Oona Ylätaalo

509934

Pro gradu -tutkielma

Turun Yliopisto

Sosiaalitieteiden laitos

Sosiaalityö

Kesäkuu 2019

Turun yliopiston laatu järjestelmän mukaisesti tämän julkaisun alkuperäisyys on tarkastettu Turnitin OriginalityCheck-järjestelmällä.

TURUN YLIOPISTO
Yhteiskuntatieteellinen tiedekunta,
Sosiaalitieteiden laitos

YLÄTALO OONA, Satuttava sisarus – Sisällönanalyysi sisarusten välistä väkivaltaa
kokoneiden viesteistä Internetin keskustelupalstoilla

Pro gradu -tutkielma, 120s.
Sosiaalityö, valtiotieteiden maisterin tutkinto
Kesäkuu 2019

Olen tarkastellut tässä pro gradu -tutkielmassa sisarusten välistä väkivaltaa ja sitä, miten sisarusten välisen väkivallan uhrin ovat kokeneet heidän perheensä tai muiden perheen ulkopuolisten henkilöiden suhtautuneen väkivaltaan ja mitä sisarusten välisen väkivallan uhrin ovat kertoneet väkivaltaan saamastaan tai hakemastaan avusta. Tutkielman tutkimusprosessi on ollut laadullinen ja sen teoreettimetodologinen viitekehys on perustunut fenomenologis-hermeneuttiseen lähestymistapaan. Sisarusten välinen väkivalta on määrittynyt tässä tutkimuksessa väkivallaksi, joka tapahtuu sisarussuhteissa. Väkivalta on voinut olla niin henkistä, fyysistä kuin seksuaalistakin väkivaltaa. Sisarusten välinen väkivalta on myös yksi perheväkivallan muodoista. Tutkielmani aineisto koostui suomalaisille Internetin keskustelupalstoille vuosina 2007–2018 kirjoitetuista viesteistä, jotka keräsin Internetistä 9.11.2018. Löytämäni viestiketjut ovat peräisin Tukinet.net, Vauva.fi, Meidänperhe.fi, Kodinkuvalehti.fi, Kaksplus.fi, Demi.fi ja Suomi24.fi -sivustoilta. Tutkielman lopullinen aineisto oli 55 sivua pitkä ja se koostui 188 kappaleesta keskustelu-kommentteja. Keskustelupalstojen viestien valinnassa käytin rajauksena uhrin asemaa. Tutkielman analyysiosuus on toteutettu aineistolähtöisenä sisällönanalyysinä.

Tehdyn analyysin perusteella suhtautumistavat sisarusten välistä väkivaltaa kohtaan näyttäytyivät pääasiassa hyväksyvinä, normalisoivina ja vähättelevinä. Väkivaltaa on pidetty jossain tapauksissa oikeutettuna ja uhrien omana syynä. Lisäksi osassa tapauksista molempien sisarusten tulkittiin olleen yhtä lailla vastuussa väkivallasta. Vain muutamat väkivaltaa kokeneet kirjoittivat väkivallan aktiivisesta tuomitsemisesta. Väkivaltaan on liittynyt myös välinpitämättömyyttä ja väkivallan on annettu jatkoa. Uhrien kohtaamaa väkivaltaa ja sen vakavuutta on myös mitätöity tai väkivaltaa ei ole uskottu tapahtuneen ollenkaan. Väkivaltaiseen käytökseen on myös suhtauduttu useissa tapauksissa normaalina sisarussuhteisiin kuuluvana asiana. Avun hakeminen ja saaminen näyttäytyivät analyysin perusteella kompleksisina: Vaikka apua oltiin haettu, sitä ei oltu suuressa osassa tapauksista saatu. Lisäksi apua ei oltu pystytty tai haluttu hakea ja avun hakemisen hyödyllisyys oltiin koettu turhaksi useiden siihen liittyneiden pettymysten jälkeen. Apua oli jäänyt hakematta myös tiedon puutteen, pelon, tilanteiden ja tunteiden välttelyn sekä turtuneisuuden vuoksi. Häpeä, syyllisyys ja hiljaa pysymiseen kannustaminen olivat johtaneet myös uhrien kohdalla vaikenemiseen.

Asiasanat: sisarusten välinen väkivalta, perheväkivalta, sosiaalityö, aineistolähtöinen sisällönanalyysi

SISÄLLYSLUETTELO

1	JOHDANTO	1
2	TUTKIMUKSEN TEOREETTISET LÄHTÖKOHDAT	9
2.1	LAPSIIN KOHDISTUVAN VÄKIVALLAN TUTKIMUS JA LASTENSUOJELU	9
2.1.1	Lasten oikeudet ja lastensuojelu nyky-Suomessa	10
2.2	VÄKIVALLAN MÄÄRITELMÄ JA VÄKIVALLAN ERI MUODOT	12
2.3	SISARUUDEN MÄÄRITELMÄ, SISARUSSUHTEET JA PERHERAKENTEET	15
2.4	SISARUSTEN VÄLINEN VÄKIVALTA	18
2.4.1	Sisarusten välisen väkivallan ilmeneminen: henkinen, fyysinen ja seksuaalinen väkivalta	21
2.4.2	Sisarusten välistä väkivaltaa selittävät tekijät.....	23
2.4.3	Sisarusten väliselle väkivallalle altistumisen seurauksia.....	29
2.5	PALVELUITA JA AUTTAMISEN SEKÄ SUOJAAMISEN KEINOJA SISARUSTEN VÄLISEEN VÄKIVALTAAN.	33
3	TUTKIMUKSEN TOTEUTUS	37
3.1	LAADULLINEN TUTKIMUS JA FENOMENOLOGIS-HERMENEUTTINEN VIITEKEHYS	39
3.2	TUTKIMUSKYSYMYKSET	40
3.3	TUTKIMUKSEN EETTISYYS	41
3.4	AINEISTON KERUU JA TUTKIMUKSEN LUOTETTAVUUS	44
3.5	AINEISTON ANALYYSI JA AINEISTOLÄHTÖINEN SISÄLLÖNANALYYSI	47
4	SISARUSTEN VÄLINEN VÄKIVALTA INTERNETIN KESKUSTELUPALSTOILLA	51
4.1	PERHEEN JA MUIDEN PERHEEN ULKOPUOLISTEN HENKILÖIDEN SUHTAUTUMISTAVAT SISARUSTEN VÄLISEEN VÄKIVALTAAN	52
4.1.1	Väkivallan hyväksyminen, välinpitämättömyys ja normalisoiminen	52
4.1.2	Väkivaltaa ei uskota.....	60
4.1.3	Väkivalta uhrin omana syynä.....	65
4.1.4	Väkivallan tuomitseminen.....	70
4.2	AVUN HAKEMINEN JA SAAMINEN SISARUSTEN VÄLISEEN VÄKIVALTAAN	71
4.2.1	Saamatta jäänyt apu	72
4.2.2	Löydetyt keinot ja ratkaisut	79
4.2.3	Uhri itse itsensä auttajana	83
4.2.4	Hakematta jäänyt apu	88
5	JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA	96
5.1	SISARUSTEN VÄLISEEN VÄKIVALTAAN LIITTYVÄT SUHTAUTUMISTAVAT JA KOMPLEKSINEN AVUN HAKEMINEN JA SAAMINEN.....	97
5.2	TUTKIMUSPROSESSIN TARKASTELU JA MUU LOPPUPOHDINTA.....	105
	LÄHTEET	107

1 JOHDANTO

“Hyvä, että väkivallasta puhutaan (HS 18.11.). Mutta kuten aina, sisarusten tekemästä väkivallasta vaietaan. - - Isoveli pahoinpiteli minua koko lapsuuden ajan muun muassa, jos katsoin väärää tv-ohjelmaa tai olin hyvä jossain. Viimeisen pahoinpitelyn aikaan olimme aikuisia. Tajusin väkivallan loppuvan vain, jos emme kohtaa. Jäin sukujuhlien ulkopuolelle, koska sukulaiset – vanhempani mukaan lukien – suhtautuivat uhriin hankalana osapuolena - -. Jos joutuu hakatuksi puistossa, harvan odotetaan juovan iloisesti kahvia tekijän kanssa, mutta näin oletetaan, kun tulee kotonaan hakatuksi ja tyrannisoiduksi satoja kertoja 20 vuoden ajan. Opin, ettei minulla ole ihmisarvoa, ja pelkäämään onnistumista. Pitkän terapian jälkeenkin ihmissuhteet ovat vaikeita, koska en osaa asettaa rajoja henkiselle hyväksikäytölle. Sisarusväkivallan hyväksyminen on myös vanhemman lapseen kohdistamaa väkivaltaa. Kaikki väkivalta on ehdottoman tuomittavaa, mutta kumpi vanhempi on väkivaltaisempi: se, joka repii lasta tukasta kolmesti vai se, joka sallii lapsensa jatkuvan hakkaamisen? Jälkimmäinen ryhmä ja heidän uhrinsa jäävät näkymättömiin.” (HS 27.11.2017)

Valtaosalla maailman lapsista on ainakin yksi sisarus. Sisarussuhteet ovat tärkeä osa perhesysteemiä ja ne voivat olla pisimpiä ihmissuhteita, mitä ihmisellä on elämänsä aikana (Howe & Recchia 2014, 1; Wolke & Tippet & Dantchev 2015, 917). Sisarussuhteet voivat olla myös ensimmäisiä merkityksellisiä ihmissuhteita, joita lapsella on vanhempi-lapsisuhteen ohella. Tämän lisäksi sisarussuhteet voivat olla lasten ensimmäisiä vertaissuhteita, joiden kautta lapsi voi oppia sosiaaliin suhteisiin liittyviä taitoja. Sisarussuhde on myös eräänlainen sitoumus ja sisarukset jakavat osin yhteisen elämäntarinan ja historian (Caffaro 2008, 36). Sisarukset eivät voi myöskään valita toisiaan, sisaruuttaan ja yhdessäoloa ainakaan ollessaan lapsia, minkä vuoksi ei ole täysin yllättävää, että sisarussuhteiden kaltaisiin intensiivisiin ja elämänmittaisiin suhteisiin voi liittyä myös hankaluuksia. Sisarukset ovat myös useissa tapauksissa päivittäin tekemisissä keskenään eikä näitä vuorovaikutustilanteita aina tarkkailla aikuisten toimesta. (Newman 1994.)

Siinä missä hyvät sisarussuhteet voivat toimia positiivisena ja kannattelevana voimavarana, voivat nämä suhteet olla myös satuttavia. Sisarussuhteisiin voi liittyä myös väkivaltaa ja negatiivisia tunteita, minkä vuoksi sisaruuden ja sisarussuhteiden merkitystä ei pidä vähätellä mistään näkökulmasta. Sisarussuhteissa ilmenevä väkivalta

voi myös jatkua pitkälle aikuisuuteen asti, eikä se siten rajoitu pelkkään lapsuusikään (McDonald & Martinez 2016, 405). Tässä tutkimuksessa sisarusten välistä väkivaltaa on lähestytty sisarussuhteissa vallitsevan voimasuhteiden epätasapainon kautta: Sisarusväkivallassa sisarus tai sisarukset kohdistavat systemaattisesti väkivaltaa yhtä sisarustaan kohtaan ja pyrkivät aiheuttamaan tällä toiminnalla vakavaa haittaa tälle sisarukselle (Eriksen & Jensen 2006, 498; Viitattu DesKesery & Ellis 1997, 399; Caffaro 2008, 36; Meyers 2015, 25–26). Väkivalta voi vaihdella henkisestä väkivallasta fyysiseen voimankäyttöön ja jopa kuolemaan johtaviin tekoihin (Pitkänen 2014, 43).

Luvun alussa esitetty mielipidekirjoitus on kirjoitettu Helsingin Sanomien mielipidepalstalle 27.11.2017 vastena aiemmin 18.11.2017 Helsingin Sanomissa julkaistulle perheväkivaltaa koskevalle kirjoitukselle (HS 2017). Kyseinen mielipidekirjoitus on osuva kuvaus siitä, kuinka tunnistamattomasta ja haavoittavasta asiasta on kyse, kun puhutaan sisarusten välisestä väkivallasta. Kirjoitus on suhteellisen uusi ja se kuvastaa hyvin myös sitä, kuinka vähän yhteiskunnallista keskustelua aiheen ympärillä on tähän asti käyty meillä Suomessa. Sisarusten välinen väkivalta ei ole sen vähäisestä yhteiskunnallisesta huomiosta huolimatta kuitenkaan mikään uusi ilmiö, vaan sitä on esiintynyt niin kauan kuin on ollut ihmisiäkin (Noland, Liller, McDermott, Coulter, Seraphine 2004, 13).

Lapsiin kohdistuvan väkivallan tutkimuksissa on todettu, että lapset kokevat väkivaltaa ennen kaikkea omassa kodissaan (Paavilainen & Pösö 2003, 3, 18; Kääriäinen 2008, 27). Nuorten kokemasta väkivallasta on taas todettu, että nuoret kohtaavat eniten väkivaltaa toisten nuorten tekemänä (Näsi & Tanskanen 2017, 217). Sisarusten välinen väkivalta on myös lapsiin ja nuoriin kohdistuvaa väkivaltaa ja yksi kotona koettavan perheväkivallan muodoista (Ks. esim. DHHS & OHDS 1991, 2; Nyqvist 2001, 13; Hoffman & Edwards 2004, 187; Oranen 2012, 218). Tutkimuksissa on saatu eriäviä tuloksia siitä, mikä perheväkivallan muodoista on yleisintä.

Osa tutkijoista on todennut perheen läheisissä suhteissa esiintyvän väkivaltaisuuksien olevan tyypillisintä puolisoitten välillä niin, että sen uhreina ovat useimmin naiset ja tekijöinä miehet (Nyqvist 2001, 13; Salmi & Lehti & Sirén & Kivivuori & Aaltonen

2009, 10). Suomalaisen lapsiuhritutkimuksen mukaan yleisin muihin perheenjäseniin kohdistuva väkivallan muoto, jota perheissä havaitaan, on kuitenkin sisarusten välinen väkivalta. Lapsiuhritutkimuksen saamien tulosten pohjalta sisarusten välinen väkivalta on yleisempää kuin vanhempien lapsiin kohdistama väkivalta tai vanhempien välinen väkivalta. (Ellonen & Sariola 2008, 70–71, 74; Fagerlund & Peltola & Kääriäinen & Ellonen & Sariola 2014, 61–62; Lepistö 2010, 61.) Omien sisarusten ja puolisisarusten jälkeen seuraavaksi yleisimmät tekijät nuoriin kohdistuvassa väkivallassa ovat nuorisoriikollisuuskyselyn (2016) mukaan nuorten kaverit ja muut tutut nuoret. Aikuisten ja erityisesti muiden kuin omien vanhempien nuoriin kohdistama väkivalta oli sitä vastoin varsin harvinaista kyselyn mukaan. (Näsi & Tanskanen 2017, 217.) Samaan tulokseen on päädytty myös Yhdysvalloissa tehdyissä tutkimuksissa (Ks. esim Newman 1994; Viitattu Straus, Gelles and Steinmetz 1980; Haskins 2003, 339; Eriksen & Jensen 2006, 497; Kiselica & Morrill-Richards 2007, 148). Lisäksi useissa aihepiirin tutkimuksissa lainattujen sisarusväkivaltaa Yhdysvalloissa tutkineiden Murray Strausin ja Richard Gellesin mukaan lapset ovat kaikista väkivaltaisempia perheenjäseniä amerikkalaisissa perheissä (Straus & Gelles 1988, 152).

Straus, Gelles ja Steinmetz (1980) saivat myös selville, että 40 prosenttia amerikkalaisista lapsista joutuu sisarussuhteissaan säännöllisesti fyysisen väkivallan kohteiksi ja 85 prosenttia verbaalisen väkivallan kohteiksi (Kiselica & Morrill-Richards 2007, 148; viitattu Straus & Gelles & Steinmetz 1980). Suomessa vuonna 2014 julkaistusta lapsiuhritutkimuksesta käy taas ilmi, että vuonna 2013 peräti 47 prosenttia kuudesluokkalaisista tytöistä ja 21 prosenttia kuudesluokkalaisista pojista raportoi sisaruksen heihin kohdistamasta väkivallasta (Fagerlund ym. 2014, 137). Helsingin yliopiston Kriminologian ja oikeuspolitiikan instituutin vuonna 2016 teettämästä nuorisoriikollisuuskyselystä taas selviää, että 15–16-vuotiaista tytöistä jopa 19 prosenttia ja pojista 14 prosenttia raportoi kokeneensa sisaruksen tekemää fyysistä väkivaltaa kuluneen vuoden aikana. (Näsi 2016.) Näistä tuloksista huolimatta sisarusten välistä väkivaltaa on tutkittu vain melko vähän sekä Suomessa että kansainvälisesti (DHHS & OHDS 1991, 16; McDonald & Martinez 2016, 401; Notko 2011, 57).

Suomessa tutkimusta sisarusten välisestä väkivallasta on tehty sekä laadullisesti haastatteluaineistosta että määrällisesti kyselyaineistosta nuorten kokeman perheväkivaltatutkimuksen yhteydessä (Lepistö 2010). Aihetta on sivuttu myös naisten kokemaa perheväkivaltaa käsittelevän laadullisen tutkimuksen yhteydessä, jossa aineisto kerättiin kirjoituspyynnön jälkeisistä lehtikirjoituksista (Notko 2011) sekä lasten ja nuorten kokeman väkivalta- ja lapsiuhritutkimuksien yhteydessä. Lapsiuhritutkimuksissa sisarusten välistä väkivaltaa tarkasteltiin osana ikätovereiden välisen väkivallan ja perheessä nähdyn väkivallan konteksteja ja tutkimukset toteutettiin kyselytutkimuksina (Ellonen ym. 2008; Fagerlund ym. 2014). Helsingin yliopiston Kriminologian ja oikeuspolitiikan instituutti (entinen Oikeuspoliittinen tutkimuslaitos) on kerännyt vuodesta 1998 asti tietoa nuorten joutumisesta rikosten uhreiksi kansallisten nuorisoriikollisuuskyselyiden kautta. Kyselyt ovat kohdistettu peruskoulun yhdeksännellä luokka-asteella oleville, mutta vuonna 2012 kysely laajennettiin koskemaan myös peruskoulun kuudennen luokan oppilaita. Kyselyissä on kysytty, kuka on kohdistanut väkivaltaa nuoriin. (Näsi & Tanskanen 2017, 210; Viitattu Kriminologian ja oikeuspolitiikan instituutti.)

Sisarusten välistä väkivaltaa on tutkittu myös lasten väkivalta- ja seksuaalikokemusten yhteydessä, jossa sisarusten välistä väkivaltaa käsiteltiin osana seksuaalisen väkivallan tutkimusta. Tämä kyseinen tutkimus teetettiin kyselytutkimuksena ympäri Suomen silloin peruskoulun viimeisellä luokalla oleville oppilaille suurella 10 000 oppilaan otoksella. (Sariola 1990.) Lisäksi sisarussuhteisiin on kiinnitetty huomiota myös kysely- ja haastattelututkimuksessa perheissä tapahtuvan lasten kaltoinkohtelun yhteydessä (Paavilainen 1998) ja yhdessä sosiaalityön laadullisessa pro gradu -tutkielmassa, jossa teemahaastatteluiden kautta tutkittiin sisarussuhteiden merkitystä perheväkivallalle altistuneille lapsille (Koivistoinen 2009) sekä yhdessä laadullisessa kasvatustieteen pro gradu -tutkielmassa, jossa tutkittiin vanhempien näkökulmia perheväkivaltaan (Tillanen-Toivanen 2016).

Ensimmäinen pelkästään sisarusväkivaltaa käsittelevä erillinen julkaisu ”Sisarusten välinen väkivalta” julkaistiin Suomessa vuonna 2014 osana Ensi- ja turvakotien liiton Rispektii -artikkelijulkaisua. Kyseinen artikkelijulkaisu on osa Raha-

automaattiyhdistyksen rahoittamaa Turvaverkko-hanketta, jonka tavoitteena oli ehkäistä nuorten kohtaamaa perhe- ja lähisuhdeväkivaltaa sekä levittää tietoa ilmiöstä nuorille ja nuorten parissa toimiville aikuisille ja vanhemmille. Julkaisun aineisto koostui ryhmäkeskustelusta, ammattilaisten fokusryhmähaastattelusta ja Meidän Perhe -lehden keskustelupalstan sisällöstä. (Pitkänen 2014.) Turvaverkko-hankkeen yhteydessä valmistui vuonna 2013 myös sosiaalialan koulutusohjelmaan kuuluva opinnäytetyö ”Väkivalta sisarusuhteissa – Ihana, kamala sisarus”. Kyseinen opinnäytetyö on Essi Hannolan, Heini Honkasen ja Sari Korhosen kirjoittama ja siinä kuvattiin sisarusten välistä väkivaltaa nuorten näkökulmasta. Opinnäytetyössä selvitettiin haastatteluiden kautta millaisia käsityksiä, näkemyksiä ja kokemuksia 14–17-vuotiailla nuorilla oli sisarusuhteista ja niissä tapahtuvasta väkivallasta. Lisäksi opinnäytetyössä haluttiin selvittää, millaista tukea nuoret olivat saaneet väkivaltatilanteisiin ja mistä apua olisi mahdollista hakea. (Hannola & Honkanen & Korhonen 2013.)

Suomessa on myös tehty yksi kansalaistoiminnan ja nuorisotyön koulutusohjelmaan kuuluva laadullinen opinnäytetyö ”Se leikkiin sisältyvä väkivalta ja se vanhempien välinpitämättömyys siinä: Sisarusväkivallan ilmeneminen ja väkivaltaa kokeneen selviytyminen”, jossa tutkittiin spesifisti pelkästään sisarusten välistä väkivaltaa teemahaastatteluiden avulla. Tutkimuksen fokuksena oli tutkia sisarusväkivallan ilmenemistä ja väkivaltaa kokeneiden selviytymistä (Siekinen & Tuikkanen 2015). Elina Eevan ”Sisarusten välisen väkivallan merkitykset internetkeskusteluissa” (2018) pro gradu -tutkielma on kuitenkin ensimmäinen varsinainen akateeminen tutkimus, joka sisarusten välisestä väkivallasta on tehty Suomessa. Tutkielmassa selvitettiin, millaisia merkityksiä sisarusten väliselle väkivallalle rakentuu Internet-keskusteluissa. Tutkielman aineisto muodostui Internet-keskusteluista, joita käytiin Helsingin Sanomien, Iltasanomien ja Kodin Kuvalehden Internet-sivuilla. Varsinainen analyysi toteutettiin diskurssianalyysinä. (Eeva 2018.)

On hämmästyttävää, kuinka vähän sisarusten välistä väkivaltaa on ylipäätään tutkittu meillä Suomessa, vaikka samaan aikaan perheväkivaltaan ja lähisuhdeväkivaltaan liittyviä muita tutkimuksia on tehty useita. Lasten kaltoinkohtelun tutkimus on myös lisääntynyt monilla aloilla sekä Suomessa että kansainvälisesti (Paavilainen 1998, 15;

Söderholm & Kivitie-Kallio 2012, 15). Sisarusten välistä väkivaltaa on tutkittu aikaisemmin pääasiassa Yhdysvalloissa, missä aiheesta on tehty jonkun verran tutkimuksia niin määrällisesti kuin laadullisestikin. Näissä tutkimuksissa on myös keskitytty tutkimaan sisarusten välistä väkivaltailmiötä spesifisti omanaan, eikä vain osana muuta perheväkivaltaa. Yhdysvalloissa tehdyistä tutkimuksista huolimatta voidaan todeta, että sisarusten välinen väkivalta on kuitenkin tutkimuksen kohteena hyvin nuori myös kansainvälisesti. Sisarusten välinen väkivalta on myös sen yleisyydestä huolimatta yhä kaikista normalisoiduin ja vähiten tutkittu perheväkivallan muoto. (Eriksen & Jensen 2006; McDonald & Martinez 2016; Phillips & Bowie & Wan & Yukevich 2018.)

Sisarusten välisen väkivallan normalisoitumiselle voidaan nimetä muutamia erilaisia syitä. Normalisoituminen voi olla seurausta esimerkiksi yhteiskunnassamme ja kulttuurissamme piilevistä virheellisistä käsityksistä ja sosiaalisista normeista, joiden mukaan sisarusten välistä väkivaltaa ei osata tarkastella poikkeavana tai tuhoisana, vaan pikemminkin normaaliin perhe-elämään ja lasten kehitykseen kuuluvana asiana, ja jolla ei ajatella olevan samanlaisia vakavia seurauksia kuin muulla perheväkivallalla (Ks. esim. Eriksen & Jensen 2006, 498; Hardy & Beers & Burgess & Taylor 2010, 70–71). Aihepiirin tutkimuksen vähäisyyttä taas voidaan selittää esimerkiksi sillä, että perhe-elämää koskevia asioita on ollut tapana pitää perheiden omina yksityisasiaina ja perhepiiriin on pitkään ajateltu tarjoavan pelkästään suojaa sen jäsenille. (Nyqvist 2001, 13; Salmi & Sauli & Lammi-Taskula 2012, 39). Tutkimusten mukaan sisarusten välisestä väkivallasta vaietaan usein kokonaan. Lisäksi perhesuhteista sisarusten väliset suhteet ovat jääneet sosiaalitieteellisessä tutkimuksessa hyvin vähälle huomiolle, toisin kuin esimerkiksi vanhempien ja lasten väliset suhteet (Mitchell 2003, 1; Mauthner 2005, 623–624; Connidis 2007, 482; Kiselica & Morrill-Richards 2007, 148; Howe & Recchia 2014, 1). Lapsuutta voidaan tarkastella myös nopeasti ohimenevä elämänvaiheena, minkä vuoksi sitä, mitä lapsuudessa tapahtuu ei välttämättä osata pitää tärkeänä. (Salmi ym. 2012, 38–40.) Lisäksi lapset on rajattu pitkään kokonaan väkivallan rikosuhritutkimuksen ulkopuolelle, vaikka lapset muodostavat yhden haavoittuvimmista ihmisryhmistä (Ellonen ym. 2008, 5).

Oma kiinnostukseni tutkia tässä sosiaalityön pro gradu -tutkielmassa sisarusten välistä väkivaltaa sai alkunsa havainnoista, joita tein etsiessäni tietoa kyseisestä aiheesta. Useiden aineistohakujen jälkeen havaitsin, että selkeästi sisarusväkivaltaan rajattuja tutkimuksia ei oltu tehty kuin muutama Suomessa, minkä vuoksi koin tämän aiheen tutkimuksen tarpeen olevan yhä suuri. Olen myös tulevana sosiaalityöntekijänä velvoitettu tunnistamaan ja havaitsemaan yhdessä muiden viranomaisten kanssa yhteiskunnassa ja perheissä ilmeneviä epäkohtia ja väkivaltaa, jota myös sisarusten välinen väkivalta edustaa. Sisarusten välinen väkivalta on yhtä aitoa ja haavoittavaa kuin kaikki muukin väkivalta, minkä vuoksi myös siihen täytyy suhtautua vakavasti. Lisäksi sisarusten välisellä väkivallalla voi olla kauas kantavia vakavia niin fyysisiä kuin psyykkisiäkin seurauksia (Ks. esim. Hoffman & Edwards 2004, 187; Kiselica & Morrill-Richards 2007, 148; Phillips ym. 2018, 2558). Näistä johtuen olen ollut motivoitunut tutkimaan tätä aihetta ja tuottamaan siitä lisää tietoa, jota voin toivottavasti myös itse hyödyntää tulevaisuudessa työelämässä.

Olen tarkastellut tässä sosiaalityön pro gradu -tutkielmassa sisarusten välisestä väkivallasta käytyjä keskusteluja suomalaisilla Internetin keskustelupalstoilla. Tutkielman teoreettismetodologinen viitekehys on fenomenologis-hermeneuttinen, koska olen tarkastellut sisarusten välisestä väkivallasta tuotettuja yksilöllisiä kokemuksia ja merkityksiä sisältäviä ilmauksia (Laine 2010, 30–31). Keskustelupalstojen viestien valinnassa olen käyttänyt rajauksena uhripositiota, eli tutkielman aineisto on koostunut vain niistä viesteistä, joissa keskustelupalstoille kirjoittaneet ovat paikantaneet itsensä sisarusväkivallan uhreiksi tai he ovat kuvailleet kokemaansa väkivaltaa. Uhrit ovat voineet kokea väkivaltaa sisaruksen taholta aikaisemmin tai edelleen kirjoitushetkellä. Kirjoittajien sisarussuhteelle, sukupuolelle tai iälle en ole myöskään asettanut tässä tutkimuksessa rajoituksia, eli kirjoittajat ovat voineet olla biologisia täyssisaruksia tai puolisisaruksia, miehiä tai naisia ja kirjoitushetkellä minkä ikäisiä tahansa (Cicirelli 1994, 8–9; Kiselica & Morrill-Richards 2007, 149).

Tutkielman analyysiosuus on toteutettu aineistolähtöisenä sisällönanalyysinä eli olen tarkastellut keskustelupalstoille kirjoitettuja viestejä avoimesti ja olen pyrkinyt

tuottamaan aiheesta aidosti uutta kuvailevaa tietoa (Sarajärvi & Tuomi 2009, 117). Olen kartoittanut tutkielman analyysiosuudessa tarkemmin sitä, miten sisarusväkivallan uhrien kertoman mukaan heidän perheensä tai muut perheen ulkopuoliset henkilöt ovat suhtautuneet väkivaltaan. Lisäksi olen tarkastellut, mitä sisarusväkivallan uhrin kertoneet väkivaltaan saamastaan tai hakemastaan avusta. Näitä näkökulmia tutkimalla olen pyrkinyt selvittämään, miten vakavaa väkivaltaa sisarusten välinen väkivalta on, millaista siihen liittyvä suojan ja avun tarve on, sekä kuinka tämä avun saaminen toimii (Phillips ym. 2018, 2574). Olen tutustunut tutkimusta tehdessäni useisiin pääasiassa Yhdysvalloissa julkaistuihin sisarusten välistä väkivaltaa käsitteleviin tutkimuksiin ja käyttänyt näistä tutkimuksista saatuja tuloksia osittain myös omien havaintojeni pohjalla ja tukena. Tutkielma on rakentunut kokonaisuudessaan niin, että ensimmäisenä olen käsitellyt tutkimukseeni liittyvää aiempaa tutkimusta, havaintoja ja teoreettisia lähtökohtia (Luku 2.). Tämän jälkeen olen kertonut tarkemmin tutkimukseni tavoitteista, eettisyydestä, aineiston keruusta ja luotettavuudesta sekä analyysimenetelmästä (Luku 3.). Lopuksi olen esittänyt aineistosta saamiani tuloksia (Luku 4.) ja tuloksista muodostamiani johtopäätöksiä (Luku 5.).

2 TUTKIMUKSEN TEOREETTISET LÄHTÖKOHDAT

Tässä luvussa olen käsitellyt ensin lapsiin kohdistuvan väkivallan tutkimusta, suomalaista lastensuojelua, lasten oikeuksia ja asemaa. Sen jälkeen olen paneutunut palveluihin ja auttamisen keinoihin, joita sisarusten väliseen väkivaltaan on olemassa Suomessa, minkä jälkeen olen kertonut, mitä väkivallalla tarkoitetaan ja mitä eri muotoja väkivaltaan katsotaan kuuluvan. Viimeisenä olen käsitellyt sisarusten välistä väkivaltaa yksityiskohtaisemmin.

2.1 LAPSIIN KOHDISTUVAN VÄKIVALLAN TUTKIMUS JA LASTENSUOJELU

Suomalaisen lapsiuhritutkimuksen mukaan lapset joutuvat väkivallan kohteiksi useammin kuin aikuiset (Kääriäinen 2008, 44). Lisäksi kansallinen rikosuhritutkimus osoittaa väkivallan kohteeksi joutumisen liittyvän ikään, sillä lapset ja nuoret kokevat väkivaltaa todennäköisemmin sen mukaan, mitä nuorempia he ovat (Näsi & Tanskanen 2017, 214–215). Lapsiin ja nuoriin kohdistuvaan väkivaltaan ei ole kuitenkaan osattu aina kiinnittää huomiota, eikä sitä ole aina pidetty edes yksiselitteisesti ei-toivottavana ilmiönä (DHHS & OHDS 1991, 15). Lasten kokeman väkivallan seurauksia alettiin varsinaisesti eritellä vasta lasten ruumiillisen kurittamisen kieltävän lainsäädännön kehittämisen yhteydessä. Varsinainen laki tuli voimaan vuonna 1984. (Laki lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta 8.4.1983/361; Paavilainen & Pösö 2003, 39.) Historiallisesti lasten ei ole aina ajateltu olevan edes laillisesti olemassa, vaan heidät on nähty yhteisön osina ja vanhempiensa omaisuutena. Vanhemmuuden arvioiminen viranomaistoimin oli myös uusi asia vielä 1900-luvulle siirryttäessä. Vasta ensimmäisen lastensuojelulain (1936) myötä käsitys lapsista alkoi muuttua ja heitä alettiin pitää yhteiskunnan suojelukselle oikeutettuina. (Forsberg 1998, 22–36.)

Lasten pahoinpitelyn tiedostamisen ajoitetaan alkaneeksi 1940-luvulta, jolloin lapsipotilaita tutkineet röntgenlääkärit havaitsivat potilaissaan pahoinpitelyjen seurauksena tulleita outoja, eri-ikäisiä luunmurtumia. Tästä eteenpäin lasten pahoinpitelystä on puhuttu, vaikkakin aluksi pääasiassa lääketieteellisessä viitekehyksessä. Seksuaalinen hyväksikäyttö ja insesti nousivat keskustelun kohteiksi vasta 1970- ja 1980-luvulla terveys- ja sosiaalihuollon sekä naisliikkeen kautta.

Lähisuhde- ja perheväkivaltaa käsittelevässä kirjallisuudessa lapset ovat olleet myös viimeinen ryhmä, josta on kiinnostuttu. Amerikkalaiset Straus, Gelles ja Steinmetz julkaisivat vuonna 1980 uranuurtavan teoksen ”Behind Closed Doors: Violence in the American Family” perheväkivallasta Yhdysvalloissa. Kyseistä tutkimusta pidetään yhä tärkeänä perheväkivaltatutkimuksen kentällä. (Sariola 1990, 13–18; Kettrey & Emery 2006, 407; Kiselica & Morrill-Richards 2007, 148.) Se on myös ensimmäinen tutkimus, jossa sisarusten välistä väkivaltaa ja sen vakavuutta huomioitiin omana erillisenä ilmiönään muun perheväkivallan yhteydessä (Eriksen & Jensen 2009, 183). Suomessa lasten asemasta perheväkivaltatilanteissa kiinnostuttiin ensimmäisten turvakotien perustamisen yhteydessä 1970-luvun lopulla (Oranen 2012, 219). Ensimmäinen lapsiin kohdistuvan väkivallan kartoitus tehtiin vasta vuonna 1988. Kyseinen tutkimus toteutettiin peruskoulun 9.-luokkalaisille suunnattuna kyselynä, jossa kysyttiin lasten väkivalta- ja seksuaalikokemuksista perheen sisällä. (Sariola 1990.) Ensimmäinen laaja-alainen kartoitus aiheesta tehtiin kuitenkin vasta vuonna 2008. Tässä lapsiuhritutkimuksessa väkivaltaa lähestyttiin rikoksena rikoslain mukaan määriteltynä. (Ellonen ym. 2008.) Kyseinen tutkimus uusittiin vuonna 2013 (Fagerlund ym. 2014).

Ensi- ja turvakotienliitto käynnisti 1990-luvun lopulla valtakunnallisen Lapsen aika -hankkeen, jonka tavoitteena oli kehittää lasten auttamisen ja tuen menetelmiä sekä työkäytäntöjä. Lisäksi lasten avun tarpeen tunnistamista edesauttoi samoihin aikoihin aloitettu valtakunnallinen kehittämistyö naisiin kohdistuvan väkivallan ehkäisemiseksi. (Oranen 2012, 219.) Suomessa on tutkittu myös lapsiin kohdistuvaa kaltoinkohtelua viimeisten 15 vuoden aikana, minkä ansiosta tietämys sitä kohtaan on lisääntynyt suuresti. Lasten kaltoinkohtelulla tarkoitetaan kaikkea lapsiin kohdistuvaa fyysistä ja psyykkistä väkivaltaa, seksuaalista hyväksikäyttöä, lapsikauppaa, laiminlyönnin eri muotoja ja lapselle seipitettyjä tai aiheutettuja sairauksia. Lasten kaltoinkohteluun liittyvää alaa on nykyisin mahdollista opiskella myös akateemisena lisäkoulutusalanana sosiaalipediatrian koulutusohjelmassa. (Söderholm & Kiviti-Kallio 2012, 15–16.)

2.1.1 Lasten oikeudet ja lastensuojelu nyky-Suomessa

Nykyisen lastensuojelulain (2007/417) mukaan lapsilla on oikeus erityiseen suojeluun, tasapainoiseen kehitykseen ja hyvinvointiin sekä lapsilla on oltava mahdollisuus saada kehitystasonsa mukaista valvontaa ja huolenpitoa. Lisäksi lapsilla on oikeus turvalliseen

kasvuympäristöön ja ruumiillisen sekä henkisen koskemattomuuteen. Yhdistyneiden kansakuntien oikeuksien sopimuksessa on huomioitu myös lasten tärkeimmät perusoikeudet. Nämä oikeudet voidaan tiivistää kolmeen pääkohtaan, joista ensimmäinen on lasten oikeus turvallisuuteen ja elämään ilman väkivaltaa. Toinen pääkohta on lasten oikeus saada apua silloin, kun he sitä tarvitsevat ja kolmas on lasten oikeus tulla kuulluksi silloin, kun heidän elämäänsä vaikuttavia päätöksiä tehdään. (Lastensuojelulaki 13.4.2007/417; Oranen 2012, 236.) Suomessa lastensuojelu toteuttaa osaltaan YK:n lapsen oikeuksien sopimusta (Bardy 2013, 71). Lastensuojelu on myös *lasten suojelemista*, eikä siten pelkästään sosiaaliviranomaisten asia, vaan se koskee kaikkia muitakin viranomaisia ja kaikkia kansalaisia. Varsinainen *lastensuojelu* on taas lakisäateistä toimintaa, joka perustuu lastensuojelulakiin. Lastensuojelun päätavoitteina on vastata lasten tarpeisiin ja suojata lasten kehitystä. Lapsilla on myös oikeus arvokkaaseen elämään ja turvallisiin ihmissuhteisiin, joita lastensuojelu turvaa. (Taskinen 2007, 10–11, 21.)

Lapsen oikeuksien yleissopimuksen mukaan yhteiskunnan on pidettävä huolta myös siitä, että lasten etu otetaan huomioon kaikissa niissä julkisen ja yksityisen sosiaalihuollon, tuomioistuinten, hallintoviranomaisten sekä lainsäädäntöelimien toimissa, jotka koskettavat heitä. Lapsilla on myös oikeus terveydenhuoltoon, opetukseen, koulutukseen ja sosiaaliturvaan heidän elatuksesta vastuussa olevien vanhempien varallisuus ja olosuhteet huomioiden. Vanhemmat ovat aina ensisijaisesti vastuussa lapsistaan ja heillä tai muilla lasten huoltajilla on oikeus saada tarvittavaa suojelua ja apua, jotta he voivat hoitaa velvollisuutensa vanhempina. YK:n sopimusvaltioiden on myös suojeltava lapsia kaikenlaiselta väkivallalta, vahingoittamiselta ja välinpitämättömältä sekä huonolta kohtelulta. Sopimuksessa on säädetty myös siitä, että lapsia ei saa erottaa vanhemmistaan ilman heidän tahtoaan paitsi niissä erityistapauksissa, joissa asiasta on päättänyt jokin toimivaltainen viranomainen. Valtion on myös järjestettävä lapsille erityistä suojelua ja tukea sekä taattava vaihtoehtoinen hoito sitä vaativissa tilanteissa. (Bardy 2013, 64–66; viitattu YK:n lapsen oikeuksien yleissopimus.)

Näiden edellä esitettyjen kohtien turvaaminen on oleellista myös silloin, kun halutaan auttaa esimerkiksi perheväkivalalle altistuneita lapsia (Oranen 2012, 236). Sisarusten välinen väkivalta on myös väkivaltaa lasta kohtaan, jolta niin vanhempien kuin viranomaistenkin pitää pystyä suojelemaan kaikkia lapsia. Tästä syystä on tärkeää, että sisarusten välinen väkivaltaa tunnustetaan yhtenä perheväkivallan muotona ja että perheiden kanssa työskentelevillä viranomaisilla on tietoa ja ymmärrystä aiheesta. Lastensuojelun työntekijät ovat esimerkiksi avainasemassa kaiken perheväkivallan havaitsemisessa tavatessaan asiakasperheitään. Lisäksi työntekijöillä täytyy olla tietoa väkivallan erilaisista seurauksista ja esiintyvyydestä, jotta suhtautuminen tilanteisiin on vakavaa ja lasten suojeleminen on mahdollista. Sosiaalityön profession sisällä tiedetään olevan tehty vain hyvin vähän tutkimusta sisarusten välisestä väkivallasta, mikä näkyy esimerkiksi aihepiiriin suunnattujen interventioiden ja toimenpiteiden vähyydessä. (Perkins & O'Connor 2016, 91–92.) Lisäksi sosiaalityön koulutuksen on todettu olevan puutteellista sisarusten välisen väkivallan tunnistamisen osalta (Meyers 2014, 654).

2.2 VÄKIVALLAN MÄÄRITELMÄ JA VÄKIVALLAN ERI MUODOT

Väkivaltaa voidaan nimetä monilla eri käsitteillä. Sitä voidaan tyypitellä esimerkiksi erilaisten rikoslajien avulla (Paavilainen & Pösö 2003, 13). Suomen rikoslaissa henkeen ja terveyteen kohdistuvat rikokset on määritelty rikoslain 21. luvussa ja seksuaalirikokset lain 20. luvussa. Näiden lukujen lisäksi väkivaltaa määritellään myös muissakin rikoslain luvuissa. (Kääriäinen 2008, 25–26.) Kun väkivaltaa käsitellään rikosoikeusjärjestelmän käsitteenä, otetaan aina huomioon väkivallan laatu, tahallisuus ja sen seuraukset (Rikoslaki 19.12.1889/23).

Suomen rikoslaissa väkivaltaiset rikokset on jaettu kahteen lukuun niin, että luvussa 20 on eritelty seksuaalirikokset, joita ovat esimerkiksi raiskaus ja seksuaalinen hyväksikäyttö. Luvussa 21 on eritelty henkeen ja terveyteen kohdistuvat rikoslajit, joita ovat esimerkiksi tappo, murha, surma, lapsensurma, pahoinpitely, kuolemantuottamus, vammantuottamus ja heitteillepano. Pahoinpitely voidaan jakaa vielä pahoinpitelyyn, törkeään pahoinpitelyyn ja lievään pahoinpitelyyn. (Rikoslaki 19.12.1889/39.) Pahoinpitely määritellään törkeäksi, mikäli siinä aiheutetaan toiselle vaikea ruumiinvamma, vakava sairaus tai hengenvaarallinen tila, rikos tehdään julmalla tavalla

ja tekoon käytetään ampuma- tai teräasetta taikka muuta niihin rinnastettavaa hengenvaarallista välinettä. Pelkässä pahoinpitelyssä tekijä vahingoittaa toisen terveyttä, aiheuttaa kipua tai saattaa toisen tiedottomaan tai muuhun vastaavaan tilaan. (Rikoslaki 19.12.1889/39; Phillips & Bowie & Wan & Yukevich 2018, 2560.) Pahoinpitely määritellään lieväksi, mikäli teko on väkivallan, ruumiillisen koskemattomuuden loukkauksen tai terveyden vahingoittamisen osalta arvosteltuna vähäinen (Rikoslaki 19.12.1889/39).

Väkivalta on myös tekemistä ja kohteena olemista: Joku tai jotkut käyttäytyvät väkivaltaisesti muita tai itseään kohtaan, ja jotkut taas ovat kyseisen käytöksen uhreja, jolloin väkivallan kohteeksi joutuminen ja siitä aiheutuvat kokemukset ja tunteet korostuvat. Väkivallan kokemista voi olla myös väkivallan näkeminen ja kuuleminen esimerkiksi kodeissa ja perheissä, mitä nimitetään myös epäsuoraksi väkivallaksi. Epäsuoralle väkivallalle altistuminen voi olla varsinkin lasten kohdalla hyvin traumatisoivaa, koska se voi vaikuttaa esimerkiksi lasten turvallisuuden tunteisiin. (Paavilainen ja Pösö 2003, 13–14.)

Maailman terveysjärjestö WHO:n väkivallan määritelmässä väkivallalla tarkoitetaan fyysisen voiman tai vallan tahallista käyttöä tai sillä uhkaamista, joka kohdistuu ihmiseen itseensä, toiseen ihmiseen, ihmisryhmään tai yhteisöön, ja joka johtaa tai joka voi hyvin todennäköisesti johtaa kuolemaan, fyysisen tai psyykkisen vamman syntymiseen, kehityksen häiriytymiseen tai perustarpeiden tyydyttymättä jäämiseen. WHO:n määritelmässä väkivallan ulkopuolelle jäävät tahattomat tapaukset, kuten esimerkiksi suurin osa liikenneonnettomuuksista. Määritelmään on sisällytetty vallankäyttö fyysisen voimankäytön ohelle laajentamaan väkivaltaisen teon luonnetta, jolloin käsite pitää sisällään myös ne teot, uhkaukset ja pelottelun, jotka johtuvat valtasuhteista. Tätä kautta ilmeisimpien väkivaltaisten tekojen ohella väkivaltaa ovat myös laiminlyöminen ja tekemättä jättäminen. (WHO 2005, 21–22.) Uhkailussa ja pelottelussa tekijä aiheuttaa uhrille perustellun syyn pelätä tulevansa vahingoitetuksi (Phillips ym. 2018, 2560).

Väkivallalla tarkoitetaan tässä tutkimuksessa kaikenlaista niin fyysistä, psyykkistä kuin seksuaalistakin väkivaltaa (Kiselica & Morrill-Richards 2007, 149–150). Fyysisellä väkivallalla (physical abuse) tarkoitetaan toimintaa, joka aiheuttaa kipua sekä tilapäisiä tai pysyviä toiminnan vaikeuksia. Fyysistä väkivaltaa on esimerkiksi potkiminen, kuristaminen ja lyöminen. Psykkinen pahoinpitely (psychological/emotional abuse/mental injury) tarkoittaa esimerkiksi pelottavaa uhkaamista, kohtuuttomien rangaistusten antamista, vähättelyä tai nöyryyttämistä. Seksuaalinen väkivalta (sexual abuse) on sukupuolielimiin ja sukupuolisiin tunnusmerkkeihin liittyvää ruumiillista pahoinpitelyä. Lapsiin kohdistuvasta väkivallasta puhutaan myös lasten kaltoinkohteluna (child maltreatment) ja lapsen hoidon laiminlyöntinä (child neglect). (DHHS & OHDS 1991, 12–14; Paavilainen & Pösö 2003, 14–15.)

Suomalaisen lapsiuhritutkimuksen mukaan lasten ja nuorten on havaittu kohtaavan eniten henkistä väkivaltaa, kun taas vammoja tuottavan fyysisen väkivallan on todettu olevan harvinaisempaa (Ellonen & Kääriäinen & Salmi & Sariola 2008, 149). Kirjallisuudessa käytetään myös väkivallalle altistumisen käsitettä (exposure to domestic violence), millä tarkoitetaan sitä, että lapset aistivat myös väkivaltatilanteiden jälkeisen jännittyneisyyden ja näkevät esimerkiksi väkivallan jäljet, vaikka eivät olisi itse olleet paikalla pahoinpitelytilanteissa (Oranen 2012, 221). Väkivallan eri muodot ovat siis hyvin moninaisia, ja suhtautuminen siihen, millaista käytöstä pidetään väkivaltaisena, on osin sopimuksen varaista. Lapset kohtaavat väkivaltaa suoraan heihin kohdistuvana ja epäsuorasti esimerkiksi joutumalla havaitsemaan sitä muiden perheenjäsenten tai ystävien välillä taikka erilaisten medioiden välityksellä.

Kaikki väkivalta ei myöskään ole rangaistuksen alaista. Rikosoikeudellisiin toimenpiteisiin ei ryhdytä esimerkiksi niissä tapauksissa, joissa tekijäksi epäilty on alle 15-vuotias. Näin ollen huomattavan suuri osa esimerkiksi lapsiin kohdistuneista pahoinpitelyistä voi jäädä määrittelemättä, mikäli lapset ovat olleet myös rikosten tekijöinä. Tämä voi heijastua myös käsityksiin lasten käyttämän väkivallan luonteesta, jos tätä väkivaltaa ei mielletä rikollisuuteen kuuluvaksi asiaksi. (Kääriäinen 2008, 26.) Toisaalta alle 15-vuotiaiden tekemistä rikoksista voidaan suorittaa kuitenkin esitutkinta ja lapset voivat joutua myös vahingonkorvausvelvollisiksi. Poliisin on myös

ilmoitettava tietoonsa tulleesta rikoksesta sosiaaliviranomaisille, mikäli lapsen käyttäytyminen tai kasvuolosuhteet edellyttävät lastensuojelutarpeen kartoittamista. Lasten tekemiä rikoksia on mahdollista käsitellä tarpeen mukaan lastensuojelulain mahdollistamien toimien avulla. (Hinkkanen 2007.)

Väkivallan eri muotoja käsiteltäessä on tärkeää muistaa, että ne voivat esiintyä myös yhdessä esimerkiksi perheväkivaltilanteissa (DHHS & OHDS 1991, 5). Tällöin voidaan puhua lähisuhdeterrorista (intimate terrorism/coercive controlling violence), jolla tarkoitetaan jatkuvaa lähisuhdeväkivaltaa, johon liittyy voimakas toisen alistaminen ja kontrolloiminen sekä fyysinen väkivalta. Lähisuhdeterroriin voi liittyä myös seksuaalista väkivaltaa. (Oranen 2012, 218.) Perheväkivaltaa käsittelevissä tutkimuksissa on myös todettu, että niissä perheissä, joissa esiintyy parisuhdeväkivaltaa, joutuvat lapset myös väkivallan kohteiksi tai todistajiksi todennäköisemmin (Nyqvist 2001, 13; Paavilainen & Pösö 2003, 27).

Lasten kokemaa väkivaltaa voidaan tarkastella rikosoikeudellisen näkökulman ohella myös medikaalisena ja sosiaalihuollollisena teemana. Rikosoikeudellisessa tarkastelussa korostuu aina oikeudellisen ajattelun ensisijaisuus ja oikeuslaitoksen rooli väkivallan käsittelyssä ja arvioinnissa. Rikosoikeudellisessa ajattelussa toimenpiteiden kohteena on tekijä eikä väkivallan uhri. Medikaalisen tulkinnan mukaan lapsen kohdistettua väkivaltaa tulkitaan väkivallan tekijän häiriökäyttäytymisenä ja sairautena, jota pyritään hoitamaan. Medikaalisen tulkinnan mukaan väkivaltaisuus on sairauden ilmentymä, minkä vuoksi väkivaltaa käyttävä yksilö ei ole myöskään automaattisesti vastuussa väkivallasta. Hoidon kohteina ovat sekä tekijä että uhri. Sosiaalihuollollisessa tulkinnassa korostetaan väkivaltaa elämänhallintaongelmien ilmentymänä ja yhteiskunnan sosiaaliseen epätasa-arvoon ja rakenteisiin liittyvänä asiana. Sosiaalihuollollisessa tulkinnassa väkivallan tekijä ja uhri ovat molemmat rakenteellisten epäoikeudenmukaisuuksien kokijoita. (Paavilainen & Pösö 2003, 30–31)

2.3 SISARUUDEN MÄÄRITELMÄ, SISARUSSUHTEET JA PERHERAKENTEET

Sisaruuden määritelmä pitää sisällään monia erilaisia muunnelmia. Sisaruutta voidaan määritellä esimerkiksi geneettisin ja biologisin kriteerein niin, että sisaruutta kuvastaa

niin sanottu täyssisaruus, jossa sisaruksilla on kaksi biologista vanhempaa. On myös olemassa puolisisaruutta, joka voi määrittyä myös sisaruudeksi. Puolisisaruudessa sisar- ja velipuolilla on yksi sama biologinen vanhempi. Sisaruutta voidaan määritellä myös laillisin kriteerein, jolloin sisarussuhde voi muodostua esimerkiksi adoption tai uusperheen avioliittojärjestelyn kautta niin, että lapset päätyvät sisarusasemaan ilman biologista sidettä. Sisarussuhde voi olla myös täysin fiktiivinen suhde, joka perustuu tunteille ja käyttäytymiselle. Tämä tarkoittaa siis esimerkiksi sitä, että suhteen molemmat osapuolet suhtautuvat toisiinsa kuin sisaruksiin, vaikka eivät oikeasti biologisia sisaruksia olisikaan. (Cicirelli 1994, 8–9; Kiselica & Morrill-Richards 2007, 149.)

Sisarussuhteet ovat siis niin biologisen, fyysisen kuin emotionaalisenkin läheisyyden yhdistelmiä, ja näiden eri ulottuvuuksien painoarvot vaihtelevat ajassa ja tilanteissa (Notko 2011, 99). Jokainen sisarussuhde on myös uniikki ja täten verrattavissa kaikkiin muihinkin emotionaalisiin ihmissuhteisiin, joilla voi olla iso vaikutus ihmisen sosiaaliseen kehitykseen (Kiselica & Morrill-Richards 2007, 149). Sisaruus voi myös muuttaa muotoaan eri ikäkausien mukaan. Lisäksi sisarussuhde voi muodostua elämän pisimmäksi ihmissuhteeksi tai se voi päättyä menetykseen. Toisaalta esimerkiksi etäännytynyt veli tai sisko pysyy aina sisarena, koska biologinen sisaruus on veriside, jota ei voi purkaa, eikä se perustu vapaaehtoisuuteen. (Kaulio & Svennevig 2006, 8, 166.) Se, millaista sisaruus on tai kuinka hyvin esimerkiksi sisarpuolet hyväksyvät toisensa vaihtelevat eri perheissä (Cicirelli 1994, 9).

Sisarussuhteiden rakenteeseen vaikuttavia tekijöitä ovat sisarusten lukumäärä, ikä ja ikäero, sukupuoli sekä lasten syntymäjärjestys. Korkea lapsiluku voi esimerkiksi tarjota paremman tukiverkoston koko perheelle. Toisaalta sisarusten suuri määrä voi olla yhteydessä perheen sisäisten konfliktien korkeampaan uhkaan. Sisarusten ikäerolla voi olla merkitystä siihen, kuinka hyvin sisarukset pystyvät pitämään huolta toisistaan. Mitä enemmän ikäeroa on, sitä todennäköisemmin vanhemmat sisarukset kykenevät huolehtimaan nuoremmistaan. Tämä huolenpito voi tarkoittaa esimerkiksi nuorempien sisarusten perään katsomista, suojelua ja joihinkin heidän perustarpeisiin vastaamista. Yleisten käsitysten mukaan nuorempien sisarusten täytyy myös arvostaa vanhempia

sisaruksiaan. Vanhemmilla sisaruksilla ajatellaan olevan myös enemmän vastuuta ja valtaa nuoremmistaan. (Cicirelli 1994, 9–15.)

Pienempi sisarusten välinen ikäero taas vaikuttaa suhteen intensiivisyyteen lisäämällä sitä, mikä voi myös johtaa ristiriitojen kasvamiseen. Sisarusten sukupuolella voi olla myös merkitystä; siskojen välisten suhteiden on todettu olevan läheisimpiä, siskojen ja veljien seuraavaksi läheisimpiä ja veljien keskinäisten suhteiden taas vähiten läheisiä. Veljet ovat keskenään myös väkivaltaisimpia. (Leder 1993.) Siskojen on todettu olevan useammin veljiä merkityksellisemmässä roolissa myös koko perheessä. Siskoilla on esimerkiksi suurempi rooli ja vaikutus muihin perheen sisäisiin suhteisiin ja siskot pitävät veljiään useammin enemmän huolta kaikista perheenjäsenistä ja tukevat heitä (Cicirelli 1994, 9, 14–15). Näiden tekijöiden lisäksi sisarussuhteisiin vaikuttavia tekijöitä ovat esimerkiksi vanhemmilta saatava kasvatus ja hoiva, geneettiset tekijät, elämän tapahtumat ja etnisyys sekä perheen ulkopuoliset ihmiset ja tapahtumat (Leder 1993).

Sisarussuhteilla voi olla suuri vaikutus koko elämään, sillä ne voivat vaikuttaa lapsen itsetunnon rakentumiseen, minäkuvan muodostumiseen ja tunne-elämään. Sisarussuhteet voivat vaikuttaa myös niihin rooleihin, joita elämässä myöhemmin omaksutaan. Lisäksi ne ovat usein ensimmäisiä ihmissuhteita, joissa voidaan verrata ja peilata itseä toisiin vertaisiin. Sisarussuhteissa voi myös oppia erilaisia käyttäytymisen malleja, jakamista, arvoja ja arjen sääntöjä sekä oikeudenmukaisuutta. Sisarussuhteet auttavat lasta myös ymmärtämään, että jokaisen ihmisen tunteilla ja mielipiteillä on merkitystä. (Kaulio & Svennevig 2006, 8; Cicirelli 1994, 11.)

Sisarussuhteen laatu vaikuttaa siihen, mitä merkitystä suhteella on. Lämminhenkinen ja tukeva sisarussuhde on yhteydessä lapsen korkeampaan itsetuntoon ja sopeutumiseen, kun taas negatiivinen suhde on yhteydessä alempaan itsetuntoon ja sopeutumiseen. (Cicirelli 1994, 10.) Positiiviset sisarussuhteetkin sisältävät aina jonkun verran sisarusten välistä kilpailua, minkä ei ajatella olevan haitallista. Kilpailun lisäksi positiiviset sisarussuhteet sisältävät myös paljon toisten tukemista ja kannustamista. Negatiiviset sisarussuhteet taas sisältävät paljon pelkoa, häpeää, kateutta ja

toivottomuutta sekä niihin liittyy suurempi vakavan riitelyn ja väkivallan uhka. (Kiselica & Morrill-Richards 2007, 149; viitattu Johnston & Freeman 1989.)

Perheiden rakenteelliset eroavaisuudet vaikuttavat myös lapsiin ja sisaruksiin eri tavoin. Perheenjäsenet voivat jakaa tai olla jakamatta näitä tekijöitä. Jaettu tekijä voi olla esimerkiksi vanhempien geneettinen perimä, joka siirtyy kaikille lapsille. Sisarukset taas eivät välttämättä jaa täysin samanlaisia kokemuksia esimerkiksi vanhempien kasvatustyyleistä tai perheen sosioekonomisesta asemasta. Sisarukset voivat reagoida myös perheiden rakenteisiin eri tavalla. Kahden biologisen vanhemman perheissä nuorten kasvuedellytykset ovat aikaisemman tutkimuksen valossa paremmat ja näissä perheissä nuorilla on myös todistetusti vähemmän emotionaalisia ongelmia ja käytöshäiriöitä, kun verrataan niihin lapsiin, jotka kasvavat yksinhuoltajaperheissä tai uusperheissä. Tätä voidaan selittää esimerkiksi sillä, että vanhempien erotilanteet voivat aiheuttaa erilaisia muutoksia vanhempien mielialoissa ja kasvatustyyleissä, mikä voi taas heijastua lapsiin. Kokemukset näistä voivat kuitenkin vaihdella perheen lasten kesken eri tavoin. Lisäksi yksinhuoltaja- ja uusperheissä lasten kiintymyssuhde on usein vanhempiin heikompi. Sisarukset voivat kokea myös, että vanhemmat kohtelevat heitä eri tavoin, mikä voi tuottaa sisarusten välille riitaa. Sisarukset voivat myös liittoutua vanhempiaan vastaan, mikä voi osaltaan vahvistaa ongelmakäyttäytymistä myös sisarusten välille. (Fröjd & Marttunen & Kaltiala-Heino 2007, 1249–1252.)

2.4 SISARUSTEN VÄLINEN VÄKIVALTA

Sisarusten välisen väkivallan tuntemusta varjostaa edelleen aiheen vähäinen laajempi tutkimus (Ks. esim. Haskins 2003, 339; Kiselica & Morrill-Richards 2007, 148; McDonald & Martinez 2016, 409; Phillips ym. 2018, 2572). Sisarusten välistä väkivaltaa on tähän asti tutkittu eniten Yhdysvalloissa (Ks. esim. Eriksen & Jensen 2009; Hardy ym. 2010), mutta meillä Suomessa aihetta on käsitelty vain hyvin vähän (YLE 2014). Yleisten käsitysten mukaan sisarussuhteisiin ajatellaan kuuluvan luonnollisesti jonkin asteista tappelua, nahistelua ja muita aggressiivisuuden fyysisiä ilmenemismuotoja (Mathis & Mueller 2015, 315; Phillips ym. 2018, 2572). Lisäksi näihin suhteisiin ajatellaan kuuluvan myös kateutta, mustasukkaisuutta ja jopa raivoa,

joita pidetään tietyssä määrin normaaleina lasten tunne-elämän kehitykseen kuuluvina asioina (Sinkkonen & Korhonen 2016, 122–127; Hardy ym. 2010; 65, 69–70).

Sisarusväkivaltaan ei ole osattu suhtautua sosiaalisena tai psykologisena ongelmana, eikä se ole kerännyt osakseen yhtä paljon huomiota kuin muut perheväkivallan eri muodot (Mathis & Mueller 2015, 315; Phillips ym. 2018, 2572). Eli toisin kun esimerkiksi vanhempien välinen perheväkivalta tai vanhempien lapsiin kohdistama väkivalta, jotka on laissa määritelty rikoksiksi, sisarusten tai lasten keskinäistä väkivaltaa ei pidetä yleisten käsitysten mukaan yhtä haitallisena. Lasten keskinäisen väkivallan tai sisarusten välisen väkivallan ajatellaan olevan ennemminkin kiusaamista tai kateutta kuin puhdasta väkivaltaa, jolloin sitä myös pidetään normaalina eikä siitä kanneta huolta. Voidaan myös todeta, että yhteiskunta ikään kuin hyväksyy sisarusten välisen väkivallan osaksi perheiden elämää. (Hardy ym. 2010, 65; McDonald & Martinez 2016, 405.)

Sisarusten välisen väkivallan normalisoimisella voi kuitenkin olla tuhoisia seurauksia. On esimerkiksi todettu, että sisarusten välisellä väkivallalla on jopa muita perheväkivallan muotoja vahvempi yhteys lisääntyneeseen aggressiivisuuteen ja emotionaalisiin ongelmiin aikuisuudessa (Mathis & Mueller 2015, 322). Sisarussuhteissa ilmenevä väkivalta voi myös kestää monia vuosia ja se voi tapahtua usein, jolloin sen negatiiviset vaikutukset hyvinvointiin voivat olla myös suuremmat. Tästä huolimatta sisarusten välistä väkivaltaa ei kuitenkaan osata tai ole osattu tarkastella aina väkivaltana. (Morrill-Richards & Leierer 2010, 26).

Sisarusten välisen väkivallan määrittelemisen on myös hankalaa. Väkivallan käsitteellistämässä on käytetty useita eri nimityksiä, joilla on pyritty selventämään ilmiön vakavuutta. Toisaalta käsitteiden laaja kirjo osoittaa, että tutkijoiden välillä ei vallitse vielääkään konsensusta siitä, miten sisarussuhteissa ilmenevään väkivaltaan tulisi tarkalleen suhtautua (Kettrey & Emery 2006, 409). Väkivaltatekojen seuraukset ja haitat, niiden luonne ja tarkoitus sekä emotionaalinen vaikutus toiseen sisarukseen voivat olla niitä keinoja, joilla voidaan arvioida, onko jokin teko normaalia sisarusten välistä käyttäytymistä vai onko kyseessä väkivaltainen teko, mitä voidaan nimittää

sisarusten väliseksi väkivallaksi (Kiselica & Morrill-Richards 2007, 149; Caffaro 2008, 36).

Väkivaltatekojen vakavuutta voidaan arvioida ja jakaa myös sen mukaan edustavatko ne törkeää vai vähemmän törkeää väkivaltaa (Eriksen & Jensen 2006, 505). Sisarusten välistä väkivaltaa voidaan nimetä esimerkiksi sisarusaggressioksi (sibling aggression) tai sisarusten väliseksi vakavaksi pahoinpitelyksi (sibling abuse/sibling assault) (Eriksen & Jensen 2009, 185; Viitattu Caffaro & Conn-Caffaro 1998; Hardy ym. 2010, 65; Mathis & Mueller 2015, 315). Lisäksi sisarusten välistä väkivaltaa voidaan määritellä käyttämällä esimerkiksi termejä väkivalta tai raivokkuus (violence) ja konflikti (conflict) (Eriksen & Jensen 2009, 184). Sisarusten välinen väkivalta voi olla myös kiusaamista (sibling bullying) tai sisarusten välistä vakavaa sisarkateutta (sibling jealousy) (Wolke ym. 2015, 917). Lisäksi sitä voidaan käsitteellistää sisarusten välisen kilpailun kautta (sibling rivalry) (Leung & Robson 1991, 314).

Sisarusten välistä väkivaltaa on tarkasteltu yhdysvaltalaisessa tutkimusperinteessä osana lähisuhde- ja perheväkivaltaa (domestic violence) sekä osana vertaissuhdeväkivaltaa (peer violence) (Ks. esim. Kettrey & Emery 2006; Hoetger & Hazen & Brank 2015). Sisarusväkivaltaa (sibling violence) tai sisarusten välistä väkivaltaa (inter-sibling violence) voidaan käsitteellistää myös väkivallan eri muotojen avulla (Khan & Rogers 2015). Se voi olla niin fyysistä, henkistä kuin seksuaalistakin väkivaltaa, joka tapahtuu sisarusten välillä (Kiselica & Morrill-Richards 2007, 149; viitattu Johnston & Freeman 1989; Eriksen & Jensen 2009, 184; viitattu Wallace 1996). Sisarusten välinen väkivalta voi myös olla tahallisesti aiheutettua väkivaltaa saman perheen lasten välillä (Eriksen & Jensen 2009, 184; viitattu DesKeseredy & Ellis 1997, 399). Lisäksi näitä tekoja voidaan nimittää väkivallaksi silloin, kun ne tapahtuvat toistuvasti tai ne ovat vahingoittavia sekä silloin, kun sisarusten väliset voimasuhteet ovat epätasapainoisia (Wolke ym. 2015, 918).

Sisarusten välinen väkivalta voi myös pahentua ajan myötä. Väkivaltaa voidaan kuvata myös lapsiin kohdistuvaksi laiminlyönniksi tilanteissa, joissa vanhemmat sallivat sisarusten vahingoittaa toisiaan fyysisesti tai henkisesti siihen puuttumatta taikka

tilanteita kontrolloimatta (Hoffman & Edwards 2004, 187; Viitattu Green 1984; McDonald & Martinez 2016, 401; Viitattu Caffaro & Conn-Caffaro 1998). Seuraavissa alaosioissa olen käsitellyt tarkemmin sisarusten välisen väkivallan ilmenemistä, väkivaltaa selittäviä tekijöitä ja sille altistumisen seurauksia.

2.4.1 Sisarusten välisen väkivallan ilmeneminen: henkinen, fyysinen ja seksuaalinen väkivalta

Sisarusten välinen väkivalta voi olla niin fyysistä, henkistä kuin seksuaalistakin väkivaltaa. Väkivallan eri muodot voivat esiintyä myös yhtä aikaa. Henkisen väkivallan on todettu olevan kaikista vähiten ymmärretty sisarusväkivallan muodoista. Se jää myös usein vanhempien osalta huomioimatta, vaikka se on yleistä sisarussuhteissa. Henkisen väkivallan käyttäminen voi olla todella monimuotoista, satuttavaa ja julmaa. Se voi pitää sisällään esimerkiksi vähättelyä, loukkaamista, häpäisemistä, uhkailua, halveksuntaa, provosointia ja toisen omaisuuden tuhoamista. Sisarusten välisen väkivallan tutkimuksissa on myös nostettu esiin tapauksia, joissa sisarusten lemmikkieläimiä on satutettu, tapettu tai kidutettu ja tuotettu sitä kautta henkistä kärsimystä sisarukselle. (Haskins 2003, 339; Kiselica & Morrill-Richards 2007, 149; Viitattu Wiehe 1997 & Wiehe 2000; Phillips ym. 2018, 2568.)

Sisarusten välinen väkivalta voi toteutua myös verkkomuotoisesti digitaalisena väkivaltana esimerkiksi Internetissä tapahtuvana kiusaamisena. Kiusaaminen voi olla esimerkiksi perättömien tai yksityisten tietojen ja kuvien levittämistä, hyljeksimistä tai nolaamista. (Dimond & Fiesler & Bruckman 2011, 414; Pitkänen 2014, 41.) Henkinen väkivalta voi olla myös läsnä niin fyysisessä kuin seksuaalisessakin väkivallassa (Whelan 2003, 32–34). Lisäksi sen on todettu olevan fyysistä vahingoittamista haitallisempaa lapsille (Hoffman & Edwards 2004, 186; Viitattu Wolfe 1987).

Sisarusten välinen fyysinen väkivalta on väkivaltaa, jossa väkivallantekijä tarkoituksenmukaisesti vahingoittaa sisarustaan. Se voi olla esimerkiksi lyömistä, tönimistä, puremista, nipistämistä, raapimista ja repimistä. Joihinkin väkivallantekoihin on raportoitu kuuluneen myös erilaisten objektien kanssa kohti hyökkäämistä tai kivun tuottamista. (Haskins 2003, 338–339; Straus & Gelles 1988, 153.) Tutkimuksissa on

havaittu, että välineillä tehtyihin tekoihin on lukeutunut esimerkiksi puukolla, partaterillä, saksilla ja lasinpalasilla satuttamista. Lisäksi esimerkiksi vöitä, veitsiä ja henkareita on käytetty välineinä sisarusten välisessä fyysisessä väkivallassa (Kiselica & Morrill-Richards 2007, 150; viitattu Wiehe 2000.), joskin nämä välineiden kanssa tehdyt väkivallanteot ovat raportoinneista huolimatta harvinaisempia kuin ilman välineitä tehdyt. Fyysiset väkivallanteot tapahtuvat tutkimuksen mukaan useimmin lasten kotona. (Krienert & Walsh 2011, 337.) Jotkut sisarusväkivallan uhrin ovat myös ilmoittaneet joutuneensa hukutus- ja tukehduuttamisyritysten kohteiksi (Haskins 2003, 338–339; Kiselica & Morrill-Richards 2007, 150; Viitattu Wiehe 2000). Voidaan myös todeta, että sisarusten väliset väkivallanteot ovat harvoin satunnaisia tekoja, vaan ne ovat pikemminkin toistuvia ja hyvin vahingoittavia. Lisäksi teot saattavat jatkua jopa niin kauan, kunnes toinen sisaruksesta lopulta muuttaa pois kotoa. (Phillips ym. 2018, 2572; McDonald & Martinez 2016, 408.)

Seksuaalinen väkivalta eli inesti on myös osa sisarusten välistä väkivaltaa. Siinä seksuaalinen käytös ei ole ikätasoista, ohimenevää eikä sitä voida lukea lapsen kehitykselliseen uteliaisuuteen liittyväksi toiminnaksi. Seksuaalinen väkivalta on sen kohteeksi joutuneille aina traumaattista. (Haskins 2003, 339; Kiselica & Morrill-Richards 2007, 150; Viitattu Caffaro & Conn-Caffaro 1998.) Yhdysvalloissa tehdyissä tutkimuksissa perheen sisäisen seksuaalisen väkivallan on todettu olevan yleisintä juuri sisarusten välisissä suhteissa, kun verrataan muihin perheenjäsenten välisiin suhteisiin. (Kiselica & Morrill-Richards 2007, 150.) Suomalaisien tutkimusten mukaan isien ja tyttärien sekä isäpuolien ja tyttärien välisen inestin on taas todettu olevan yleisimpiä perheensisäisen seksuaalisen hyväksikäytön tyyppisiä (Sariola 1990, 118; Fagerlund ym. 2014, 86–87).

Toisaalta myös suomalaisissa tutkimuksissa sisarusten välistä inestiä on todettu tapahtuvan, vaikka sitä ei olekaan tutkittu yhtä kattavasti kuin esimerkiksi Yhdysvalloissa. Suomalaisissa tutkimuksissa on lisäksi kysytty vain tapauksista, joissa sisaruksilla on ollut vähintään viiden vuoden ikäero. (Sariola 1990, 93–95, 118; Fagerlund ym. 2014, 87.) Sisarusten välinen seksuaalinen väkivalta voi pitää sisällään esimerkiksi koskettelua, hyväilyä, yhdynnän yrittämistä tai sille pakottamista, anaali- tai

oraaliseksiä ja pornografisten valokuvien ottamista sekä seksuaalisille sisällöille altistamista, mikä voi tarkoittaa laajasti esimerkiksi pornon tai yhdynnän katsomisen pakottamista sekä keskustelua aiheista, jotka ovat seksuaalisväritteisiä. (Haskins 2003, 339.) Sisarusten välinen seksuaalinen väkivalta on yhdysvaltalaisen tutkimusten mukaan tyypillisintä niin, että tekijänä on vanhempi veli ja uhrina nuorempi sisar (Leder 1993; Adler & Schutz 1995, 815). Suomalaisten tutkimusten mukaan veljet ovat olleet myös useammin näissä tilanteissa tekijöinä. (Sariola 1990, 93–95, 118; Fagerlund ym. 2014, 87.)

2.4.2 Sisarusten välistä väkivaltaa selittävät tekijät

Sisarusten välistä väkivaltaa voidaan pyrkiä selittämään muutamilla erilaisilla tekijöillä, jotka toistuvat useissa sisarusten välistä väkivaltaa käsittelevissä tutkimuksissa. Nämä tekijät voidaan jaotella karkeasti perheympäristöstä ja perhesuhteista riippuvaisiin tekijöihin, kulttuurisiin tekijöihin ja piirteisiin, jotka koskettavat väkivallan tekijöitä ja uhreja. (Hoffman & Edwards 2004, 186; Eriksen & Jensen 2006, 499; Kiselica & Morrill-Richards 2007, 150–153.) Hoffman ja Edwards (2004) selittävät tutkimuksessaan sisarusten välistä väkivaltaa ja pahoinpitelyä kolmen teoreettisen viitekehyksen avulla. Nämä viitekehykset ovat *feministinen teoria*, *konfliktiteoria* ja *sosiaalisen oppimisen teoria*. (Hoffman & Edwards 2004, 187–190.)

On myös havaittu, että sisarusten välistä väkivaltaa voidaan selittää samoilla tekijöillä kuin perheväkivaltaa laajemminkin. Väkivallan tekijöiden on havaittu olevan keskivertoa impulsiivisempia ihmisiä, joilla on usein huonompi itsetunto ja matalampi ärsytyskynnys. Lisäksi väkivaltaa käyttävät ihmiset saattavat olla muita kyvyttömämpiä tunnistamaan omia tarpeitaan tai täyttämään niitä. Lisäksi heillä voi olla puutteita ongelmanratkaisu- ja kommunikaatiotaidoissa. Väkivallan tekijöillä on useammin myös omia ratkaisemattomia ongelmia ja he saattavat kokea paljon stressiä. (Haskins 2003, 341–342.)

Sisarusten välisen väkivallan tutkimuksessa on havaittu, että perheympäristö, perheen rakenne ja pysyvyys sekä erilaiset resurssit ovat myös tärkeitä tekijöitä väkivallan selittämisessä. Esimerkiksi niissä perheissä, joissa kohdataan taloudellisia vaikeuksia,

esiintyy perheensisäistä väkivaltaa myös enemmän. Lisäksi on todettu, että sisarusten välisen väkivallan ilmenemiseen voi vaikuttaa perheiden heikompi sosioekonominen asema tai se, jos vanhemmat ovat työllistyneet osa-aikaisesti tai ovat kokonaan työttömiä. Väkivallan uhkaa voi myös lisätä vanhempien avioero tai ylipäätään eron uhka sekä se, jos perheen ulkopuoliset tukiverkostot ovat heikot. Lisäksi on todettu, että vanhempien yhdessäolon pituus voi vaikuttaa sisarusten välisen väkivallan esiintymiseen niin, että niissä perheissä, joissa vanhemmat ovat olleet pidempään yhdessä esiintyy vähemmän väkivaltaa. (Eriksen & Jensen 2006, 499, 502–503; Meyers 2014, 661–662.)

Perhe on yksikkönä aina jollain tavalla riippuvainen sen jäsenistä, joten yhden perheenjäsenen toiminnalla voi olla vaikutusta kaikkiin sen jäseniin. Tästä syystä sisarusten välisten konfliktitilanteiden on todettu olevan tyypillisiä myös sellaisissa perheissä, joissa vanhemmat eivät kykene vastaamaan lastensa tarpeisiin, tai he ovat kykenemättömiä puuttumaan väkivaltaan ja ratkaisemaan sisarusten välisiä jännitteitä kehittäväillä keinoilla. Sisarusten väliset ristiriidat ovat myös yleisempiä sellaisissa perheissä, joissa elämä on kriisien sävyttämää ja epätasapainoista sekä lapset joutuvat kantamaan vastuuta perheestä tavoilla, jotka kuuluisivat aikuisille. (DHHS & OHDS 1991, 17; Kiselica & Morrill-Richards 2007, 150–151; McDonald & Martinez 2016, 406.)

Lapset voivat myös oppia käyttäytymään väkivaltaisesti, mikäli he joutuvat itse kokemaan tai todentamaan väkivaltaa perheissään esimerkiksi omien vanhempiensa kautta. (Kiselica & Morrill-Richards 2007, 150; Viitattu Steinmetz 1981; Eriksen & Jensen 2009, 196; Meyers 2014, 662–663; Phillips ym. 2018, 2569.) Lapset voivat oppia väkivaltaisen käytöksen mallin perheen lisäksi myös median tai ikätovereiden kautta (DHHS & OHDS 1991, 17). Lisäksi ne lapset, jotka ovat aggressiivisia vertaissuhteissaan ovat todennäköisemmin sitä myös sisarussuhteissa (Krienert & Walsh 2011, 340; Viitattu Berndt & Bulleit 1985; Phillips ym. 2018, 2572). Aggressiivisuuden oppiminen on osa sosiaalista oppimista ja kyseinen käyttäytyminen voi vahvistua, mikäli lapset oppivat, että käyttämällä väkivaltaa he pystyvät esimerkiksi

saavuttamaan toivomiaan lopputuloksia tai reaktioita toisilta. (Hoffman & Edwards 2004, 189.)

Sosiaalisen oppimisen on todettu olevan väkivallan osalta voimakkainta pojilla, koska väkivaltaisen käyttäytymisen voidaan ajatella olevan kulttuurisesti hyväksyttävämpää miesten tekemänä. Tästä syystä on havaittu, että etenkin ne pojat, jotka altistuvat perheympäristössä väkivallalle ovat myös itse todennäköisemmin väkivaltaisia sisarusiaan kohtaan. (Hoffman & Edwards 2004, 189; Viitattu Pagelow 1984.) On myös todettu, että lapset voivat omaksua aggressiivisen käyttäytymisen mallin vahvemmin juuri isiltä, jotka menettävät helposti hermonsä ja käyttäytyvät uhkaavan vihaisesti. Lapset voivat myös reagoida vihamieliseen kodin ilmapiiriin hyökkäämällä sisarustensa kimppuun ja vahingoittamalla heitä. (Eriksen & Jensen 2006, 504; Eriksen & Jensen 2009, 200.) Toisaalta on myös todettu, että lapset käyttäytyvät yleensä aggressiivisemmin niissä perheissä, joissa äidit kohdistavat heihin fyysisistä kurittamista tai väkivaltaa (Eriksen & Jensen 2006, 504).

Useissa tutkimuksissa on myös todettu, että ne lapset, jotka ovat joutuneet vanhempiensa kaltoinkohtelemiksi ovat usein väkivaltaisempia sisarusiaan kohtaan (Ks. esim. DHHS & OHDS 1991, 17; Paavilainen 1998, 72–73; Hoffman & Edwards 2004, 189; Viitattu Caffaro & Conn-Caffaro 1998; Eriksen & Jensen 2006, 504; Eriksen & Jensen 2009, 196; Meyers 2014, 663–664; Phillips ym. 2018, 2569). Lisäksi huonot vanhempien väliset suhteet lisäävät rankaisevien kasvatusmetodien käyttämistä, lasten laiminlyömistä ja pahoinpitelyä sekä vähentävät vanhempien ja lasten välistä emotionaalista läheisyyttä. Negatiivisen vuorovaikutuksen ja väkivallan havaitseminen ja kokeminen voivat myös synnyttää lapsissa stressiä ja opettaa heille, että väkivallan käyttäminen on hyväksyttyä konfliktien ratkaisemiseksi. Nämä kokemukset voivat myös siirtyä lasten ja sisarusten välisiin suhteisiin. (Hoffman & Edwards 2004, 190–191.)

Sisarusten välistä inestiiä on selitetty myös samoilla asioilla. On esimerkiksi havaittu, että inesti on yleisempää niissä perheissä, joissa vanhemmat ovat etäisiä eivätkä ole lastensa saatavilla. Lisäksi niissä perheissä, joissa esiintyy muuta perheväkivaltaa ja

lapset eivät voi luottaa vanhempiinsa hoivan antajina, lapset saattavat kääntyä toistensa puoleen etsiessään tätä hoivaa ja läheisyyttä. Tämä voi johtaa myös seksuaalisen väkivallan uhkan kasvuun, jos lapset pyrkivät tyydyttämään piileviä hoivantarpeitaan inestien kautta. (Haskins 2003, 341; Viitattu Friedrich 1990; Brennan 2006, 289.) Mikäli vanhemmat ovat kyvyttömiä huolehtimaan lapsistaan ja vastuu huolenpidosta siirtyy esimerkiksi perheiden vanhimmille lapsille, saattaa myös uhka inestille kasvaa. Sisarusten välinen inesti voi olla seurausta myös lapsen pyrkimyksistä käyttää valtaa ja kontrollia sisarukseensa. Lisäksi tekijä voi pyrkiä purkamaan sen avulla omia vihan, loukkaantumisen ja turhautumisen tunteitaan. Väkivaltainen käyttäytyminen voi olla tällaisissa tilanteissa ainoa keino, jonka lapsi tietää tai hallitsee. (Ks. esim. Haskins 2003, 341–342.)

Vanhempien oma seksuaalinen käyttäytyminen voi myös lisätä sisarusten välisen inestien uhkaa, mikäli lapset joutuvat esimerkiksi näkemään sitä tai kuulevan puhuttavan siitä (Leder 1993). Haskins (2003) on esittänyt omassa tutkimuksessaan otteen sisarusten välisestä inestitapauksesta, jossa 13-vuotias poika oli käyttänyt seksuaalisesti hyväkseen 11-vuotiasta sisartaan. Lasten äiti oli itse joutunut seksuaalisen väkivallan uhriksi ja lasten isä oli myös kasvanut väkivaltaisessa ympäristössä. Lasten äiti oli kertonut lapsilleen yksityiskohtia omasta seksuaalisen väkivallan kokemuksestaan. Tämän seurauksena perheen poikalapsi oli alkanut tuntea uteliaisuutta asiaa kohtaan. Äiti oli suhtautunut myös poikansa seksuaalisuuteen ja sen kehitykseen vääristyneellä tavalla ja kohdellut häntä muutenkin eri tavalla kuin tytärtään, millä inestitekoa myös selitettiin kyseisessä tutkimuksessa. (Haskins 2003, 345–348.)

Sisarusten välinen väkivalta on vain harvoin seurausta puhtaasta raivosta. *Konfliktiteorian* mukaan sisarukset voivat pyrkiä käyttämään väkivaltaa saavuttaakseen esimerkiksi erilaisia asioita tai ratkaistakseen riitatilanteita omaksi edukseen. Väkivalta voi toimia myös pelottelukeinona. (Hoffman & Edwards 2004, 188.) Sisarusten välisessä väkivallassa on myös tyypillistä, että väkivaltaa käytetään hyödyksi, kun halutaan kontrolloida jotakin asiaa (DHHS & OHDS 1991, 17). Sisarussuhteisiin voi kuulua myös kilpailua useista erilaisista asioista. Sisarukset voivat tapella esimerkiksi erilaisista resursseista, kuten omasta tilasta, TV-ohjelmista, ruuasta, leluista ja

välineistä. Sisarukset voivat myös kilpailla keskenään vanhempiensa huomiosta, hyväksynnästä ja rakkaudesta. (Newman 1994.)

On varsin luonnollista, että sisarukset haluavat kilpailla siitä, kuka on paras tai tavoitella parhaiten suoriutumalla vanhempiensa hyväksyntää. Kilpailutilanteisiin liittyvät konfliktit voivat kuitenkin pahimmillaan johtaa myös väkivallan käyttöön. (Hoffman & Edwards 2004, 193; Kiselica & Morrill-Richards 2007, 151.) Erilaisista resursseista kilpailemisen on todettu olevan todennäköisempää niissä perheissä, joissa on useampia lapsia. (Newman 1996, 287–289.) Vanhemmilla taas on iso merkitys siihen, millaiset konfliktien ratkaisemistaidot lapsille kehittyvät ja oppivatko sisarukset ratkaisemaan kilpailutilanteita sopuisasti (Newman 1994; Hoffman & Edwards 2004, 194). Vanhemmat voivat vaikuttaa sisarusten välisten riitatilanteiden syntymiseen myös kohtelemalla lapsiaan eri tavoin. Vanhemmat voivat esimerkiksi tietoisesti kohdella kaltoin yhtä lapsistaan ja suosia taas muita. Epätasa-arvoinen kohtelu voi siten olla yksi syy sisarusten välisille tappeluille ja väkivallalle. (Hoffman & Edwards 2004, 192–193; Kiselica & Morrill-Richards 2007, 151; Viitattu Guerin, Fogarty, Fay & Kautto 1996; Meyers 2014, 665–666.)

Sisarusten välisen väkivallan tutkimuksesta on myös havaittu, että väkivalta on tyypillisintä tilanteissa, joissa tekijä ja uhri ovat lähes saman ikäisiä (Krienert & Walsh 2011, 336; Newman 1994; Viitattu White 1975; Newman 1996, 292). Tämä selittyy esimerkiksi sillä, että ne sisarukset, jotka ovat lähes saman ikäisiä viettävät eniten aikaa keskenään. Lisäksi pienemmän ikäeron sisarukset joutuvat jakamaan ja taistelemaan suuremmalla todennäköisyydellä erilaisista asioista ja resursseista, koska heidän kiinnostuksen kohteet, kyvyt ja taidot ovat lähempänä toisiaan. Lisäksi nämä lapset saattavat olla myös riippuvaisia samoista asioista yhtä aikaa ikätasonsa mukaisesti. Vanhemmilla sisaruksilla on myös nuorempia sisaruksiaan kehittyneemmät kyvyt ratkaista konfliktitilanteita esimerkiksi verbaalisesti, jolloin myös riskit väkivallalle ovat pienemmät. (Newman 1996, 290–292.)

On myös todettu, että lasten iän kasvaessa sisarusten välisen fyysisen väkivallan uhka laskee saman tasoisesti (Eriksen & Jensen 2006, 504). Toisaalta mitä vanhemmista

lapsista on kyse, sitä todennäköisempää on, että he ovat myös kyvykkäämpiä aiheuttamaan fyysisesti vakavia vammoja toisilleen. Vanhemmat lapset voivat viettää myös enemmän aikaa sisarustensa kanssa ilman valvontaa. (Hoffman & Edwards 2004, 186.) Muusta sisarusten välisestä väkivallasta poiketen sisarusten välisen seksuaalisen väkivallan on kuitenkin todettu olevan tyypillisintä tilanteissa, joissa tekijöillä ja uhreilla on enemmän ikäeroa (Leder 1993; Adler & Schutz 1995, 815; Sariola 1990, 93–95).

Tutkimuksissa on saatu erilaisia tuloksia myös siitä, kumpaan sukupuoleen kohdistuu enemmän väkivaltaa sisarussuhteissa. Hardy, Beers, Burgess ja Taylor (2010) saivat omassa kvantitatiivisessa kyselytutkimuksessaan tulokseksi, että poikiin kohdistuu enemmän väkivaltaa kuin tyttöihin. Pojat olivat heidän tutkimuksessaan myös tyttöjä useammin väkivallan tekijöinä. (Hardy ym. 2010, 68–69.) Suomalaisen lapsiuhritutkimuksen (2008) mukaan poikien on todettu kokevan väkivaltaa tyttöjä enemmän myös kodin ulkopuolella (Ellonen ym. 2008, 150). Tyttöjen väkivaltaisen käyttäytymisen on havaittu keskittyvän poikia useammin kotiin ja omaan perheeseen, kun taas pojat ovat useammin väkivaltaisia myös muualla (Oranen 2012, 225–226). Tyttöjen sisarussuhteissa väkivaltaisuus näyttää olevan selkeämmin joko vakavaa tai sitten sitä ei esiinny ollenkaan (Kettrey & Emery 2006, 414). Toisaalta poikien on havaittu käyttävän tyttöjä useammin myös vakavampaa väkivaltaa sisarussuhteissaan (Eriksen & Jensen 2006, 504–505; Eriksen & Jensen 2009, 193–194; Phillips ym. 2018, 2568).

Jessie Krienert ja Jeffrey Walsh (2011) saivat omassa kvantitatiivista aineistoa vertailevassa ja erittelevässä tutkimuksessa tulokseksi, että tytöt olivat poikia useammin sisarusväkivallan uhreja, oli tekijänä sitten poika tai tyttö. Pojat olivat myös heidän tutkimuksen mukaan tyttöjä useammin väkivallan tekijöinä. Lisäksi heidän saamien tulosten mukaan poikien tekemiin väkivaltaatekoihin liittyi hieman tyttöjä useammin jonkun aseiden ja alkoholin sekä huumeaineiden käyttäminen. Pojat myös satuttivat ja aiheuttivat uhreille vammoja tyttöjä useammin. (Krienert & Walsh 2011, 336–339.)

Sisarusten välisen seksuaalisen väkivallan on todettu olevan joidenkin yhdysvaltalaisen tutkimusten mukaan myös tyypillisintä niin, että tekijänä on vanhempi veli ja uhrina nuorempi sisar. (Leder 1993; Adler & Schutz 1995, 815). Tätä voidaan selittää *feministisen teorian* avulla, jonka mukaan sisarusten väliseen väkivaltaan vaikuttavat myös sukupuolien normit ja niiden mukaiset sisarusten väliset erot. Poikalapsien eli veljien on helpompi dominoida sisariaan, mikä on myös osittain sosiaalisesti hyväksyttyä. Veljet voivat käyttää myös fyysistä voimakkuuttaan avuksi kontrolloidessaan sisariaan. Tekemällä näin veljet osoittavat ja todentavat myös omaa maskuliinisuuttaan. Sisaret voivat joutua väkivallan uhreiksi jo pelkästään siitä syystä, että he ovat tyypillisesti fyysisesti veljiään heikompia. (Hoffman & Edwards 2004, 188.) Phillips, Bowie, Wan ja Yukevich (2018) taas saivat retrospektiivisenä asiakirja-analyysinä toteutetulla kvalitatiivista ja kvantitatiivista aineistoa yhdistävän tutkimuksen tuloksiksi, että sukupuoli ei ole merkitsevä tekijä sisarusten välisessä seksuaalisessa väkivallassa. Heidän tutkimuksessaan kaikilla väkivallan tekijöillä oli sitä vastoin diagnosoitu useita psykiatrisia tai neuropsykiatrisia sairauksia, kuten ADHD, traumaperäinen stressihäiriö ja mielialahäiriö sekä joillakin myös käytöshäiriö tai raivopuuskasyndrooma. (Phillips ym. 2018, 2568.)

Sukupuolistuneen väkivallan tarkastelussa tärkeä muistaa, että tyttöjen väkivaltaisuuden voi liittyä vahvoja kulttuurisia virheolettamuksia, jotka saattavat estää joitakin viranomaisia huomioimasta tyttöjen väkivaltaista käyttäytymistä. Tämä voi johtaa esimerkiksi siihen, että tytöiltä ei kysytä väkivallasta ollenkaan tai siitä ei ilmoiteta eteenpäin, mikäli sitä havaittaisiinkin. Toisaalta väkivaltaisesti käyttäytyviä tyttöjä voidaan myös patologisoida liian vahvasti samaan aikaan, kun poikien väkivaltaisuuden taas suhtaudutaan liian normalisoivasti. (Kiselica & Morrill-Richards 2007, 157; Phillips ym. 2018, 2573.) Poikien keskinäinen väkivalta voi myös peittyä vahingollisten normalisoivien ajatusmallien taakse, mitä esimerkiksi ajatus ”pojat ovat poikia” ilmentää. (Eriksen & Jensen 2006, 505; McDonald & Martinez 2016, 407).

2.4.3 Sisarusten väliselle väkivallalle altistumisen seurauksia

Väkivallalle altistumisen tai sen kokemisen tiedetään olevan vakava kehityksellinen riskitekijä lapsille, mistä vain harvat, jos yksikään selviää ilman seurauksia (Ks. esim. Buckley & Holt & Whelan 2007, 300; Kiselica & Morrill-Richards 2007, 152; Viitattu

Whipple & Finton 1995). Välittömien vaikutusten lisäksi väkivallalla voi myös olla pitkäaikaisia aikuisuuteen asti ulottuvia negatiivisia seurauksia (Kettrey & Emery 2006, 408). Sisarusväkivalta voi päättyä vakavimmillaan henkirikokseen ja uhrin kuolemaan (Pitkänen 2014, 43).

Seurausten vakavuuteen vaikuttavat väkivallan laatu ja määrä, uhrin ikä ja sukupuoli¹ sekä muut riskitekijät ja suojaavat tekijät uhrin kasvuympäristössä. Siitä, miten lapsi oireilee väkivaltaan ei voi tehdä suoria johtopäätöksiä koetusta väkivallasta, koska erilaisten suojaavien tekijöiden ansiosta kaikki lapset eivät oireile samalla tavalla ulospäin. (Paavilainen 1998, 80; Oranen 2012, 225; Meyers 2016, 151.) Lisäksi koettu pelko esimerkiksi väkivallan paljastumisesta ja siitä mahdollisesti seuraavasta rangaistuksesta voi johtaa siihen, että lapsi pyrkii eristämään omat tunteensa ja väkivaltaan liittyvät pahat kokemuksensa. (Oranen 2012, 225.) Sisarusväkivallan uhrin ovat useammin myös esimerkiksi koulukiusaamisen uhreja, jolloin heillä ei välttämättä ole yhtään turvallista ympäristöä tai hengähdystaukoa väkivallasta, mikä voi myös lisätä väkivallan seurausten tuhoisuutta (Wolke ym. 2015, 927).

Väkivallan keskellä eläminen voi vaikuttaa myös vanhempien kykyyn suoriutua vanhemmuudestaan. Väkivallalle altistuminen sisältää siis useita päällekkäisiä uhkia. (Oranen 2012, 223–224.) Tilanteet, joissa vanhemmat ovat kykenemättömiä puuttumaan väkivaltaan lisäävät myös uhrien haavoittuvuuden kokemuksia ja vihamielisyyttä. Uhrit saattavat myös syyttää itseään kokemuksistaan, mikäli vanhemmat eivät pysty turvaamaan heitä. Väkivaltaa kokeneet voivat myös kokea olevansa yksin ja eristyksissä muusta perheestä. (McDonald & Martinez 2016, 407.)

¹ Tässä viitataan sukupuoleen sen biologisessa tarkoituksessa. Vrt. englannin kielen sanat Sex – Gender. Biologinen (sex) ja sosiaalinen (gender) sukupuoli taipuvat paremmin englanninkielisessä käsitteiden käytössä. (Jokinen 2004, 6–7).

Uhrien lisäksi myös väkivallan tekijät ja aggressiiviset lapset ovat alttiita useille eri seurauksille. On esimerkiksi tyypillistä, että lapsena väkivaltaisesti käyttäytyneille lapsille muodostuu myöhemmin antisosiaalinen persoonallisuus ja muita käyttäytymisen häiriöitä. (Kiselica & Morrill-Richards 2007, 152; Viitattu Straus & Gelles 1990.) Lisäksi väkivaltaisesti sisaruksiaan kohtaan käyttäytyneet lapset päätyvät muita lapsia useammin käyttämään enemmän alkoholia ja huumeaineita. Väkivallan tekijät ovat myös yhtä alttiita samoille kehityksellisille riskitekijöille kuin väkivallan uhritkin. Esimerkiksi kognitiivisten kykyjen, kielen ja motoristen taitojen kehitys voi olla vaarassa viivästyä näillä lapsilla. Niin uhrit kuin tekijätkin voivat kärsiä somaattisista oireista, peloista ja oppimisen häiriöistä. On myös havaittu, että nämä lapset kärsivät useammin myös masennuksesta ja apatiasta sekä ovat taipuvaisempia eristäytymään muista. (Kiselica & Morrill-Richards 2007, 152; Viitattu Whipple & Finton 1995.)

Väkivalta voi vaikuttaa myös lasten kehitysvaiheiden tärkeimpiin haasteisiin, mikä tarkoittaa eri ikäisillä lapsilla eri asioita. Vauvaikäisillä lapsilla häiriöt voivat liittyä univalverytmin säätelyyn, vuorovaikutussuhteiden rakentamiseen ja ruokailuun. Leikki-ikäisillä oireet voivat liittyä käyttäytymisen säätelyyn, aggressioiden hallinnan ongelmiin, kehityksen taantumiseen sekä pelkotiloihin ja ahdistuneisuuteen. Kouluikäisille väkivallalle altistuminen voi tuottaa vaikeuksia kaverisuhteisiin ja se voi näkyä käytöshäiriöinä, alttiutena kiusata muita tai tulla kiusatuksi. Lisäksi kouluikäisillä väkivaltaa kokeneilla voi esiintyä oppimisvaikeuksia sekä laajasti erilaisia emotionaalisia oireita kuten pelkoja, ahdistuneisuutta, syyllisyyden tunteita ja häpeää. Nuoruusikäisille väkivaltakokemuksiin voi liittyä masentuneisuutta, kohonnutta itsemurha-alttiutta, varhaista itsenäistymistä ja vaikeuksia toveri- ja seurustelusuhteissa. Väkivaltaan voi liittyä myös salailua, joka eristää väkivaltaa kokeneet herkästi muista. (Oranen 2012, 224; YLE 2014.)

On todettu, että väkivaltaa kokeneiden lasten myöhemmät ihmissuhteet ovat usein myös väkivaltaisia (Kiselica & Morrill-Richards 2007, 152; Viitattu Widow & Ames 1994; Kettrey & Emery 2006, 408; Viitattu Wiehe 1997). Sisarusväkivallan kokemusten on todettu olevan myös uhrien kohdalla yhteydessä aikuisuudessa lisääntyneeseen aggressiiviseen käyttäytymiseen ja vihan tunteisiin (Shadik & Perkins & Kovacs 2013,

53; Mathis & Mueller 2015, 322; McDonald & Martinez 2016, 407). Läheisen ihmisen hyväksikäyttämäksi joutuminen aiheuttaa lapselle myös erityistä vahinkoa ja paljon ristiriitoja, sillä lapsi on saattanut kokea tekijää kohtaan syvää luottamusta ja on voinut olla hänestä riippuvainen. Seksuaalista hyväksikäyttöä kärjistää myös se seikka, että sitä kokeneet eivät pysty hakemaan turvaa ja tukea läheisiltään. (Tolvanen & Vuento 2012, 305.) On todettu, että monet lapset saavat apua seksuaaliseen väkivaltaan vasta aikuisuudessaan (Morrill-Richards & Leierer 2010, 26).

Pahimmillaan väkivallasta voi myös seurata, että sitä kokenut lapsi tai nuori menettää oman arvokkuuden tunteensa ja hävittää kokemuksen siitä, että hän on tärkeä ja hyväksytty (YLE 2014; McDonald & Martinez 2016, 407). Lisäksi on todettu, että sisarusväkivallan kokemuksilla on yhteyttä päihdeongelmien ja syömishäiriöiden syntymiseen. Uhrit voivat myös syyttää itseään tapahtumista. (Kettrey & Emery 2006, 408; Viitattu Wiehe 1997.) Sisarusväkivaltaa kokeneilla on myös useammin diagnosoituja masennusoireita ja heidän kohdalla riskit itsetuhoiseen käyttäytymiseen voivat olla myös suuremmat varhaisaikuisuudessa (Kettrey & Emery 2006, 408; Viitattu Wiehe 1997; Wolke ym. 2015, 927). Perheen sisäinen väkivalta ja tässä tapauksessa sisarusten välinen väkivalta voi olla usein jatkuvaa ja toistuvaa, jolloin se voi myös tuottaa kumulatiivisia traumakokemuksia. Jatkuvassa hälytystilassa eläminen voi johtaa siihen, että lapselle kehittyy traumaperäinen stressihäiriö PTSD (post-traumatic stress disorder), jolloin yleisimpiä traumaoireita voivat olla esimerkiksi painajaisunet, väkivaltateemoihin liittyvät leikit, kohonnut vireystila ja ärtyisyys sekä raivokohtausten saaminen ja häiriintynyt uni-valverytmi. (Oranen 2012, 223–224; McDonald & Martinez 2016, 408.) Pitkään jatkuvina kohonneet stressitasot voivat vaikuttaa myös lasten aivojen kehitykseen (Pitkänen 2014, 44).

Väkivallalle altistuminen tuottaa tutkimuksen mukaan hyvin samansuuntaisia oireita molemmilla sukupuolilla. Tyttöillä on kuitenkin havaittu hieman poikia enemmän sisäänpäin suuntautuvia oireita, kuten masentuneisuutta ja ahdistuneisuutta. Poikien oireet taas näkyvät tyttöjä useammin ulospäin levottomuutena ja käytöshäiriöinä. Lapsena väkivallalle altistuminen voi myös lisätä väkivaltaisen käytöksen mahdollisuutta muissa lähisuhteissa varsinkin vanhemmalle iällä, joskin tämä yhteys ei

ole koskaan automaattinen. (Oranen 2012, 225–226.) Miehillä kokemukset sisarusten välisestä väkivallasta voivat tutkimuksen mukaan vaikuttaa pitkällä aikavälillä heidän alentuneeseen itsetuntoon aikuisiässä. Sama tulos on löydetty myös naisilla, mutta heillä väkivaltakokemusten on todettu lisäävän myös ahdistuneisuutta. (Mathis & Mueller 2015, 316; Viitattu Graham-Bermann ym. 1994.)

2.5 PALVELUITA JA AUTTAMISEN SEKÄ SUOJAAMISEN KEINOJA SISARUSTEN VÄLISEEN VÄKIVALTAAN

Lapsiin kohdistuva väkivalta on aina väkivaltaa, vaikka tekijänä olisi toinen lapsi. Sisarusuhteissa ilmenevällä väkivallalla tiedetään olevan myös yhtä vakavia seurauksia kuin väkivallalla muissakin ihmissuhteissa. Tältä väkivallalta puuttuu kuitenkin tarkka määritelmä eikä sen vakavuutta ymmärretä aina oikein, mikä voi vaikuttaa siihen, miten väkivaltaa kokeneet lapset saavat apua ja miten heidät kohdataan palvelujärjestelmässä. Lasten ja perheiden tulisi saada apua sisarusten väliseen väkivaltaan samalla tavoin kuin muuhun lähisuheväkivaltaan esimerkiksi sosiaali- ja terveystalveluiden kautta. (Shadik & Perkins & Kovacs 2013, 54; Meyers 2014, 654; Perkins & O’Connor 2016, 91; Phillips ym. 2018, 2574). Koska sisarusten välisessä väkivallassa uhrina on lapsi, jonka omat kyvyt hakea apua voivat olla rajalliset tai mahdottomat, ovat useat eri ammattilaiset esimerkiksi neuvoloissa, päivähoidossa ja kouluissa ratkaisevassa asemassa väkivallan tunnistamisessa ja lasten auttamisessa (Pitkänen 2014, 48).

Sosiaali- ja terveystalveluiden tärkeydestä huolimatta lasten vanhemmille kuuluu aina ensisijainen vastuu väkivaltaan puuttumisesta (Wolke ym. 2015). Perheiden dynamiikka ja vanhempien ajatusmallit saattavat kuitenkin estää lapsia saamasta tai hakemasta apua (Meyers 2015, 29). On myös todettu, että esimerkiksi Yhdysvalloissa vanhemmat suhtautuvat sisarusten väliseen väkivaltaisuuteen jopa myönteisesti, koska he ajattelevat lasten oppivan sen avulla hallitsemaan aggressiivista käyttäytymistään tulevissa ihmissuhteissaan (Eriksen & Jensen 2009, 185; Viitattu DesKeseredy & Ellis 1997). Ne lapset, jotka uskaltavat kertoa kokemastaan väkivallasta vanhemmilleen, saattavat kuulla olevansa tyhjistä juoruajia, tai että heidän täytyy oppia tulemaan kokemustensa kanssa toimeen, koska ne kuuluvat normaaliin elämään (Morrill-Richards & Leierer 2010, 26).

On myös esitetty, että sisarusten välisestä väkivallasta ilmoitetaan perheen ulkopuolisille henkilöille ja viranomaisille vain hyvin harvoin (Hoetger & Hazen & Brank 2015, 103). Suomen rikoslaissa ei ole erikseen säädetty väkivallasta sisarussuhteissa muutoin kuin seksuaalirikosten yhteydessä, mikä lisää vanhempien vastuuta reagoida näihin tekoihin ja ilmoittaa niistä itse esimerkiksi sosiaaliviranomaisille (Eriksen & Jensen 2006, 498; Meyers 2014, 654). Väkivallan uhrin ja heidän perheensä saattavat kokea myös häpeää, mikä voi johtaa väkivallan salaamiseen. Avun hakemisen kynnyksestä voi myös nostaa pelko siitä, että sisarusväkivallan tekijä pyrkisi kostamaan avun hakemisen. (Meyers 2014, 666.)

Viranomaiset voivat myös jättää tietoonsa tulleet asiat dokumentoimatta ja olla puuttumatta väkivaltaan, mikäli heidän oma suhtautumisensa väkivaltaan ei ole vakava tai heillä ei ole asiasta tarpeeksi ymmärrystä ja tietoa. Tällöin vanhempien tekemillä ilmoituksilla ei välttämättä ole myöskään merkitystä (Phillips ym. 2018, 2572–2574). On myös havaittu, että sisarussuhteissa ilmenevä väkivalta ei useinkaan määrity ongelmaksi ennen kuin sillä on vakavia seurauksia (DHHS & OHDS 1991, 16–17). Lisäksi on todettu, että sisarusten välistä väkivaltaa kokeneet eivät useinkaan määrittele kokemuksiaan väkivallaksi vielä lapsuudessa, vaan vasta myöhemmin aikuisuudessa (Hardy 2001, 265).

Vanhemmilla on siis ammattilaisten ohella velvollisuus lasten kasvattajina aktiivisesti puuttua perheessä ilmenevään väkivaltaan ja estää väkivallan ilmenemistä mahdollisimman varhaisessa vaiheessa, sillä lasten ja nuorten omat mahdollisuudet hakea apua tai estää tilanteita tapahtumasta ovat aina rajallisemmat ja alisteisemmat aikuisten toiminnalle (Pitkänen 2014, 40, 47–48). Vanhempien olisi hyvä myös kiinnittää kasvatuksessa huomiota siihen, että lapset oppivat nimeämään, tunnistamaan ja hallitsemaan haastaviakin tunteitaan ja käyttämään väkivallattomia vaihtoehtoja ristiriitojen ratkaisemiseen. Vanhemmat voivat myös vaikuttaa sisarusten välisiin suhteisiin ja kommunikaatioon tukemalla, kuuntelemalla ja rakastamalla kaikkia perheen lapsia samanarvoisesti. Perheenjäsenten välisten hyvien vuorovaikutussuhteiden ja turvallisuutta edistävien kasvatuskäytäntöjen on todettu

ehkäisevän tehokkaimmin väkivaltaa. Mikäli vanhempien omat keinot eivät riitä sisarusten väliseen väkivaltaan puuttumiseen, on perheiden haettava ja saatava apua muualta. Tärkeintä on turvata ensisijaisesti väkivallan uhreja ja pitää kiinni heidän oikeuksistaan. Sisarusten välinen väkivalta edellyttää yleensä myös koko perheen auttamista, koska väkivalta rakentuu perhesuhteissa. Tämän vuoksi väkivaltaa käyttäneiden lasten ja lasten vanhempien auttaminen on myös tärkeää. (Kiselica & Morrill-Richards 2007, 156; Pitkänen 2014, 47–48; Wolke ym. 2015, 926–927.)

Väkivaltaa kokeneet lapset ja nuoret voivat pyrkiä myös omien selviytymiskeinojen turvin käsittelemään kokemuksiaan tai puuttumaan niihin, mikäli heidän vanhempansa eivät pysty tarjoamaan heille tarvittavaa tukea ja turvaa (Pitkänen 2014, 48). Uhrit voivat esimerkiksi pyrkiä viettämään mahdollisimman paljon aikaa pois kotoa tai hakea turvaa muista ihmissuhteista ja aikuisista. Lapset voivat myös katkaista kokonaan välit omiin perheisiinsä. Välien katkaiseminen ja perheen menettäminen voi kuitenkin tuottaa useissa tapauksissa lisää emotionaalista stressiä. (Meyers 2016, 150–152.) Lisäksi on todettu, että apua ja toimenpiteitä suunniteltaessa viranomaisten on huomioitava, että sisarusten välistä väkivaltaa kokeneiden perhesuhteet ovat yleensä heikentyneet ja uhrien luottamus muihin perheenjäseniin voi olla kokonaan poissa (McDonald & Martinez 2016, 408).

Sisarusväkivaltaa kokeneille suositellaan yleensä yksilöterapiaa tai ryhmäterapiaa, joissa uhrit voivat keskittyä itsetunnon ja itsevarmuuden rakentamiseen ja vahvistamiseen, tunteiden tunnistamiseen sekä mahdollisen häpeän, syyllisyyden tai pelon käsittelyyn. Tekijöiden on taas todettu hyötyvän siitä, että heitä ohjataan käsittelemään tilanteisiin mahdollisesti liittyvää kieltämistä ja ottamaan vastuuta teoistaan. Vanhempien olisi hyödyllistä saada apua konkreettisten riitatilanteiden ratkaisemiseen. Lisäksi niin uhrit, vanhemmat kuin tekijätkin voivat hyötyä perheterapiasta. (Morrill-Richards & Leierer 2010, 27–28.) Koska sisarusten välinen väkivalta koskettaa koko perhettä ja syyt sille ovat usein myös perheeseen liittyviä, on näiden tekijöiden yhtäaikainen tarkastelu tärkeää. Sisarusväkivaltaan liittyen on oleellista kartoittaa perhettä koskevat riski- ja suojaavat tekijät (Caffaro 2008, 38). Tutkimuksissa suositellaan myös, että vanhemmat osallistuisivat erilaisiin

vanhemmuutta käsitteleviin interventio-ohjelmiin. Tällaisten ohjelmien avulla vanhemmat voisivat oppia tunnistamaan ja kohtaamaan sisarusten välistä väkivaltaa ja saada keinoja siihen puuttumiseen (Ks. esim. Kiselica & Morrill-Richards 2007, 158; Shadik ym. 2013, 55–56.)

Sisarusväkivallan uhrien ja heidän perheidensä on mahdollista hakea ja saada apua väkivaltaan myös erilaisten sosiaali- ja terveysalan palveluiden kautta. Neuvoja ja tukea on mahdollista saada esimerkiksi erilaisista auttavista puhelimitse ja Internetistä. Tällaista palvelua tarjoaa Suomessa esimerkiksi Mannerheimin lastensuojeluliiton lasten ja nuorten puhelin, rikosuhripäivystys, nettiturvakoti, Naisten linja, Nollalinja ja mielenterveysseuran kriisipuhelin. Apua tarjoavat myös perheväkivaltaan erikoistuneet yksiköt, kuten turvakodit ja Punaisen Ristin nuorten turvatalot, jotka tarjoavat myös väliaikaista kriisimajoitusta, mikäli kotona oleminen ei ole väkivallan tai sen uhan vuoksi turvallista. Kirkon perheasian neuvottelukeskukset ja kasvatus- ja perheneuvolat tarjoavat myös apua perhe-elämään liittyvissä kysymyksissä. Apua on mahdollista saada myös terveyskeskuksista, työterveydenhuollosta, mielenterveysseuran kriisikeskuksista, koulujen terveydenhoitajilta, terapiapalveluista ja lastenpsykiatrian yksiköistä. Sisarusväkivaltaa kokeneet voivat kääntyä myös koulujen kuraattoreiden puoleen. Lisäksi seksuaalista väkivaltaa ja hyväksikäyttöä lapsena tai nuorena kokeneille apua tarjoaa esimerkiksi Delfins ry ja Nuorten Exit. Akuuteissa hätä- tai vaaratilanteissa on aiheellista soittaa hätäkeskukseen. Sosiaalipäivystys on myös keskeinen auttava taho, josta perheiden on mahdollista saada apua mihin vuorokaudenaikaan tahansa. Alaikäiseen kohdistuva väkivalta on aina myös poliisi- ja lastensuojeluasiana. Lastensuojelussa lapsia ja perheitä on mahdollista auttaa ensisijaisesti avohuollon tukitoimilla ja mikäli nämä toimet eivät ole sopivia, mahdollisia tai riittäviä lapsi on otettava huostaan. Jos lapsi on välittömässä vaarassa tai muutoin kiireellisen sijoituksen ja sijaishuollon tarpeessa, hänet voidaan sijoittaa myös kiireellisesti.

3 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

Tarkoitukseni on ollut tutkia ja analysoida tässä sosiaalityön pro gradu -tutkielmassa sisarusten välisestä väkivallasta käytyjä keskusteluja suomalaisilla Internetin keskustelupalstoilla². Keskustelupalstojen viestien valinnassa olen käyttänyt rajauksena uhripositiota, eli tutkielman aineisto on koostunut vain niistä viesteistä, joissa kirjoittajat ovat paikantaneet itsensä sisarusväkivallan uhreiksi tai he ovat kuvailleet kokemaansa väkivaltaa. Uhrit ovat voineet kokea väkivaltaa aikaisemmin tai he ovat voineet olla yhä kirjoitushetkellä väkivallan uhreja. (McDonald & Martinez 2016, 403.) Uhrin identiteetin sanotaan olevan sosiaalityöhön kuuluvassa ongelmien tulkintatyössä usein toistuva ja merkittävä identiteetti, koska se liittyy toimijuuden ohella ongelmien syiden ja ratkaisumahdollisuuksien paikantamiseen (Juhila 2006, 209–213, 254). Sisarusten välistä väkivaltaa käsittelevä kansainvälinen tutkimus käyttää väkivallan kokijoista myös termiä uhri (victim), minkä vuoksi olen pitänyt käsitteen valintaa perusteltuna (Ks. esim. Krienert & Walsh 2011, 337).

Sisarusten välinen väkivalta on usein piilossa olevaa väkivaltaa, mistä syystä muilla kuin sen uhreilla ja tekijöillä ei välttämättä ole siitä oikeaa tietoa (Wolke ym. 2015, 918). Lasten vanhemmat saattavat esimerkiksi olla joko kokonaan tietämättömiä lastensa kokemuksista ja sisarussuhteissa ilmenevästä väkivallasta tai heidän kuva siitä voi olla vaillinainen. Vanhemmat saattavat myös pyrkiä aktiivisesti torjumaan lastensa olleen tällaisissa tilanteissa, mistä syystä he eivät välttämättä olisi luotettavia lähteitä arvioimaan lastensa kokema väkivaltaa tai väkivaltaan tarjoamaansa apua. Tästä syystä olen päättänyt rajata vanhempien viestit oman aineistoni ulkopuolelle, vaikka kyseisiä viestejä olisi valitsemillani keskustelupalstoilla ollut. (Oranen 2012, 221.) En ole

² Internet on maailmanlaajuinen tietoliikenneverkko, joka koostuu lukuisista yhteen liitetystä aliverkoista. Internetin käyttäminen on vapaata ja kuka tahansa voi tuottaa tai käyttää verkossa välitettävää tietomateriaalia. Kaikilla Internetin käyttäjillä on mahdollisuus seurata erilaisia keskustelu- ja uutisryhmiä sekä osallistua itseään kiinnostavaan keskusteluun verkossa. Internet-verkon käyttäjät voivat myös lukea muiden viestejä, kommentoida ja käynnistää itse uusia keskusteluja. (Mann & Stewart 2000, 8–12, 19; Hyppönen & Ojala & Joutsu 2007, 422–425.)

myöskään käsitellyt viestejä, joiden kirjoittajat ovat paikantaneet itsensä väkivallan tekijöiksi, koska ajattelin tekijöiden saattavan esimerkiksi kieltää osan totuudesta, mikä näihin tekoihin on liittynyt (Morrill-Richards & Leierer 2010, 27–28).

Väkivaltatutkimusta tehtäessä on myös muistettava, että uhrin ja tekijän positiot voivat rakentua moninaisesti. Väkivalta voi ilmetä sisarusten välillä yhdensuuntaisena niin, että toinen sisaruksista on selvästi uhri ja toinen tekijä tai molempiin suuntiin ja päällekkäin, jolloin kummankin sisaruksen tarkoituksena on vahingoittaa toista. Väkivalta saattaa myös esiintyä ja siirtyä sisarusten ketjussa esimerkiksi niin, että vanhin sisaruksista on väkivaltainen keskimmäistä kohtaan ja keskimäinen nuorinta sisarusta kohtaan. Sisarusten väliseen väkivaltaan voi liittyä myös lapsen väkivaltaisuus vanhempaa tai vanhempia kohtaan. (Juhila 2006, 111, 180; Oranen 2012, 218; Pitkänen 2014, 41–43; Viitattu Caspi 2012.) Olen ollut tätä tutkimusta tehdessäni kiinnostunut tutkimaan nimenomaan väkivaltaa kokeneiden uhrien kokemusten sisältöjä, mistä syystä olen ajatellut, että minun ei tarvinnut tietää sitä, kuka on ollut vain väkivallan uhri ja kuka mahdollisesti myös tekijä. Olen suhtautunut uhrin käsitteeseen tässä tutkimuksessa myös laajemmin niin, että olen luokitellut kaikki sellaiset viestit uhrien kirjoittamiksi, joissa kirjoittajat ovat kuvanneet sisarusväkivallan kokemiseen liittyviä kokemuksiaan tai tunteitaan, vaikka he eivät itse olekaan luokitelleet itseään tarkasti väkivallan uhreiksi.

Tutkielman teoreettiseksi viitekehykseksi valikoin fenomenologis-hermeneuttisen viitekehyksen, koska sisarusten välistä väkivaltaa on ollut luonnollista tarkastella tässä tutkielmassa kokemuksia ja merkityksiä sisältävien ilmauksien kautta (Laine 2010, 28–31). Olen toteuttanut tutkielman analyysiosuuden aineistolähtöisenä sisällönanalyysinä (Sarajärvi & Tuomi 2009, 117). En ole rajannut tai valinnut keskustelupalstoilla olevia viestejä sen mukaan, millaista sisaruutta ne ilmentävät, koska se ei ole ollut tämän tutkimuksen puitteissa mahdollista. Sisarusväkivaltaa kokeneet ovat voineet siis olla väkivallan tekijän kanssa esimerkiksi biologisia sisaruksia (täyssisaruus) tai sisar- ja velipuolia, jolloin heillä on ollut vain yksi yhteinen biologinen vanhempi (puolisisaruuus). Kirjoittajien sisaruus on voinut perustua myös adoptiolle tai avioliitolle. (Cicirelli 1994, 8–9; Kiselica & Morrill-Richards 2007, 149.) En ole myöskään rajannut

viestejä keskustelijoiden iän tai sukupuolen mukaan, koska se ei ole ollut tutkimukseni kannalta oleellista eikä mahdollista. Seuraavissa tämän luvun osioissa olen käsitellyt tarkemmin laadullista ja fenomenologis-hermeneuttista tutkimusta, tutkimukseni tutkimuskysymyksiä, aineiston keruuta ja analyysiä sekä tutkimuksen eettisyyttä ja luotettavuutta.

3.1 LAADULLINEN TUTKIMUS JA FENOMENOLOGIS-HERMENEUTTINEN VIITEKEHYS

Tutkimuksen toteuttamiseksi olen valinnut kvalitatiivisen eli laadullisen tutkimusprosessin, koska olen halunnut tässä tutkimuksessa saavuttaa laadulliselle tutkimukselle tyypillisiä jäsenyyksiä ja luokituksia sisarusten välisestä väkivallasta. Laadullinen tutkimus nojaa selkeästi tutkijan omaan intuitioon, tulkintaan ja järkeilykykyyn sekä valmiuksiin luoda edellä mainitsemiani jäsenyyksiä. (Metsämuuronen 2006, 82-83.) Laadullisen tutkimuksen lähtökohtana on tutkia moninaista todellista elämää, ainutkertaista ihmistä ja ihmisten inhimillisiä kokemuksia. Laadullinen tutkimus onnistuu vain, jos tutkija pysyy avoimena tutkimuskohteelleen. Laadullisen tutkimuksen tekemistä luonnehtii myös tarve tietää syvemmin ja tuoda ymmärrystä tutkittavasta ilmiöstä. (Hirsjärvi & Remes & Sajavaara 2001, 152, 155.)

Laadullinen tutkimusmenetelmä sopii tähän tutkimukseen myös näistä syistä, koska olen halunnut tässä tutkimuksessa tavoittaa tarkemmin sen, mitä sisarusten välisen väkivallan uhrit ovat kertoneet kokemuksistaan. Sosiaalityössä, niin kuin muissakin ihmisissä tutkivissa tieteissä, on luonnollista paneutua tämän kaltaisiin kokemuksiin ja merkityksiin, joita ihmisillä, ihmisten toimilla ja kulttuurin ilmiöillä on, eikä näitä ilmiöitä ole mahdollista tutkia määrällisin keinoin. (Varto 2005, 14–15.) Lisäksi sisarusten välistä väkivaltaa on tutkittu vain hyvin vähän pelkästään laadullisten tutkimusasetelmien kautta.

Muita laadullisen tutkimuksen tyypillisiä piirteitä ovat aineiston yksityiskohtainen tarkastelu ja tutkittavan kohdejoukon tarkoituksenmukainen valinta. Laadullinen tutkimus ei ole koskaan täysin objektiivista, minkä vuoksi jokainen tällä tutkimusmenetelmällä tehty tutkimus on aina osittain tutkijansa näköinen. Laadullisessa tutkimuksessa pyritään pikemminkin löytämään ja paljastamaan tosiasioita, kuin

todentamaan jo olemassa olevia totuusväittämiä. Olenkin pyrkinyt tässä tutkimuksessa paljastamaan, mitä sisarusväkivaltaa kokeneet ovat kyseisestä ilmiöstä, muiden suhtautumistavoista ja avun hakemisesta kertoneet, enkä ole etsinyt niihin liittyviä lopullisia vastauksia tai totuuksia. (Hirsjärvi ym. 2001, 152, 155.)

Valitsin tutkimukseni teoreettismetodologiseksi viitekehyyksi fenomenologis-hermeneuttisen viitekehyyksen, koska olen ollut kiinnostunut tutkimaan sisarusten välistä väkivaltaa kokeneiden uhrien kokemuksiin. Fenomenologiassa tutkitaan juuri kokemuksia ja nämä kokemukset käsitetään hyvin laajasti niin, että ihmisten suhteet toisiin ihmisiin, kulttuuriin ja luontoon ilmenevät myös näissä kokemuksissa. Lisäksi fenomenologiassa ajatellaan, että kaikki merkitsee jotakin, jolloin kokemuksista tehdyt yksittäiset merkitykset ovat myös tutkimuksen varsinaisia kohteita. Hermeneutiikalla taas tarkoitetaan ymmärtämistä ja tulkitsemista, mikä liittyy oleellisesti fenomenologiseen tutkimukseen. Hermeneuttisen tutkimuksen kohteina ovat ihmisten ilmaisut, jotka pitävät sisällään merkityksiä, ja näitä merkityksiä voidaan lähestyä vain ymmärtämällä ja tulkitsemalla niitä. (Laine 2010, 28–31.) Sisarusten välisen väkivallan uhrin ovat tuottaneet, kuvanneet ja jakaneet myös näitä ilmauksia ja niiden sisältäviä merkityksiä Internetin keskustelupalstoilla käydyissä keskusteluissa. Laadullinen tutkimus ei myöskään pyri tuloksillaan yleistettävyyteen, mutta tutkimalla yksityistapauksia kyllin tarkasti on mahdollista saada näkyviin se, mikä kussakin ilmiössä on merkittävää ja mikä ilmiössä toistuu sitä yleisemmällä tasolla usein tarkasteltaessa. (Hirsjärvi ym. 2001, 169.) Tämä on ollut myös minun tutkielmani tavoitteena, kun olen pyrkinyt muodostamaan havainnoistani luokituksia aineistolähtöisen sisällönanalyysin mukaisesti.

3.2 TUTKIMUSKYSYMYKSET

Olen pyrkinyt vastaamaan tässä tutkielmassa seuraaviin tutkimuskysymyksiin:

1. Miten sisarusväkivallan uhrien mukaan heidän perheensä tai muut perheen ulkopuoliset henkilöt ovat suhtautuneet väkivaltaan?
2. Mitä sisarusväkivallan uhrin ovat kertoneet väkivaltaan hakemastaan tai saamastaan avusta?

Olen kartoittanut tutkielman analyysiosuudessa tarkemmin sitä, miten sisarusväkivallan uhrien kertoman mukaan heidän perheensä tai muut perheen ulkopuoliset henkilöt ovat suhtautuneet väkivaltaan. Lisäksi olen tarkastellut, mitä sisarusväkivallan uhrin ovat kertoneet väkivaltaan saamastaan tai hakemastaan avusta. Sisarusten välisestä väkivallasta tiedetään edelleen hyvin vähän ja varsinkin siitä, miksi väkivaltaa tapahtuu, miten siihen reagoidaan ja kuinka esimerkiksi lasten vanhemmat tai perheen ulkopuoliset ovat asiaan puuttuneet ja millä keinoin (Kiselica & Morrill-Richards 2007, 153; McDonald & Martinez 2016, 402). Olen pitänyt näiden aiheiden tutkimista tärkeänä, koska sisarusten välinen väkivalta koskettaa lapsia, joiden voi olla mahdotonta tai vaikeaa hakea apua itsenäisesti ja heidän saamansa apu on usein riippuvaista ympäröivien aikuisten suhtautumistavoista. Olen pyrkinyt lisäämään analyysini myötä ymmärrystä näistä teemoista ja paljastamaan sisarusten välisen väkivallan uhrien avun hakemiseen ja saamiseen liittyneitä ongelmakohtia.

3.3 TUTKIMUKSEN EETTISYYS

Laadullista tutkimusta tehtäessä tutkijan täytyy tietää, millaista tutkimusta hän on tekemässä, perustella tekemiään valintoja ja arvioida tutkimuksensa eettisiä näkökohtia. Laadullinen tutkimus ei ole koskaan täysin vapaata arvoista, vaan sen tekemiseen vaikuttavat aina myös tutkijan omat uskomukset, asenteet ja oletukset sekä tutkimuksen teoreettinen viitekehys. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 75.). Eettinen pohdinta kuuluu tutkimuksen tekoon jo siinä vaiheessa, kun mietitään, miksi tutkimukseen ryhdytään ja mistä aiheesta tutkimusta halutaan tehdä. Sisarusten välinen väkivalta on Suomessa vielä lähes tutkimatonta, minkä vuoksi olen kokenut tutkimuksen tekemisen hyödyttävän myös yhteiskunnallisella tasolla. Tutkimuksen teon eettisyyteen kuuluu myös tutkittavana olevien henkilöiden sensitiivinen kohteleminen ja tieteellisen epärehellisyyden välttäminen kaikissa tutkimuksen vaiheissa, jotka olen pyrkinyt ottamaan parhaan mukaan huomioon tätä tutkimusta tehdessäni (Hirsjärvi 2001, 26–28).

Keskustelupalsta-aineistojen käyttäminen eroaa eettisiltä valinnoiltaan monesta muusta laadullisesta tutkimuksesta. Lisäksi näiden aineistojen käyttäminen nojaa tutkijan omaan harkintaan. Mann ja Stewart (2000) ovat todenneet, että Internet ja sen verkostoja koskeva lainsäädäntö ei ole vielä täysin jäsentynyt, jotta se pystyisi

turvaamaan kaikkia Internetin käyttäjiä. Lisäksi jo olemassa oleva lainsäädäntö on hyvin epäselvää esimerkiksi datan omistuksen tai keräämisen suhteen. Tämän vuoksi tutkijoilta vaaditaan heidän mukaansa erityistä vastuullisuutta ja itsesääätelyä silloin, kun nämä verkostot ovat tutkimuksen kohteena. (Mann & Stewart 2000, 39–41, 47.)

Olen pyrkinyt punnitsemaan tutkimuksen tekoon ja aineiston keruuseen liittyviä eettisiä asioita huolellisesta, koska tutkimukseni aihe on hyvin sensitiivinen ja keskustelupalstoille kirjoittaneet ovat kertoneet omista henkilökohtaisista kokemuksistaan. Olen kokenut eettistä ristiriitaa pohtiessani, saanko käyttää viestejä ilman, että informoin niiden kirjoittajia asiasta tai pyydän siihen erillistä lupaa. Yleensä laadullista tutkimusta tekeviä tutkijoita sitoo vaatimus kerätä tutkimukseen osallistuvilta henkilöiltä suostumus tutkimukseen osallistumisesta. Lisäksi osallistujille kuuluisi kertoa, millaiseen tutkimukseen he ovat osallistumassa ja mitä riskejä ja haittoja tutkimukseen osallistumiseen voi liittyä. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 131.) Tämän tutkimuksen aineisto on kerätty sellaisilta Internetin keskustelupalstoilta, jotka ovat olleet julkisesti luettavissa ilman sisäänkirjautumista. Tästä syystä olen päätellyt keskustelupalstoille kirjoittaneiden tienneen ja ymmärtäneen osallistuvansa julkisiin keskusteluihin. Keskustelupalstojen julkisuuden vuoksi olen perustellut valintaani olla informoimatta keskusteluihin osallistuneita asiasta tai olla pyytämättä heidän suostumustaan tutkimukseen osallistumiseen ja aineiston analysoimiseen. (Mann & Stewart 2000, 45–47.)

Internetin keskustelukulttuureita tutkinut Robert Arpo paikansi omassa väitöskirjassaan (2005) myös kaksi keskeistä tutkimuseettistä kysymystä, jotka liittyvät Internet-kommunikaation tutkimiseen. Nämä ovat keskusteluryhmiin osallistuvien henkilöiden yksityisyydensuoja ja tutkittavien informointi tutkimuksesta. Arpon mukaan keskusteluryhmäaineistoa voidaan pitää sekä julkiseen että yksityiseen elämään kuuluvaksi ilmiöksi. Arpo vertaa omassa väitöskirjassaan Internet-keskusteluja yleiseen tieteelliseen diskurssiin, mitä lainatessa on mainittava aina alkuperäinen lähde. Tieteellistä diskurssia lainatessa kirjoittajilta ei kuitenkaan tarvitse erikseen pyytää lupaa, koska ne ovat julkisia. Toisaalta keskustelupalstojen viestit voivat ilmentää ihmisten henkilökohtaisia kokemuksia ja niissä käsiteltävät aiheet saattavat olla

hyvinkin henkilökohtaisia, kuten tässäkin tutkimuksessa. Tästä syystä Arpon mukaan tutkijan on tällaista aineistoa tutkittaessa kiinnitettävä erityistä huomiota tutkittavien henkilöllisyyden salaamiseen. (Arpo 2005, 64–66.)

Chris Mann ja Fiona Stewart (2000) erittelevät tietokonevälitteiseen kommunikaatioon ja laadulliseen tutkimukseen keskittyvässä teoksessaan ”Internet Communication and Qualitative Research. A Handbook for Researching Online” myös useita erilaisia tapoja suhtautua näiden aineistojen käyttöön. Yhden heidän esille nostaman esimerkin mukaan verkkokeskusteluiden tutkija voi tutkittavien yksilöllisyyden säilyttämiseksi jättää kertomatta, miltä keskustelupalstoilta viestit tarkalleen ovat. Lisäksi tutkija voi korvata kaikkien keskusteluun osallistuneiden käyttäjätunnukset jollain toisilla. (Mann & Stewart 2000, 58; viitattu Kendall 1999, 57–75.)

Keskustelupalstoihin kohdistuvassa analyysissä on hyvän tutkimuskäytännön mukaista, että tutkija pyrkii arvostamaan alkuperäisiä kirjoittajia ja pitäytyy kritisoimasta tai nöyryyttämästä heitä millään tavalla tuloksia eriteltäessä. Lisäksi tutkijan on hyvä käyttää oman analyysin havainnollistamisessa vain sen verran tekstiä, kun on tarpeen, mutta kuitenkin niin, että viestien alkuperäinen tarkoitus ja sisältö tulevat oikein näkyviin. (Mann & Stewart 2000, 62.) Tästä syystä en ole käyttänyt omien tulosteni havainnollistamisessa kokonaisia puheenvuoroja, vaan olen irrottanut niistä lyhyempiä sitaatteja ja poistanut mahdolliset tunnistetiedot. Lisäksi olen poistanut viesteistä jo ennen analysointivaihetta kirjoittajien nimimerkit, jotta kirjoittajien henkilöllisyys on pysynyt mahdollisimman hyvin salattuna. Osa kirjoittajista oli kirjoittanut keskustelupalstoille sellaisilla satunnaisilla tai rekisteröidyillä nimimerkeillä, jotka koostuivat esimerkiksi nimistä ja syntymävuosista. Keskustelupalstoilla käytetyt rekisteröidyt tai satunnaiset nimimerkit saattavat olla myös vakiintuneita ja siten jonkun läheisen ihmisen tai muun henkilön tiedossa. Näistä syistä olen pitänyt nimimerkkien ja muiden tunnistetietojen poistamista oleellisena kirjoittajien henkilöllisyyden salaamiseksi.

3.4 AINEISTON KERUU JA TUTKIMUKSEN LUOTETTAVUUS

Totesin Internetin keskustelupalstojen tarjoavan hyvän mahdollisuuden aineiston keräämiselle, koska niiden käyttäminen on suhteellisen vapaata ja kuka tahansa pääsee sanomaan niissä haluamiaan asioita, esittämään omia mielipiteitään ja kertomaan kokemuksistaan erilaisista asioista täysin nimettömänä, satunnaisella nimimerkillä tai jollakin rekisteröidyllä nimimerkillä. Keskustelupalstoilla kirjoittajat voivat myös koska vain lopettaa kirjoittamisen ja keskustelun, mikäli eivät enää halua osallistua siihen. Rajat kirjoittamiselle tulevat siis kirjoittajilta itseltään. Jokainen kirjoittaja voi halutessaan myös tuoda julki sellaisia tarpeitaan tai kokemuksiaan, joiden esittämisen voisi kokea muutoin vaikeaksi. Kirjoittajat voivat myös itse päättää, onko heidän kokemuksillaan yleistä kiinnostavuutta ja haluavatko he ylipäättään jakaa ajatuksiaan muiden kanssa. (Arpo 2005, 296.) Internetin keskustelupalstat tavoittavat myös sellaisia ihmisiä, joiden ei olisi muutoin mahdollista osallistua keskusteluun muiden kanssa tai se voisi olla ainakin vaikeampaa. Lisäksi ne ihmiset, jotka ovat vastahakoisempia tai ujompia osallistumaan kasvokkain keskusteluihin saattavat pystyä keskustelemaan näissä keskusteluryhmissä ilman pelkoa kasvojen menettämisestä tai tuomituksesta. (Mann & Stewart 2000, 8–12, 17–19.)

Olen tiedostanut myös, että kaikilla sisarusten välistä väkivaltaa kokeneilla ei ole välttämättä pääsyä Internetiin. Lisäksi olen ymmärtänyt, että osa sellaisista ihmisistä, joilla olisi omakohtaisia kokemuksia sisarusväkivallasta ja haluaisivat kirjoittaa kokemuksistaan, eivät välttämättä ole löytäneet valitsemiani keskustelupalstoja. Keskustelupalstojen viesteihin keskittyvää tutkimusta voidaan kritisoida myös viestien totuudenmukaisuuden vuoksi. Internetissä olevan aineiston voidaan ajatella olevan valheellisempaa ja ikään kuin todellisuudesta irrallista. Tämä näkemys on yksistään virheellinen, sillä keskustelupalstojen sisäistä kommunikaatiota ei ole perusteltua tarkastella pelkästään valheellisena totuutena. (Arpo 2005, 288.)

Olen päättänyt tutkijana olla myös osallistumatta jo käytyihin keskusteluihin sekä olla aloittamatta itse uusia keskusteluja aiheesta. Tämä siitä syystä, että halusin ottaa valitsemani viestiketjut aidosti sellaisina kuin ne ovat. Olen tiedostanut, että minun ei ole tutkijana ollut tämän vuoksi mahdollista pyytää jo olemassa oleviin viesteihin

tarkennuksia, lisäyksiä tai täsmennyksiä, mikä on vaikeuttanut hieman varsinaisen analyysin tekemistä. Näistä asianhaaroista huolimatta olen pitänyt valmiiden keskustelupalstojen käyttöä hyvänä tapana kerätä aineistoa, koska kyseiset aineistot ovat edustaneet kirjoittajien omasta tahdosta lähtöisin tuotettuja aineistoja. Lisäksi olen kokenut, että minun olisi ollut vaikeaa muodostaa näin sensitiivisestä aiheesta yhtä hyvää aineistoa muutoin kuin keskustelupalstojen kautta, sillä väkivallan uhriksi joutumisesta on jo aikaisemmin todettu olevan vaikeaa saada tietoa (Honkatukia 2017, 330).

Erilaiset keskustelupalstat ja ryhmät ovat kasvattaneet nykyisin myös suosiotaan ja moni osallistuu niissä käytäviin keskusteluihin aktiivisesti. Keskustelupalstoille kirjoittaminen on kasvattanut suosiotaan myös tietokoneiden käytön yleistymisen myötä. Suomi sijoittuu asukaslukuun suhteutettuna maailman kärkipäähän myös Internetin käytössä ja meiltä löytyy paljon erilaisia verkkoyhteisöjä, joihin kuuluu myös keskustelupalstoja. (Arpo 2005, 31, 40–42, 287; Hyppönen & Ojala & Joutsu 2007, 422–425.) Mielestäni olisi ollut jo olemassa olevan tiedon hukkaan heittämistä, jos olisin jättänyt käyttämättä kyseistä aineistoa tässä tutkimuksessa.

Aineistohakuja tehdessäni itseäni yllätti tästä aihepiiristä käytyjen keskusteluiden suuri määrä Internetissä, vaikka aiheesta ei ole tehty Suomessa montaakaan tutkimusta, eikä siitä ole myöskään uutisoitu kovinkaan paljon. Keräsin tutkielmani lopullisen aineiston Internetistä 9.11.2018. Hain tutkimusaineistoni Google -hakukoneen kautta hakusanoilla sisarusväkivalta AND keskustelu ja sisarusten välinen väkivalta AND keskustelu ja sisko OR veli AND väkivalta AND keskustelu. Analysoitava aineisto koostui viesteistä, jotka kirjoitettiin vuosina 2007–2018. Valitsin tämän laajan ajanjakson, koska halusin aineistoni edustavan aihepiiristä käytyjä keskusteluja tarpeeksi kattavasti ja koin, että suppeammalla ajanjaksolla aineistoni ei olisi ollut tarpeeksi kattava. Viestit ovat peräisin 13 eri viestiketjusta yhteensä seitsemältä suomalaiselta verkkosivustolta. Halusin, että aineisto koostuu mahdollisimman laajasti monelta eri verkkosivustolta, koska ajattelin tavoittavani näin mahdollisimman monta eri kirjoittajaa ja pystyväni luotettavammin varmistumaan, että käyttämäni viestit eivät olleet vain yhden tietyn pienemmän joukon ajatuksia. On ollut mahdollista, että jotkut

verkkosivustot houkuttelevat yksipuolisemmin esimerkiksi tietyn ikäisiä ihmisiä. Löytämäni viestiketjut olivat peräisin Tukinet.net, Vauva.fi, Meidänperhe.fi, Kodinkuvalehti.fi, Kaksplus.fi, Demi.fi ja Suomi24.fi -sivustoilta. Olisin löytänyt tästä aiheesta vielä enemmän viestiketjuja, esimerkiksi Vauva.fi ja Suomi24.fi sivustoilta, mutta päädyin jättämään ne aineistoni ulkopuolelle, koska en halunnut painottaa mitään sivustoa ylitse muiden.

Kun sain valittua ne keskustelupalstat ja viestiketjut, joiden viestejä halusin tässä tutkimuksessa analysoida, kopioin ne Word-tiedostoksi. Aluksi minulla oli 219 sivua tekstiä rivivälillä 1 ja fonttikoolla 12 kirjoitettuna. Tämän jälkeen luin kaikki viestit läpi ja poistin joukosta ne viestit, joissa väkivallasta oli kirjoittanut selkeästi joku muu kuin sisarusten välistä väkivaltaa kokenut henkilö (uhri). Lisäksi poistin aineistosta ne viestit, joissa käsiteltiin pelkästään jonkun muun väkivallan, kuten vanhempien välisen väkivallan tai vanhempien lapsiin kohdistaman väkivallan kokemuksia, sillä en halunnut analysoida tässä tutkimuksessa muuta kuin sisarusten välistä väkivaltaa. Poistin aineistosta myös kirjoittajien nimimerkit ja yksilöin jokaisen erillisen viestin numeroimalle ne 1:stä 188:aan. Jätin kuitenkin jokaisen viestin kirjoitusajankohdan näkyviin. Lisäksi nimesin viestiketjut uudestaan numeroimalla ne 1:stä 13:sta. Tämän jälkeen aineistoni oli 55 sivua pitkä ja se koostui 188 kappaleesta keskustelukommentteja.

Havaitsin aineistoa läpikäydessä keskusteluiden ja viestien olevan keskenään erilaisia eri keskustelupalstoilla. Toisilla palstoilla kirjoittajat kommentoivat ja vastasivat toistensa viesteihin enemmän kuin toisilla, jolloin keskustelut muistuttivat enemmän myös niin sanottuja normaaleja vuorovaikutus- ja keskustelutilanteita. Tulkitsin osan viesteistä olleen peräisin samoilta kirjoittajilta, jolloin omista kokemuksista kirjoittaminen oli jakautunut useampaan eri viestiin, kun taas osa keskustelijoista kirjoitti kokemuksistaan vain kertaluonteisesti. On myös mahdollista, että osa kirjoitti eri nimimerkillä useamman kerran ilman, että havaitsin asiaa. Lisäksi samat kirjoittajat ovat voineet osallistua keskusteluun useammalla eri keskustelupalstalla. Yksittäisten viestien pituudet vaihtelivat myös paljon eri viestiketjujen välillä ja sisällä: Osa viesteistä oli hyvin pitkiä ja sisälsivät tarkkoja kuvauksia henkilöiden kokemista

tapahtumista, kun taas osa viesteistä oli hyvin lyhyitä ja ytimekkäitä. Havaitsin myös joillakin keskustelupalstoilla keskustelijoiden harhautuvan varsinaisesta aiheesta enemmän kuin toisilla. Keskustelijat alkoivat esimerkiksi joillakin keskustelupalstoilla kiistellä keskenään sisarusten välisen väkivallan vakavuudesta ja syytellä tai nimitellä toisiaan näkökulmaerojen vuoksi.

Keskusteluja läpikäydessä havaitsin myös hyvin nopeasti, että sekä sisarten että veljien käyttämästä väkivallasta kerrottiin lähes yhtä paljon. Viesteistä kävi myös ilmi, että molempien sukupuolien käyttämää väkivaltaa oli vähätelty tai sitä ei oltu uskottu taikka tuomittu lähes yhtä paljon. Väkivallan käyttäminen ei siis näyttäytynyt tämän tutkimuksen valossa sukupuolisidonnaisena ilmiönä. Uhrien joukossa oli myös sekä tyttöjä että poikia, joskin käyttämistäni viesteistä ei ollut aina mahdollista havaita kirjoittajan sukupuolta. Ainoan selkeän sukupuolittuneen havainnon tein seksuaalisen väkivallan osalta, sillä minun aineistossani pelkästään veljien oli kerrottu olleen tekijöinä ja siskojen uhreja seksuaalisessa väkivallassa. Lisäksi viesteistä kävi ilmi molempien sekä isoveljien ja isosiskojen että pikkuveljien ja pikkusiskojen kohdistaneen väkivaltaa muihin sisaruksiin. Toisaalta isoveljien kerrottiin olleen väkivallan tekijöinä kaikista useimmin, vaikka erot eivät olleetkaan suuria. Useimmat keskusteluun osallistuneet olivat kohdanneet sisarusten välistä väkivaltaa lapsuudessaan, eivätkä he kokeneet enää kirjoitushetkellä väkivaltaa saman sisaruksen taholta. Muutamilla keskustelupalstoilla keskusteluun osallistui myös sellaisia henkilöitä, jotka altistuivat edelleen kirjoitushetkellä väkivallalle ja osa heistä pyysi muilta palstoilla keskustelevalta neuvoja omiin tilanteisiinsa. Kodin kuvalehden keskustelupalstalla keskusteluun osallistui myös lehden työntekijä ja Suomi24-sivustolla keskusteluun osallistui myös rikosuhripäivystyksen työntekijä.

3.5 AINEISTON ANALYYSI JA AINEISTOLÄHTÖINEN SISÄLLÖNANALYYSI

Laadullisessa tutkimuksessa aineiston analyysillä on tärkeä merkitys (Tuomi & Sarajärvi 2018, 75–76). Laadullisessa tutkimuksessa aineiston keräämistä ja analyysiä ei voi erottaa täysin toisistaan, koska aineiston analysointia tapahtuu myös aineiston keräämisen kanssa samanaikaisesti (Metsämuuronen 2006, 121–124). Tästä syystä koko laadullista tutkimusta on alettu nykyisin mieltää enemmän juuri sen analyysivaiheen

kautta (Tuomi & Sarajärvi 2009, 68). Tässä tutkimuksessa aineiston analyysi on toteutettu aineistolähtöistä sisällönanalyysiä käyttäen, koska se sopii hyvin kokemuksiä ja subjektiivisia merkityksiä korostavan tutkimuksen analyysimetodiksi. Käyttämällä juuri aineistolähtöistä analyysimetodia olen pystynyt keskittymään tarkemmin siihen, mitä aineistosta itsestään on noussut esille.

Sisällönanalyysi on laadullisen tutkimuksen perusanalyysimenetelmä, jossa ollaan kiinnostuneita nimenomaan aineiston sisällöstä. Sisällönanalyysin avulla tutkija voi hahmottaa suurenkin kokonaisuuden yhtä aikaa ja selkiyttää sen kaikki osat sekä osien väliset suhteet. Kerätessäni aineistoa Internetin keskustelupalstoilta havaitsin jo joitakin toistuvia teemoja, jotka nousivat aineistosta selkeästi ja toistuvasti esiin. Analyysin myötä minun on ollut mahdollista hahmottaa, mitkä näistä aineiston osista olivat oleellisia ja mitkä epäoleellisia. Sisällönanalyysi on sopinut tämän tutkimuksen analyysimetodoksi hyvin, koska kirjallisessa ja strukturoimattomassa muodossa olevista keskustelupalstojen viesteistä pystyi tätä analyysimetodia käyttämällä tuottamaan tiiviimpiä ja järjestyneempiä kuvauksia ja luokituksia. (Metsämuuronen 2006, 124–125; Tuomi & Sarajärvi 2009, 91–93, 103–104.)

Sisällönanalyysin käyttämistä analyysimetodina on myös kritisoitu. Ulla-Maija Salon (2015) mukaan sisällönanalyysi ei toimi käyttökelpoisena analyysin perustana eikä teoreettisena kehyksenä, sillä sisällönanalyysi pelkistyy usein vain luokitteluun ja alkuvaiheen analyysiin, eikä sen avulla ole mahdollista luoda tarpeeksi uutta sisältöä. Lisäksi aineistolähtöistä sisällönanalyysiä voidaan kritisoida terminä ja tutkimuksen välineenä ongelmalliseksi ja harhaanjohtavaksi, koska aineiston analyysiä ohjaavat väistämättä aina tutkimuskysymykset, tutkijan omat esioletukset, ajatukset ja teoreettiset ideat, jolloin puhdas aineistolähtöisyys on osin mahdotonta. Toisaalta laadullisen tutkimuksen analyysi on Salon mukaan myös täynnä oivaltamista ja yllätyksiä, mikä tukee aineistolähtöisen analyysitavan käyttämistä. (Salo 2015, 170–172, 181–182, 187.) Valitsin aineistolähtöisen analyysitavan myös tästä syystä, sillä halusin pysyä mahdollisimman avoimena keskustelupalstojen sisällöille ja niistä tekemilleni havainnoille.

Jouni Tuomen ja Anneli Sarajärven (2009) mukaan aineistolähtöinen sisällönanalyysi on teorialähtöisen ja teoriaohjaavan sisällönanalyysin ohella yksi tapa toteuttaa sisällönanalyysiä. Aineistolähtöinen sisällönanalyysi on kolmivaiheinen induktiivinen analyysiprosessi, jossa aineistoa pyritään ymmärtämään tutkittavien omasta näkökulmasta analyysin jokaisessa vaiheessa. Aineistolähtöisessä sisällönanalyysissä edetään empirisessä muodossa olevasta aineistoista kohti käsitteellisempää näkemystä, ja käsitteitä yhdistelemällä sekä aikaisempaan teoriaan vertaamalla vastataan tutkimustehtävään.

Olen halunnut tätä tutkimusta tehdessäni tutustua ensin sisarusten välisestä väkivallasta jo tehtyihini tutkimuksiin, koska aihe oli minulle entuudestaan vieras. En kuitenkaan halunnut tehdä varsinaista analyysiä teoriasidonnaisesti tai teoriaohjaavasti, vaan halusin rakentaa havaintoja aineiston omilla ehdoilla. Aineistolähtöinen sisällönanalyysi on mahdollistanut metodina sen, että olen voinut tarkastella aineistoa analyysivaiheessa aineistolähtöisesti, mutta analyysin loppuvaiheessa raportoitavat havainnot on ollut mahdollista liittää osaksi aikaisempaa teoriaa, jonka olen ajatellut palvelevan tätä tutkimusta parhaiten. Varsinainen analyysi eteni niin, että ensin pelkistin aineiston, jolloin rajasin siitä tutkimukselle epäolennaisen osan pois. Sen jälkeen ryhmittelin sitä samankaltaisuuksien ja eroavaisuuksien mukaan ala- ja yläluokkiin ja lopuksi kokosin pääluokkia, eli käsitteellistin aineiston. Analyysin ohella tarkastelin luotuja pääluokkia myös suhteessa aikaisempaan teoriaan. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 96–97, 100, 108–113.)

Sisällönanalyysin koodaus- ja teemoitteluvaiheeseen voidaan kohdistaa myös kritiikkiä. Salon mukaan tutkijoiden on kiinnitettävä erityistä huomiota siihen, että analyysissä ei unohdeta tai vältellä sellaisia aineiston osia, jotka eivät asetu joidenkin luokituksien alle. Tämä tarkoittaa sitä, että tutkijoiden täytyy antaa tilaa myös yllättäville aineiston osille, vaikka niiden asettaminen luokituksiin, teemoihin tai merkityksiin olisikin vaikeaa. Salon mukaan aineiston analyysivaiheeseen kuuluvan luokittelun ei ole tarkoitus tukahduttaa aineiston erilaisuutta. (Salo 2015, 179.)

Omaa analyysiäni tehdessä kävin ensin aineistoni useaan kertaan huolellisesti läpi ja erotin siitä kaiken ylimääräisen tekstin pois. Aluksi aineistoni oli 55 sivua pitkä ja se muodostui 188 kappaleesta viestejä. Kun olin poistanut jokaisen sellaisen viestin, joissa ei käsitelty tutkimuskysymyksiini liittyviä teemoja ja olin poistanut jokaisesta viestistä sellaisen osan tekstiä pois, jonka koin tutkimuskysymyksiini nähden turhaksi aineistoni oli 30 sivua pitkä ja yksittäisiä numeroituja viestejä oli 117 kappaletta. Tämän jälkeen tarkastelin aineistoani vielä tarkemmin ja korostin tekemiäni havaintoja eri värejä käyttämällä. Vihreällä värillä korostin suhtautumistapoihin liittyvää keskustelua ja punaisella värillä taas väkivaltaan saatuun tai haettuun apuun liittyvää keskustelua.

Päätin soveltaa Tuomen ja Sarajärven (2018, 132–133) ehdotusta sisällönanalyysin tekemisestä luokittelun avulla. Kirjoitin jokaisen viestin yhteyteen lyhyitä kommentteja ja pelkistettyjä ilmauksia sen mukaan, mistä viesteissä puhuttiin. Kommentoituani koko aineiston läpi tallensin tiedoston, jotta minun oli mahdollista palata myös alkuperäisiin viesteihin. Tämän jälkeen kokosin erilliseen Word-tiedostoon kaikki viestien yhteyteen kirjoittamani kommentit ja pelkistetyt ilmaukset, minkä jälkeen lähdin etsimään niistä samankaltaisuuksia. Luokittelin kommentit ja ilmaukset ensin karkeasti kahden eri pääkategoriaan sen mukaan, edustivatko ne suhtautumistapoihin vai saatuun tai haettuun apuun liittyvää keskustelua.

Tämän jälkeen luokittelin kummankin pääkategorian ilmauksista teemoittelun avulla erilaisia kokonaisuuksia kuvaavia alakäsitteitä ja yläkäsitteitä, joiden alle sijoitin jokaisen pelkistetyn ilmauksen ja kommentin. Etsin näiden ala- ja yläkäsitteiden alle myös niitä kuvaavia aineisto-otteita valmiiksi analyysiosuuden kirjoittamista varten. Luokkien ja kategorioiden tekeminen ja nimeäminen ovat keskeisiä asioita sisällönanalyysissä ja näiden kautta muodostetaan myös tietoa tutkittavasta aiheesta (Cavanagh 1997, 9).

4 SISARUSTEN VÄLINEN VÄKIVALTA INTERNETIN KESKUSTELUPALSTOILLA

Tässä luvussa olen käsitellyt ensin aineistosta saamiani tuloksia perheen tai muiden perheen ulkopuolisten henkilöiden sisarusten väliseen väkivaltaan suhtautumiseen liittyen ja sen jälkeen uhrien sisarusten väliseen väkivaltaan saamaan tai hakemaan apuun liittyen. Olen jakanut luvun kahteen osioon ja useampaan alaosiioon. Ensimmäisessä osiossa 4.1 olen käsitellyt aineistosta muodostamiani havaintoja ensimmäiseen tutkimuskysymykseen (Miten sisarusväkivallan uhrien mukaan heidän perheensä tai muut perheen ulkopuoliset henkilöt ovat suhtautuneet väkivaltaan?) liittyen. Olen jakanut tämän osion alaosiioihin, jotka ovat 4.1.1 *väkivallan hyväksyminen, välinpitämättömyys ja normalisoiminen*, 4.1.2 *väkivaltaa ei uskota*, 4.1.3 *väkivalta uhrin omana syynä* ja 4.1.4 *väkivallan tuomitseminen*. Nämä alaosiot edustavat aineistolähtöisen sisällönanalyysin mukaisen teemoittelun avulla rakentamiani yläkäsitteitä. Toisessa osiossa 4.2 olen käsitellyt toisesta tutkimuskysymyksestä (Mitä sisarusväkivallan uhrin ovat kertoneet väkivaltaan saamastaan tai hakemastaan avusta?) muodostamiani havaintoja. Olen jakanut myös tämän osion alaosiioihin, jotka ovat 4.2.1 *saamatta jäänyt apu*, 4.2.2 *löydettyt keinot ja ratkaisut*, 4.2.3 *uhri itse itsensä auttajana* ja 4.2.4 *hakematta jäänyt apu*, jotka ilmentävät myös teemoittelun avulla muodostamiani yläkäsitteitä.

Olen esittänyt analyysin raportoinnin yhteydessä aineisto-otteita, jotka olen eritellyt käyttämällä merkintää V ja viestin numero, esimerkiksi V1, V2 ja niin edelleen. Viestin numero edustaa sitä, monesko viesti on ollut kyseessä minun omassa karsitussa aineistokeruussani. Lisäksi olen esittänyt kaikki aineisto-otteet puhtaaksi kirjoitettuina, eli olen pyrkinyt poistamaan niistä kaikki merkittävimmät kirjoitus- ja välimerkkivirheet kuitenkin muuttamatta viestien alkuperäistä sisältöä ja merkitystä. Lisäksi pidän tärkeänä selventää, että tekemäni havainnot ja esittämäni aineisto-otteet eivät edusta kaikkia tässä tutkimuksessa käytettyjä viestejä, sillä sisarusten välisen väkivallan uhreiksi ymmärtämäni henkilöt olivat kirjoittaneen kokemuksistaan monin eri tavoin. Tekemiäni havaintoja ei ole tämän tutkimuksen perusteella myöskään mahdollista yleistää koskemaan kaikkia sisarusten välistä väkivaltaa kokeneita ihmisiä. Tekemäni analyysin avulla on kuitenkin mahdollista havaita joitakin toistuvia teemoja

kumpaankin tutkimuskysymykseen liittyen. Olen paneutunut näihin havaintoihin tarkemmin seuraavissa osiossa.

4.1 PERHEEN JA MUIDEN PERHEEN ULKOPUOLISTEN HENKILÖIDEN SUHTAUTUMISTAVAT SISARUSTEN VÄLISEEN VÄKIVALTAAN

Tässä osiossa olen esitellyt sisarusten välisen väkivallan uhrien keskustelupalstoille kirjoittamissaan viesteissä esiintuomia perheen ja perheen ulkopuolisten henkilöiden suhtautumistapoihin liittyviä tekijöitä. Suurin osa sisarusväkivallan uhreista on käsitellyt viesteissään vanhempien asenteita tai suhtautumistapoja väkivaltaan. Muutama uhri on kirjoittanut myös lastensuojelun, koulun, sairaanhoitajan ja terveydenhoitajan suhtautumistavoista. Vain harva uhri on kokenut, että väkivaltaan olisi suhtauduttu kielteisesti tai sitä olisi tuomittu, joskin myös sellaisia kokemuksia on ollut muutamilla sisarusväkivallan uhreilla. Viesteistä kävi myös ilmi, että väkivallan hyväksyminen on useissa tapauksissa ollut uhrien kokemuksen mukaan seurausta väkivallan normalisoimisesta ja väkivallan vakavuuden vähättelystä. Seuraavissa alaosioissa olen paneutunut tarkemmin suhtautumistavoista rakentamiini yläkäsitteisiin.

4.1.1 Väkivallan hyväksyminen, välinpitämättömyys ja normalisoiminen

Viesteistä kävi ilmi, että lähes kaikki sisarusväkivallan uhrit ovat kokeneet, että ulkopuoliset – pääasiassa heidän omat vanhempansa ovat antaneet väkivallan jatkoa, eivätkä ole välittäneet väkivallasta. Olen nimennyt tämän yläkäsitteen ***väkivallan hyväksymiseksi, välinpitämättömydeksi ja normalisoimiseksi***, jolla haluan ilmentää muiden hyväksyvää, välinpitämätöntä ja normalisoivaa suhtautumista sisarusten välistä väkivaltaa kohtaan. Keskustelupalstoille kirjoitettujen viestien perusteella kävi ilmi, että useat uhrit ovat kertoneet väkivallasta vanhemmilleen, tai vanhemmat ovat havainneet sisarusten välistä väkivaltaa tapahtuneen, mutta se ei kuitenkaan ollut vaikuttanut väkivaltaan suhtautumiseen tai sen kieltämiseen. Monet sisarusväkivallan uhrit ovat myös kokeneet heidän vanhempiensa suhtautuneen väkivaltaan normaalina ja vähätelleen sekä mitätöineen sitä. Väkivallan normaalina pitämisen on havaittu olevan yleistä ja havainto siitä toistuu useissa sisarusten välistä väkivaltaa käsittelevissä tutkimuksissa (Ks. esim. Eriksen & Jensen 2006, 498, 500).

Välinpitämättömyys väkivaltaa kohtaan näyttäytyi aineistossa tekojen hyväksymisenä, jonka myötä näiden tekojen on ollut myös mahdollista jatkaa. Välinpitämätön suhtautuminen on liittynyt taas kiinteästi väkivallan normalisoimiseen, minkä vuoksi olen päättänyt liittämään nämä kaikki kolme suhtautumistapaa yhteen yhdeksi teemaksi. Sisarusten välistä väkivaltaa tutkineet McDonald ja Martinez (2016) ovat myös todenneet, että väkivaltaan ei osata aina suhtautua vakavasti, mikä vaikuttaa myös kyvyttömyyteen puuttua siihen. (McDonald & Martinez 2016, 406.) Muutama uhri on kirjoittanut myös muiden kuin vanhempien hyväksyvistä ja välinpitämättömistä suhtautumisesta väkivaltaan. Yksi uhri on kokenut, että vanhempien ohella myöskään koulun terveydenhoitaja ei ottanut väkivaltaa vakavasti, eikä tehnyt mitään puuttuakseen asiaan.

”Veljeni on käyttänyt minuun henkistä väkivaltaa koko ikänsä. Ollut kontrollinhaluinen, alistava ja nöyryyttävä. Yritin kertoa lukiossa terveydenhoitajalle siitä, kuinka veljeni sääteli minua ja silloisen poikaystäväni näkemistä. - - Terveydenhoitaja naureskeli, että sellaisia isoveljet ovat. Tämä oli vanhemmilleni täysin ok.” V93

Useat keskustelupalstoille kirjoittaneet ovat kokeneet, että väkivalta on tullut hyväksytyksi sen normalisoimisen kautta. Normalisoimiseen ja siitä seuranneeseen vähättelyyn on liittynyt viestien perusteella esimerkiksi vallitseva ajatusmalli siitä, että ”Pojat ovat poikia”. Kyseinen lausahdus toistui useiden eri kirjoittajien viesteissä. Muutama keskustelupalstoille kirjoittanut sisarusväkivallan uhri on saanut myös kuulla vanhemmiltaan valittaneensa turhasta, mikä on johtanut myös väkivallan hyväksymiseen.

”Pojat ovat poikia on melko tuttu selitys meilläkin. Tytöt ei ollut koskaan tyttöjä.” V90

”Vanhemmille yritin monesti kertoa, mutta ei ne korvaansa lotkauttaneet. Jos veli potkasi tai löi ja huusin kivusta, vanhemmat käskivät minun olla hiljaa ja kun sanoin että veli löi nyrkillä, käskettiin minun olla valittamatta. Kaikki kesti ehkä semmoiset 10 vuotta ja johti siihen, etten enää halunnut

olla missään kaksin veljeni kanssa. Yritin myös puhua isoäidilleni, joka vaan käski minun puhua veljeni kanssa ja kieltää häntä.” V79

”Minun vanhemmat aina vähättelivät minun ja sisaruksieni välisiä riitoja: ’Ne vaan tykkää sinusta’, ’sisaruksilla on joskus riitoja’, joo, mutta väkivaltaa, fyysistä tai henkistä ei kenenkään kuuluisi kokea. Joskus saattoivat sanoa, että lopettakaas ’kiusaaminen’, ettei tuo koko ajan valita. Molemmat vanhempani ovat ainoita lapsia, en tiedä vaikuttiko se asiaan, etteivät osanneet ymmärtää.” V12

Viimeisessä aineisto-otteessa viestin kirjottaja on tarjonnut selitystä väkivallan vähättelylle. Kirjoittaja on pohtinut, onko asiaan voinut vaikuttaa se, että hänen vanhemmillaan ei ole ollut omia sisaruksia, minkä vuoksi he eivät ole ehkä ymmärtäneet millainen riitely on normaalia sisarussuhteissa ja milloin tämä normaalin raja on ylittynyt. Sisarussuhteissa ilmenevän väkivallan normalisoimista ja vähättelyä on selitetty myös muissa aihepiirin tutkimuksissa siihen liittyvien normalisoivien puhetapojen kautta. Kettrey ja Emery (2006) ovat todenneet, että sisarusten välistä väkivaltaa pidetään hyväksyttävämpänä juuri sen vuoksi, että siitä puhutaan esimerkiksi kiusaamisena ja nahisteluna eikä väkivaltana – ja jotta ilmiötä alettaisiin ymmärtää väkivaltana, täytyy näitä virheellisiä puhetapoja heidän mukaansa haastaa ja tunnistaa (Kettrey & Emery 2006, 415).

McDonald ja Martinez (2016) ovat todenneet, että varsinkin poikien väkivaltaisuuden suhtaudutaan yleensä normalisoivasti. Lisäksi sanonta ”Pojat ovat poikia” on tyypillinen myös heidän mukaansa. McDonald ja Martinezin mukaan vanhempien normalisoivat suhtautumistavat sisarusten väliseen väkivaltaan voivat vaikuttaa myös avun hakemiseen. Heidän tutkimuksessaan myös uhrit ovat kertoneet olettaneensa väkivallan olevan normaalia sisarussuhteissa, koska heidän vanhempansa eivät ole suhtautuneet siihen vakavasti tai väkivaltaa on nimitetty kateudeksi ja nahisteluksi. (McDonald & Martinez 2016, 407.) Poikien väkivaltaisuudesta on kuitenkin tärkeää erottaa, että kyseinen käytös ei ole poikien ”biologiaan kirjoitettu automaattinen tosiasia” tai poikien sosiaalinen ja kulttuurinen ”kohtalo”, vaan sitä voidaan selittää useilla eri teorioilla ja tekijöillä, joita käsittelin jo aikaisemmin osion 2.4 alaosiossa 2.4.2 Sisarusten välistä väkivaltaa selittävät tekijät. Sukupuolen avulla voidaan siis selittää vain osaa poikien

tekemästä väkivallasta, eikä suinkaan kokonaan sen käyttöä tai ilmentymistä. (Jokinen 2017, 37.)

On myös todettu, että poikien käyttämää väkivaltaa luokitellaan tyttöjen käyttämää väkivaltaa useammin tavoitteelliseksi ja rationaaliseksi toiminnaksi, jolla pojat pyrkivät ratkaisemaan ongelmia ja puolustamaan asemaansa, kun taas tyttöjen käyttämää väkivaltaa pidetään tehottomana ja toisinaan jopa huvittavana toimintana (Honkatukia 2017, 329). Se, että poikien väkivaltaisuus tulee kuitatuksi ”pojat ovat poikia” tyyllisillä sanoinnoilla kertoo myös siitä, että poikien maailman ajatellaan olevan luonnollisesti enemmän väkivaltaista ja väkivalta nähdään heidän kohdallaan sallittuna tai jopa odotettuna toimintana. Rajuimpienkin leikkien ja sisarusten välisten yhteenottojen voidaan ajatella kuuluvan oleellisesti poikana olemiseen ja siten myös harmittomia. (Jokinen 2017, 40–41.)

Keskustelupalstoille kirjoittaneet ovat kokeneet väkivaltaa myös siskojen taholta ja tätäkin väkivaltaa on usein vähätelty eikä siihen ole puututtu riittävällä tavalla. Viesteistä kävi ilmi, että tyttöjen käyttämää väkivaltaa on myös epäilty tai sen olemassaolo on kielletty, mitä voidaan selittää esimerkiksi väkivallan normalisoimisella. Tyttöjen väkivaltaisuutta tutkineen Eevastiina Gjerstadin mukaan tyttöjä on ollut pitkään tapana tarkastella vain väkivallan uhreina. Lisäksi tyttöjen väkivaltaisuus on näyttäytynyt ja näyttäytyy yhä edelleen yhteiskunnassa osin tabun kaltaisena asiana, jolloin myös siihen puuttuminen voi olla ongelmallista. (Gjerstad 2010, 205–207.)

”Puhun näin, koska itselläni oli samanlainen sisko. Jatkuvaa henkistä väkivaltaa, välillä fyysistäkin, ilman että vanhempani puuttuivat asiaan millään tavalla. Olin itse arka ottamaan asiaa puheeksi kenenkään kanssa. Kannoin jäljet eivätkä ne vielääkään ole parantuneet. - - En koskaan pysty luottamaan siskooni. En ole koskaan myöskään voinut antaa vanhemmilleni anteeksi sitä, että he katsoivat siskoni käytöstä läpi sormien minun hyvinvointini kustannuksella.” V97

”Viime kerralla minun sisko heitti minua yhdellä kovalla esineellä suoraan päähän ja siitä alkoi vuotaa hurjasti verta - -. Kun äiti tuli kotiin se sanoi, ettei se ole niin paha, että pitäisi lääkärille mennä tai muuta.” V96

Ensimmäisessä aineisto-otteessa kirjoittaja on kohdannut siskonsa taholta sekä fyysistä että henkistä väkivaltaa, johon vanhemmat eivät puuttuneet. Kirjoittaja ei ole pystynyt antamaan kokemiaan asioita ja väkivaltaan puuttumattomuutta vanhemmilleen vielääkään anteeksi. Jälkimmäisessä aineisto-otteessa kirjoittaja on kohdannut rajua fyysistä väkivaltaa, jonka seurauksia hänen äitinsä on vähätellyt. Gjerstadin mukaan väkivalta voi tulla hyväksytyksi myös fyysisten ja henkisten vammojen vähättelyn kautta. Tyttöjen käyttämän väkivallan voidaan ajatella olevan esimerkiksi harmittomampaa kuin poikien, jolloin siihen ei välttämättä suhtauduta yhtä vakavasti. (Gjerstad 2010, 88.) Vanhemmilla ja muilla aikuisilla saattaa olla myös vääristyneitä käsityksiä lasten ja tässä tapauksessa tyttöjen toisiin lapsiin kohdistaman väkivallan vaarallisuudesta tai vahingoittavuudesta. On virheellistä ajatella, että tyttöjen käyttämä väkivalta ei voisi vammauttaa tai vaarantaa terveyttä samalla tavalla kuin poikien. Sukupuoliset näkökulmat väkivaltaan ovat todellisuudessa usein virheellisiä ja väkivallan tehokas ehkäisy vaatii myös tyttöjen huomioimista väkivallan tekijöinä. (Sinkkonen 2010, 61.)

Aineistosta kävi myös ilmi, että sisarusten välistä väkivaltaa on nimitetty nahisteluksi ja suhtautuminen siihen ei siksi ole ollut vakavaa. Kymmenessä eri viestissä kirjoittajat kertoivat kokeneensa heidän vanhempiansa tai muiden aikuisten suhtautuneen väkivaltaan nahisteluna. Tässä kolme otetta näistä viesteistä.

”Kukaan ei suojele, jos vanhemmat ovat aivottomia kusipäitä. ’On normaalia, että sisarukset nahistelevat’, on vastaus siihen, kun potkitaan ja lyödään henkiahieveriin puolta pienempi sisko, kurkusta nostetaan ylös ynnä muuta. Kun asian on joskus tuonut esiin, ’Miten kehtaat veljestäsi puhua pahaa?’, vaikka olen vain kysynyt, että miksi sallitte tämän. - - Vanhempien mielestä normaalia sisarusten välistä nahinointia, kun toinen ei ole pystynyt millään lailla puolustautumaan.” V12

”Jos yritän avautua tästä jollekin niin minulle sanotaan vaan, että se on normaalia, mutta en ole itse samaa mieltä. Meidän porukat sanoo, että tämä on vaan sisarusten välistä nahistelua ja käskee meidän itse korjata omat välimme ja minua vituttaa tämä tilanne ihan sikana.” V99

”Komeroon sulkeminen ja erilaisilla tavaroilla hakkaaminen kuului arkipäiviin. Veli odotti minua aina koulusta kotiin. Vanhempani eivät tienneet tilanteesta, luulivat kyseessä olevan ’tavallisen sisarusten välisen nahistelun.’ Tuntuu että tämä asia kuitataan usein näin, vaikka tilanne olisi kuinka sairas tahansa.” V52

Kaksi ensimmäistä viestiä osoittivat hyvin, kuinka väkivallasta kertominen ei ole johtanut siihen, että vanhemmat olisivat suhtautuneet väkivaltaan vakavammin. Näistä jälkimmäisen viestin kirjoittaneen väkivallan uhrin mukaan vanhemmat ovat myös normalisoineet väkivaltaa ja sen lisäksi halunneet sisarusten ratkaisevan tilanteen keskenään. McDonald ja Martinez (2016) havaitsivat tutkimuksessaan saman ilmiön. Heidän mukaansa vanhemmat saattavat kokea, että lasten on parempi ratkaista riitatilanteet keskenään, mikä vaikuttaa siihen, että vanhemmat eivät puutu tilanteisiin ollenkaan tai välitä niistä (McDonald & Martinez 2016, 406).

On myös todettu, että vanhemmilla voi olla muita vahingollisia stereotypioita liittyen sisarusten välisiin suhteisiin. Vanhemmat eivät välttämättä osaa tarkastella sisarusten välisiä riitatilanteita tarpeeksi vakavasti ja asettaa lapsilleen sopivia rajoja. Lisäksi vanhempien voi olla vaikeaa tulkita, milloin on kyse väkivallasta ja milloin pienestä riidasta tai erimielisyydestä. Väkivallan vähättely on kuitenkin tuhoisaa, koska väkivallalla voi olla puuttumattomana traumatisoivia ja pitkälle aikuisuuteen asti ulottuvia negatiivisia vaikutuksia. Näistä syistä on tärkeää nostaa näitä normalisoivia suhtautumistapoja esiin ja tarkastella niitä kriittisesti. (Ks. esim. Stepp 2011, 5.)

Koulun terveydenhoitajan ohella myös muiden viranomaisten hyväksyvistä ja normalisoivista suhtautumistavoista kirjoitettiin. Yhden uhrin mukaan lastensuojelu ei puuttunut väkivaltaan hänen ollessa lapsi. Toisaalta sama uhri on uskonut, että hänen kokemiinsa asioihin puututtaisiin nykyisin lastensuojelun kautta.

”Vanhemman siskon kanssa riideltiin joka päivä, aina ja riidat olivat fyysistä päälle käymistä. Minä jäin alakynteen. Sisko oli muitakin kohtaan aggressiivinen, kiusasi, oli todella törkeä. Nykyään sellaiseen käytökseen puututtaisi ihan lastensuojelun kautta, silloin ei ollenkaan, ei mitenkään. Minä olin aina siskoni hampaissa ja kynsissä, hakkaamisen ja potkimisen, vittuilun ja vähättelyn kohteena.” V18

Seuraavassa aineisto-otteessa kirjoittaja on kokenut, että hänen kerrottuaan kokemuksistaan sairaanhoitajalle, tämä on pyrkinyt etsimään vain selitysmallin veljen käytökselle, eikä kertoja itse ole saanut apua tai ole kokenut, että tilanteeseen olisi puututtu mitenkään. Lisäksi kirjoittaja on saanut kuulla olleensa vain heikko, koska on puhunut kokemuksistaan, mistä johtuen kirjoittaja myös kokenut haluttomuutta puhua kokemuksistaan uudestaan.

”Kaikki tuo on jättänyt niin syvät arvet, että pyrin olemaan näkemättä häntä... Seurauksena saan häneltä uhkaavan sävyisiä haukkumaviestejä usein. Kun kerroin tästä sairaanhoitajalle, hän sanoi, että koska veljeni on alkoholisti, käytös selittyy sillä. Eli pyyhitään kaikki vaan maton alle, niin kaikilla on helpompaa! Minä olen monesta ihmisestä vain heikko ja varustettu huonolla sietokyvyllä, kun olen tuonut kokemukseni perheväkivallasta julki. Siksi siitä ei tee edes mieli puhua, kuin anonyymisti täällä.” V146

Seuraavasta aineisto-otteesta ei käynyt ilmi, keitä kaikkia kirjoittaja on tarkoittanut sanoessaan, että kukaan ei ollut uskonut hänen kertomaansa.

”Minun pikkusiskoni hakkasi minua, repi tukoittain hiuksia, hakkasi kengällä, raapi jäljet käteeni, joista arpi on vieläkin olemassa. Siskoni kanssa oli aivan mahdoton elää. Esimerkiksi pari tapausta on jäänyt mieleeni; Olin kaatamassa mehua lasiini, ja siskoni alkoi huutaa, että en saa juoda sitä koska se on aamujuoma. En ollut kuulevinani ja hän alkoi hakata minua selkään, en saanut henkeä koska lyönnit olivat niin kovia. Seuraavaksi hän raapi käsiäni ja kun irrotin otteeni lasista, hän otti sen ja heitti kaiken mehun naamalleni. Pahinta oli juuri tuo, että hän suuttui niin pienistä asioista. Hän on heittänyt minua puupalikalla niin että minulta on lähtenyt taju. - - Eikä kukaan myöskään uskonut minua, kaikki sanoivat vain, että se on sellaista lasten nahistelua. Ei tuo minusta mitään nahistelua enää ollut vaan pahoinpitelyä.” V58

Viestiotteessa kirjoittaja on kuvannut kokemaansa väkivaltaa yksityiskohtaisesti. Väkivalta välittyy lukijalle varsin rajuna fyysisenä väkivaltana, mutta edes saamistaan vammoista huolimatta viestin kirjoittajaa ei ole kuitenkaan uskottu. Vakava väkivalta on myös tässä tapauksessa kuitattu sisarusten välisenä nahisteluna. Nämä aineistostani tekemäni havainnot sisarusten välisen väkivallan hyväksymisestä vastaavat aihepiiristä

tekemiäni havaintoja laajemminkin, ja kuten olen jo aikaisemmin maininnut, sisarusten välisen väkivallan hyväksymiseen voivat vaikuttaa yleiset käsitykset sisarussuhteiden laadusta. Koska sisarussuhteisiin ajatellaan kuuluvan luonnollisesti jonkin asteista tappelua, kateutta, mustasukkaisuutta, nahistelua ja jopa raivoa, saattaa väkivalta jäädä tästä syystä tuomitsematta (Hardy ym. 2010; 65, 69–70; Mathis & Mueller 2015, 315; Phillips ym. 2018, 2572), ja toisin kuin rikoksiksi määriteltyjä vanhempien välistä perheväkivaltaa tai vanhempien lapsiin kohdistamaa väkivaltaa, sisarusten välistä väkivaltaa ei pidetä yleisten käsitysten mukaan yhtä haitallisena, eikä siitä kanneta yhtä paljon huolta. Samasta syystä voidaan olettaa, että myös perheiden kanssa työskentelevät viranomaiset saattavat suhtautua sisarusten väliseen väkivaltaan hyväksyvämmiin tai välinpitämättömämpiin. (Hardy ym. 2010, 65; McDonald & Martinez 2016, 405.) Sisarusten välistä väkivaltaa, kuten muutakin perheen sisäistä väkivaltaa kohtaan liittyy paljon sallimista ja hiljaista hyväksyntää. Koska perheitä on tapana tarkastella niiden tarjoaman rakkauden ja tuen kautta, voi niihin liittyvää pahaa olla vaikea myös tulkita tai ymmärtää. (Straus & Gelles 1988, 153–155.)

Vanhempien tai viranomaisten hyväksyvä suhtautuminen väkivaltaan voi liittyä myös siihen, että sisarussuhteissa ilmenevä väkivalta nähdään lapsille ja heidän kehitykselleen jossain tapauksissa positiivisena. Lasten voidaan ajatella oppivan väkivallan avulla esimerkiksi hallitsemaan aggressiivista käyttäytymistään tulevissa ihmissuhteissa (Eriksen & Jensen 2009, 185; Viitattu DesKeseredy & Ellis 1997). Yksi keskustelupalstalle kirjoittaneista sisarusväkivallan uhreista on kokenut, että hänen äitinsä on hyväksynyt väkivallan, koska on ajatellut lapsen oppivan tämän avulla kestämään elämän vaikeuksia.

”Äiti on tietysti aina suojellut veljeäni eikä koskaan tullut keskeyttämään väkivaltaisia yhteenottoja. Ne kun ovat hyväksi, piiskalla lapsi oppii kestämään vaikeuksia.” V94

Lapset voivat oppia sisarussuhteissaan paljon hyödyllisiä ihmissuhdetaitoja, kuten konfliktien ratkaisemista, joskin on tärkeää muistaa, että näitä taitoja ei koskaan opita automaattisesti, vaan ne vaativat vanhemmilta myös rajojen asettamista ja riitatilanteisiin puuttumista. Sisarusten väliset konfliktit eivät siis itsessään valmista

lapsia elämää varten. Vanhemmat voivat käyttää näitä konfliktitilanteita hyödyksi kasvatuksessaan ja opettaa lapsilleen niiden kautta hyviä ja kehittäviä ratkaisukeinoja, kunhan vanhemmat pystyvät vain ensin tuomitsemaan ja tunnistamaan väkivaltaisen sekä vahingoittavan käytöksen sisarusten välillä. (Stepp 2011, 4, 7.)

Muutamit väkivallan uhrin ovat myös kokeneet, että vanhempien suhtautuminen väkivaltaan on muuttunut vähättelystä vakavammaksi ajan myötä. Tähän suhtautumistavan muuttumiseen on vaikuttanut se, että sitä mukaa kun uhrin ovat kasvaneet, he ovat myös pystyneet tai halunneet kertoa kokemuksistaan tarkemmin.

”Veljeni pahoinpiteli minua vain silloin, kun vanhempani eivät olleet kotona. Kerroin kyllä vanhemmilleni väkivallasta, mutta he eivät oikein ottaneet minua tosissaan. Veljeni oli aina muiden seurassa rauhallinen ja hyväkäytöksinen. Vanhempani näkivät mustelmani, mutta eivät juuri ihmetelleet niitä, sillä minulla on erittäin herkkä iho - -. En kuitenkaan syytä vanhempiani siitä, etteivät he ottaneet minua niin vakavasti kuin olisi pitänyt, eiväthän he voineet tietää. Nykyään olen uskaltanut kertoa heille enemmän ja kumpikin oli aivan järkyttynyt, kun tajusi minkä tasoista pahoinpitely on ollut, äitini alkoi jopa itkeä.” V46

Edellä kirjoittaja on kuvannut pystyneensä kertomaan väkivallasta vanhemmilleen kunnolla vasta myöhemmin aikuisuudessaan, mikä on vaikuttanut myös siihen, että vanhemmat ovat viimein ymmärtäneet asioiden todellisen laadun. Väänänen (2011) mukaan on tyypillistä, sillä väkivaltaa kokeneet eivät pysty sanallistamaan kokemiaan asioita ja niihin liittyvää todellisuutta tilanteiden ja tunteiden ollessa vielä akuutteja (Väänänen 2011, 113–114, 120). Sama havainto on tehty myös sisarusten väliseen väkivaltaan liittyvissä tutkimuksissa, joissa on todettu, että väkivaltaa kokeneet eivät välttämättä pysty määrittelemään kokemaansa väkivaltaa tai ymmärtämään sitä vielä lapsuudessa, vaan vasta myöhemmin aikuisuudessa (Ks. esim. Hardy 2001, 265).

4.1.2 Väkivaltaa ei uskota

Suhtautumistavoista nousi merkityksellisenä esiin myös vanhempien ja muiden perheen ulkopuolisten henkilöiden epäuskoiset ajatusmallit sisarusten välistä väkivaltaa kohtaan. Tämä havainto on tehty myös aikaisemmissa sisarusten välistä väkivaltaa käsittelevissä tutkimuksissa (Ks. esim. Kiselica & Morrill-Richards 2007, 151). Olen avannut näistä

suhtautumistavoista rakentamaani *väkivaltaa ei uskota* -yläkäsitteen sisältöä tarkemmin tässä alaosiossa. Viesteistä kävi ilmi, että useat uhrin ovat kokeneet, että heidän vanhempansa eivät ole uskoneet kuulemiaan asioita, jolloin tilanteet ovat päässeet myös jatkumaan yhtä pahoina. Yksi kirjoittaja on kokenut, että hänen ystävänsä eivät uskoneet ja ottaneet todesta hänen kokemuksiaan. Lisäksi yksi uhri on kirjoittanut terveydenhoitajan jättäneen uskomatta hänen kokemuksiaan.

”Kerroin äidille pahoinpitelyistä ja että pelkään häntä (väkivaltaista sisarususta), mutta hän ei uskonut eikä välittänyt – ei silloin eikä myöhemminkään.” V65

”Itse olen uhri. Isosiskoni käytti lähinnä henkistä väkivaltaa. Sain koko lapsuuden ja nuoruuden kuulla siskoltani miten ruma ja huono olen. Hampaani...voi hirvitys miten harottavat ne ovatkaan.... puhumattakaan nenästäni, kerta kaikkiaan liian suuri. Rintani, niin pienet ja onnettomat ettei mitään toivoa, että joku poika tai mies minut huolisi minut! Vanhempani eivät uskoneet, kun kerroin ja lopulta aloin uskoa, ettei syy olekaan siskossani vaan minä vaan kerta kaikkiaan olen niin onneton.” V3

Ensimmäisessä aineisto-otteessa kirjoittajan äiti ei kirjoittajan kokemuksen mukaan uskonut eikä välittänyt hänen kokemastaan väkivallasta kirjoittajan ollessa lapsi eikä tämän jälkeenkään. Sama toistui useissa muissakin kirjoituksissa, joissa sisarusväkivallan uhrin kuvasivat, että asennoituminen väkivaltaa ja heidän kokemuksiaan kohtaan ei ollut muuttunut kirjoitushetkeenkään mennessä, eivätkä he saaneet ymmärrystä edes omalta lähipiiriltään. Monet kirjoittajat kertoivat ratkaisseensa nämä tilanteet esimerkiksi katkaisemalla kokonaan välit väkivallan tekijään ja muuhun perheeseen. Palaan tähän tarkemmin avun hakemiseen ja saamiseen keskittyvässä osiossa 4.2.

Jälkimmäisestä aineisto-otteesta tuli myös näkyväksi uhrin kokema jatkuva henkinen väkivalta, jota hänen vanhempansa eivät olleet uskoneet. Oteesta uhri on kertonut kokeneensa nimittelyä, haukkumista ja mitätöintiä. On todettu, että henkinen väkivalta voi jäädä fyysistä satuttamista useammin tunnistamatta. Henkinen väkivalta voi kuitenkin vahingoittaa lapsia yhtä paljon tai jopa enemmän ja syvemmin kuin fyysinen satuttaminen. Se voi myös edeltää fyysistä väkivaltaa. (Hoffman & Edwards 2004, Viitattu Wolfe 1987; Caffaro & Conn-Caffaro 1998.)

Fyysiseen väkivaltaan voi kuulua myös henkistä väkivaltaa (Meyers 2014, 661). Lisäksi jälkimmäisessä aineisto-otteessa kirjoittaja on todennut alkaneensa uskoa olleensa ”vaan kerta kaikkiaan niin onneton”. Tämä osoittaa, että väkivalta saattaa kääntyä uhrin kokemuksissa myös omaksi syyksi, mikäli aikuiset eivät puutu siihen ja osoita sen olevan tuomittavaa käyttäytymistä. Puuttumattomuus väkivaltaan voi myös viestittää lapsille, että väkivalta on hyväksyttyä ja että tekijät saavat jatkaa toimintaansa aikuisten hyväksynnän suojassa. Samalla uhrin saattavat kokea arvottomuutta ja että heidän vanhempansa eivät välitä heistä, mikä voi olla tuhoisaa esimerkiksi uhrien minäkuvan kannalta. (Meyers 2014, 663–664; 2015, 26–27.)

Väkivaltaa kokeneiden syyllisyyskuvaukset toistuvat väkivaltaa käsittelevässä kirjallisuudessa myös laajemmin. Leo Nyqvist (2001) havaitsi parisuhdeväkivaltaan keskittyvän tutkimuksen yhteydessä naisten kokeneen kokemastaan väkivallasta osasyllisyyttä ja tämä syyllisyys liitettiin esimerkiksi omaan käyttäytymiseen ennen väkivaltilanteita. Uhrit syyllistivät itseään esimerkiksi kyvyttömyydestä hallita kokemiaan tilanteita tai tekijän provosoinnista. Lisäksi uhrin kokivat syyllisyyttä myös omien koettujen persoonallisuuspiirteiden kautta. (Nyqvist 2001, 112.)

Väkivaltarikosten yhteydessä on myös todettu, että uhrin saattavat kokea useissa tapauksissa itse aiheuttaneensa tai mahdollistaneensa väkivaltateot, mikä voi johtaa häpeän tunteisiin. Syyllisyyden tunteiseen voi liittyä myös epäilyksiä siitä, että ympäristö alkaa syyllistämään heitä kokemuksistaan, ja suojautuakseen näiltä ajatuksilta uhrin saattavat pyrkiä käyttämään erilaisia defenssikeinoja, kuten tilanteiden ja kokemusten kieltämistä. (Rikosuhripäivystys 2014.) Sisarusten välistä väkivaltaa käsittelevän tutkimuksen piirissä on myös havaittu, että mikäli väkivaltaa kokeneiden lähipiirissä ei uskota uhrien esiintuomia väkivaltakokemuksia, uhrin saattavat itsekin alkaa epäilemään omien kokemuksiansa totuudenmukaisuutta tai paikkansapitävyyttä (Ks. esim. Meyers 2015, 26). Seuraavan viestin kirjoittaja on kohdannut epäuskoa sekä vanhempien että terveydenhoitajan taholta.

”Se (veli) kuristaa sen mielestä ’läpällä’, lyö ja potkii minua. Kahdesti se on kuristanut minua niin että tuntui että henki ei enää kauaa kulje. - - Vanhemmille on turha kertoa, kun he eivät kuitenkaan usko tai välitä. Äidille kun kerroin nii naurahti ja sanoi vaan ettei saa. Toisella kerralla sanoi, että älä jaksa aina narista. Kolmannella ei tehnyt mitään. Iskä sanoi vain vähän vihaisesti, että lopettakaa jo. Silti se jatkaa. Kukaan ei ota minua tosissaan! - - Muuten perheeni on OK mutta tällöisissä ei kukaan minua usko tai ota tosissaan. Ei edes terveydenhoitaja! Keneen tässä maailmassa voi oikein luottaa!?” V102

Tässä viestissä uhrin vanhemmat eivät ole myöskään tehneet paljoakaan väkivallan loppumiseksi, mistä johtuen väkivalta on saanut jatkoa sisarusten välillä. Viesti ilmensi myös uhrin kokemaa lamaannusta ja luottamuksen menettämistä ympärillä olevia aikuisia kohtaan. Koska kukaan ei ole ottanut tilanteita todesta ja välittänyt, kirjoittaja on kokenut, että hänen on ollut turha kertoa niistä enää uudestaan. Seuraavassa aineistotteessa kirjoittajan kokemaa vakavaa fyysistä väkivaltaa ei ole myöskään uskottu. Väkivalta on kohdistunut kirjoittajan itsensä ohella myös hänen pikkusiskoonsa. Kirjoittaja on kokenut myös henkistä väkivaltaa nimittelyn muodossa.

”Minun 2 vuotta nuorempi veli on väkivaltainen, se hakkaa, kuristaa, potkii, tönii ja heittelee erilaisilla esineillä minua ja meidän 11-vuotiasta pikkusiskoa. Lisäksi minä saan melkein päivittäin kuulla olevani hullu, mielisairas, läski ja ruma, vaikei mulla ole minkäänlaisia mielenterveysongelmia tai muuta sellaista. Sitten jos porukat kysyy jotain riidasta, niin veli puolustelee itseään ja laittaa kaiken minun syyksi, eikä minua näin ollen uskota, vaikka koitan kertoa totuuden.” V99

Otteesta kävi ilmi, että vanhemmat eivät ole uskoneet väkivallan uhria, koska väkivallan tekijä on pyrkinyt puolustelemaan tekojaan vanhemmille ja vierittänyt syyn teoistaan uhrin harteille. Tämä sama toistui useissa viestipalstoille kirjoitetuissa viesteissä, kuten myös seuraavassa.

”Mulla on samanlainen sisko, se on vaan minua nuorempi, mutta ruumiiltaan vahvempi ja kookkaampi. Hän käyttäytyy väkivaltaisesti minua kohtaan, ja jos pistän vastaan, hän syyttää minua väkivaltaisesta käytöksestä ja itkee vanhemmillemme, kuinka olen pahoinpidellyt häntä, vaikka siskossani ei ole minkäänlaisia jälkiä ja minussa on mustelmia ja haavoja ympäri kehoa. Vanhempani uskovat aina häntä ja ajattelevat, että minä olen ärsyttänyt siskoani, niin ansaitseen väkivallan.” V98

Tässä viestiotteessa kirjoittaja on kokenut väkivaltaa nuoremman siskonsa taholta. Uhri on kertonut pyrkineensä puolustautumaan väkivallalta, mikä on johtanut kuitenkin siihen, että tekijä on alkanut syyllistää häntä väkivallasta. Kirjoittajan vanhemmat ovat myös uskoneet väkivallan tekijää ja pitäneet hänen kokemaa väkivaltaa ansaittuna. Myös seuraavassa aineisto-otteessa vanhemmat ovat uskoneet väkivallan tekijää eivätkä uhria, koska tekijä on ollut sisaruksista vanhempi. Aineisto-otteessa väkivallan tekijä eli uhrin veli on kohdistanut uhriin tekoja, joita uhri on määritellyt hyväksikäyttämisen yrityksiksi.

”Sen verran voin kertoa omastakin kohtalosta, juuri vanhempi veljeni yritti käyttää seksuaalisesti hyväkseen. Hän oli perheen vanhin, joten häntä uskottiin kaikessa ja minä olin aina se ’piri’. Oli hyvin vaikeaa olla lapsena, kun ei koskaan uskottu, ei kannustettu, moitittiin ja lisäksi tämä veljen toimiminen väärin. Se on jättänyt minuun lähtemättömän merkin, olen ollut hyvin arka, pitkään mietin, mitä minulle on tapahtunut, sillä lapsena ei kaikkea ymmärrä. Tuo asia särki oman seksuaalisuuteni.” V54

Sisarussuhteissa ilmenevä väkivalta saattaa jäädä piiloon, mikäli vanhemmat eivät ota kaikkien lastensa kertomia asioita samalla tavalla todesta. Edellä esitetyssä aineisto-otteessa kirjoittaja on kuvannut kokemansa väkivallan, moittimisen ja uskotuksi tulematta jäämisen särkeen hänen seksuaalisuutensa. Seksuaalisen väkivallan on todettu olevan väkivallan eri muodoista juuri se, joka jää useimmin piiloon tai jota pyritään salaamaan. Lisäksi sen määrittelyyn liittyy paljon epäselvyyttä ja jopa jännitteitä. (McDonald & Martinez 2016, 407; Lidman 2017, 177.)

Sisarusten välistä seksuaalista väkivaltaa ja inestiä tutkineet Naomi Adler ja Joseph Schutz ovat todenneen tähän väkivallan muotoon liittyvän paljon vääristyneitä ajatusmalleja. Heidän mukaansa sisarusten välistä inestiä on pidetty pitkään vähemmän vakavana seksuaalisen väkivallan muotona, normaalina lasten välisenä toimintana ja leikkinä sekä eräänlaisena seksuaaliseen kehitykseen kuuluvana ilmiönä. Nykytietämyksen valossa on kuitenkin mahdollista todeta, että sisarusten välinen inesti voi olla vakavaa seksuaalista väkivaltaa ja sen seuraukset voivat olla vahingoittavia, kuten tuosta edellä esitetystä viestiotteesta ilmeni. (Adler & Schutz 1995, 811.)

”Sisaren rajoja ei kunnioiteta, ja äidit eivät tilannetta valvo tai edes ota tosissaan. Voidaan vaan sanoa tappelutilanteissa, että viisaampi antaa periksi. Näin ainakin minulle toivotettiin, kun veljeni kiusasi monta vuotta nuorempaa sisartaan. Jotenkin se väkivallalla uhkaaminen ja itse väkivalta varmaan saivat alkunsa lapsuudessa. Äitini osoitti selvästi pojalleen, että tällä oli enemmän oikeuksia jopa häiritä fyysisesti sisartaan monin tavoin. Jos tytär kertoo kokemuksestaan, sanotaan ehkä jotain, että kuvittelet vaan.” V80

Sisarussuhteisiin liittyvien yleisten käsitysten mukaan nuorempien sisarusten täytyy myös arvostaa vanhempia sisaruksiaan. Vanhemmilla sisaruksilla saattaa olla myös enemmän vastuuta ja valtaa nuoremmistaan. (Cicirelli 1994, 9–15; Meyers 2014, 664) Sisarusten välinen vallan ero ja sen kautta hyväksytyksi tulema ja uskomatta jäänyt väkivalta on havaittavissa myös edellä esitetystä viestiotteesta. Sisarusväkivaltaa tutkinut John Caffaro (2008) on myös todennut, että vanhimmat lapset, etenkin poikalapset ovat usein fyysisesti voimakkaampia ja voivat käyttää tätä fyysisen voimakkuuden mukanaan tuomaa valtaa nuorempiin sisaruksiinsa. Lisäksi vanhimmat lapset saattavat alkaa matkia vanhempiensa vallankäyttöä ja kohdistaa tätä sisaruksiinsa. (Caffaro 2008, 37; Viitattu Bryant 1982.)

4.1.3 Väkivalta uhrin omana syynä

Sisarusten välistä väkivaltaan on pidetty viestien perusteella myös uhrien omana syynä. Olen käsitellyt tässä alaosiossa uhreja syyllistävästä suhtautumisesta rakentamani yläkäsitteen ***väkivalta uhrin omana syynä*** sisältöä. Keskustelupalstoille kirjoitetuista viesteistä nousi esiin lähinnä vanhempien taholta tullut sisarusväkivallan uhrien syyllistäminen. Lisäksi muutamista viesteistä kävi ilmi, että väkivaltaa kokeneet ovat saaneet osakseen syyllistystä myös väkivallan tekijöiden taholta. Sisarusväkivallan uhrit saattavat alkaa syyllistämään myös itseään kokemistaan väkivaltateoista, kuten mainitsin jo aikaisemmassa osiossa.

Seuraavassa aineisto-otteessa kirjoittaja on kokenut fyysistä väkivaltaa ja saanut vakavia uhkauksia veljeltään. Hänen veljensä on myös toivonut kirjoittajan kuolemaa. Kirjoittajan mukaan hän on kertonut kokemuksistaan vanhemmilleen, minkä johdosta kirjoittajan äiti on todennut hänen olleen ”jyräävä tapaus”. Kirjoittajan äiti on järkeistänyt kirjoittajan kokemaa väkivaltaa tämän kautta – koska kirjoittaja on ollut

hänen mukaansa vahva, ”jyräävä” persoona, on ollut oletettavaa, että ”heikommat” ja ”hiljaisemmat” ovat voineet tästä ärsytyntyä. Uhrin äiti on siis uhrin kokemusten mukaan tulkinnut väkivallan saaneen alkunsa uhrista ja hänen persoonallisuudestaan sekä käyttäytymisestään.

”Veljen kanssa oli sellaista, että sain juosta käsivarret mustelmilla ulos autotalliin piiloon, kun hän jahtasi harjanvarrella perässä. Aseenkin uhkasi muistaakseni sitä ennen hakea - - Sitten on uhannut hakata sairaalakuntoon, heitellyt maahan ja sanonut toivovansa minun kuolevan ynnä muuta. - - Vanhemmille kerroin joistakin näistä, mutta eivät kyllä sen kummemmin suhtautuneet, äiti vaan taisi sanoa, että minä nyt satun joskus olemaan jyräävä tapaus ja heikommat sekä hiljaisemmat saa niellä kiukut siitä, joka purkautuu sitten myöhemmin.” V51

”Vihaan isoveljeä, siis vihaan sydämeni pohjasta! Ällöttävä kusipää, hakkaaja, pieksijä ja hullu! Hakkasi minua koko lapsuuden ja vanhemmat eivät tehneet mitään. Olin vanhempien mielestä apina ja minua kuuluikin hakata sen takia, että kuulemma ärsyitin tahallaan! En vain vielääkään tiedä miten ärsyitin. Hakkaamisen jälkeen joskus kysyin, että mitä tein, niin sitten isäkin veti korville.” V87

Jälkimmäisen viestin kirjoittaja on kokenut fyysistä väkivaltaa isoveljen ja isän tekemänä. Kirjoittaja on kertonut vihaavansa veljeään, jota hän on kuvaillut vahvoja sanoja, kuten ”hullu”, ”ällöttävä” ja ”kusipää” käyttämällä. Kirjoittaja on myös saanut kuulla lähimmäisiltään ansainneensa kokemansa asiat, koska hän on heidän mukaansa ärsyttänyt veljeään tahallaan ja ollut ”apina”. Kirjoittajalle on jäänyt kuitenkin epäselväksi, mitä lähipiiri tarkoitti tuolla veljen ärsyttämällä.

McDonald ja Martinez (2016) tekivät omassa tutkimuksessaan saman havainnon uhrien syyllistämistä. Heidän aineistostaan nousi esiin, että sisarusten välisen väkivallan uhrin olivat kokeneet, että heitä oli syytetty heihin kohdistetusta väkivallasta. (McDonald & Martinez 2016, 406–407.) Syytökset olivat samankaltaisia, kuin mitä tämän tutkimuksen aineistosta nousi esiin: Väkivallan uhrin ovat saaneet kuulla olleensa ärsyttäviä tai suututtaneensa sisaruksiaan omalla käytöksellään. Lisäksi viimeisimpänä esittämässäni viestiotteessa kirjoittajan isä on kohdistanut kirjoittajaan fyysistä kurittamista sen jälkeen, kun hän on yrittänyt puhua kokemistaan väkivaltatilanteista

kotona. Tämä havainto tukee myös muita sisarusten välisen väkivallan tutkimuksia, joissa on todettu, että vanhemmat ovat käyttäneet väkivaltaa sen jälkeen, kun väkivallan uhri on pyrkinyt hakemaan heiltä turvaa tai apua (Ks. esim. Kiselica & Morrill-Richards 2007, 151; Meyers 2014, 661). Myös seuraavan viestin kirjoittaja on kokenut väkivaltaa sekä sisaruksen että vanhemman taholta.

”Minua on hakattu kotona samalla tavalla. Oli aikoja, etten tahtonut jäädä kotiin veljeni kanssa kahdestaan. Hän hymyili ja aloitti hakkaamisen. Äitini hakkasi minua lisää, jos veljeni oli tehnyt jotain konnuuksia. Äitini ei väittänyt ja piti minua valehtelijana, kun yritin kertoa asiasta. - - He eivät koskaan pyytäneet anteeksi - - hakkaaminen oli niin sanotusti normikäytäntö ja tila.” V59

Edellisestä viestistä jäi hieman epäselväksi, onko uhrin äiti syyllistänyt uhria veljensä tekemistä ”konnuuksista”, mikä on purkautunut äidin uhriin kohdistamana väkivaltana, vai onko äiti ikään kuin laittanut uhrin vain kärsimään näistä ”konnuuksista” nuhtelemalla uhria väkivaltaisesti. Äiti on myös syyttänyt väkivallan uhria valehtelusta ja vaikuttaa siltä, että väkivaltaan ei ole myöskään puututtu mitenkään. Uhri on myös kokenut väkivallan olleen normikäytäntö ja tila, jota häneltä ei ole koskaan pyydetty anteeksi. Seuraavassa viestiotteessa kirjoittajan kokemuksia ei ole myöskään otettu heti todesta ja häntä on syytetty veljensä ärsyttämisestä.

”Tätä jatkui aika pitkään, varmaan kuukausia jopa, ennen kuin äiti otti asian tosissaan ja uskoi, etten ollut itse tehnyt mitään veljiä ärsyttääkseni. Minua pidettiin ärsyttävänä kakarana, vaikka en ollut koskaan aloitteellinen esimerkiksi väkivallan käytössä. Joskus tietysti yritin heikosti puolustautua, mutta veljet olivat vahvempia.” V91

Näissä tapauksissa, missä lähipiiri on syyttänyt uhria väkivallasta tai lähipiiri on ajatellut uhrin olleen oman käytöksensä vuoksi syyllinen kokemuksiinsa, sisarusten väliseen väkivaltaan ei ole myöskään puututtu, kuten edellisestä viestiotteesta kävi ilmi. Tämän viestin kirjoittaja on myös pyrkinyt puolustautumaan väkivaltaa vastaan itse silloin, kun ei saanut apua tilanteeseensa. On todettu, että sellaiset ympäristöt, joissa väkivallan uhrien kokemuksia ei oteta todesta tai niihin ei reagoida, voivat synnyttää turvattomuutta uhreissa ja vääristää heidän omia tulkintojaan kokemistaan tilanteista (Meyers 2014, 665).

”Tuo on totta ja jatkuu läpi koko elämän. Äitini yritti manipuloida minua veljeä vastaan - - Pienenä yllytti veljen kimppuuni ja aikuisenakin tukeutui tähän esimerkiksi, jos meillä oli riitaa, niin pakotti veljen soittamaan ja haukkumaan. Tämä koski myös toista siskoa.” V78

”Emme ole tekemisissä, mutta sen laitan enemmän omien vanhempien piikkiin. He harrastivat jatkuvaa vertailua ja suorastaan usuttivat meitä vastakkain. Muutenkin, noissa edellä mainituissa kiusaamiseksi luokiteltavissa tilanteissa vanhempienhan olisi pitänyt puuttua niihin. Kaikista vain ei ole vanhemmiksi.” V14

”Niinpä niin. Äidit sulkevat silmänsä poikiensa väkivallalta, mutta tyttäriä kyllä syyllistetään ja huomautellaan vaikka mistä. Äidit ja pojat on kuin joku tiimi, joka haluaa lynkata toisen naispuolisen jäsenen perheessä. - - Siksi veljestä oikea sosiopaatti kai muotoutuikin, kun kukaan ei ollut hänelle rajoja asettamassa. - - Äidit mahdollistaa, elleivät jopa yllytä poikiaan siskojaan vastaan.” V77

Sisarusten välisen väkivallan tutkimuksessa on havaittu, että useissa tapauksissa vanhemmat ovat vaikuttaneet sisarusten välisten riitatilanteiden syntymiseen myös kohtelemalla lapsiaan eri tavoin. Vanhemmat voivat esimerkiksi tietoisesti kohdella kaltoin yhtä lapsistaan ja suosia taas muita. Vanhempien on todettu olleen myös osallisina väkivallan käytössä yhdessä väkivaltaa käyttäneen lapsen kanssa ja heidän on todettu provosoineen lapsiaan väkivallan käytössä sekä toisiaan vastaan, mikä vastaa myös minun tekemiäni havaintoja. (Hoffman & Edwards 2004, 192–193; Kiselica & Morrill-Richards 2007, 151; Meyers 2014, 665–666.) Edellä esittämistäni viestiotteista selvisi, että useat sisarusväkivallan uhrin ovat kokeneet epätasa-arvoista kohtelua vanhempiensa taholta. Vanhemmat ovat heidän mukaansa myös usuttaneet lapsiaan toisiaan vastaan ja yllyttäneet sisaruksia väkivallan käytössä.

Vanhemmat voivat myös suosia väkivallan kohteeksi joutunutta sisarusta, jolloin väkivaltaa käyttäneen sisaruksen käyttämä väkivalta todennäköisemmin pahenee. Epätasa-arvoinen kohtelu voi siis olla myös tällä tavoin yksi syy sisarusten välisille tappeleille ja väkivallalle. Toisaalta tutkimukset puoltavat vahvemmin sitä, että yleensä niissä perheissä, joissa sisarusten välistä väkivaltaa esiintyy, vanhemmat suosivat todennäköisemmin väkivaltaista sisarusta ja muodostavat yhdessä hänen kanssa

eräänlaisen vastarinnan tai liittouman uhria vastaan. Vanhempien ja väkivaltaisen sisaruksen liittouman on taas todettu vaikuttavan negatiivisesti väkivallan uhriin ja hänen omanarvontuntoonsa. (Meyers 2014, 665–666.)

Sisarusten välisen väkivallan uhreja on myös jossain tapauksissa syyllistetty siitä, että he eivät ole pystyneet antamaan anteeksi väkivallan tekijöille. Tämän kaltaisen syyllistämisen kautta uhrien kokemukset tulevat vähätellyiksi ja syyllistäminen voi synnyttää mielikuvan, jonka mukaan sisarusväkivallan kokemuksista kuuluisi päästä yli – ja mikäli tämä ei onnistu, on vika pikemminkin uhrin kuin tekijän. (McDonald & Martinez 2016, 407.) Tein saman havainnon myös tämän tutkimuksen aineistosta.

”Äitini kyllä valittaa, että minulla pitäisi olla läheisemmät välit veljeni kanssa.” V48

”Puuttumattomuus veljen väkivaltaan on jotenkin ihan hirviömäistä tässä maassa. Voi olla, että sukukin tietää väkivaltaisesta käytöksestä siskoja kohtaan, mutta kaikki vaan vaikenee tyyliin – kahden kauppa on kolmannen korvapuusti. Itsekin itkiessäni eräälle sukulaiselleni veljeni pahuutta (väkivaltaa) minua kohtaan, että täytyy nyt vaan ymmärtää, stressiä töissä ja perhe-elämä on rankkaa. - - Entä sitten sisaren henkinen tai fyysinen nujertaminen?” V89

Muutama kirjoittaja on kokenut heidän lähipiirinsä vähätelleen heidän kokemuksiaan ja toivoneen uhrien antavan tekijöille anteeksi. Väkivaltaa kokeneilta on toivottu myös ymmärrystä asettua tekijän asemaan ja jatkavan elämää ilman vihanpitoa. Sisarusten välisen väkivallan normalisoiminen, mitä avasin tarkemmin jo alaosiossa 4.1.1 *Väkivallan hyväksyminen, välinpitämättömyys ja normalisoiminen*, linkittyy mielestäni myös tähän havaintoon. Koska sisarusten väliseen väkivaltaan suhtaudutaan yleisesti vähemmän vakavana lähisuhdeväkivallan muotona tai sitä ei osata ajatella väkivaltana ollenkaan, vaan sen tulkitaan olevan esimerkiksi sisarusten välistä nahistelua tai riitelyä, on myös sen merkitysten vähätteleminen odotettavissa olevaa. Väkivallan merkitysten vähätteleminen ja normalisoiminen voivat myös jatkua pitkään varsinaisten väkivaltatekojen jälkeen, mikä voi olla sitä kokeneille henkisesti äärimmäisen kuluttavaa. Mikäli väkivallan uhreja vaaditaan unohtamaan kokemuksensa tai heiltä vaaditaan yhä aikuisuudessa ymmärrystä tekijöitä kohtaan ja yhteydenpitoa heihin,

voivat kokemukset ymmärtämättä jäämisestä ja turvattomuudesta siirtyä myös uhrien kohdalla pitkälle aikuisuuteen.

4.1.4 Väkivallan tuomitseminen

”Meillä on ollut tiukkana sääntönä aina, että sisaruksia ei lyödä, eikä myöskään haukuta” V28

”Meille kotona opetettu jo pienestä pitäen, ettei se (fyysinen tappelu) ole hyväksyttävää toimintaa” V33

”Vanhempani eivät hyväksy fyysisiä tappeluitamme.” V44

Vain pieni osa kirjoittajista mainitsi vanhempien tai muiden henkilöiden tuominneen väkivallan. Olen nimennyt tämän yläkäsitteen **väkivallan tuomitsemiseksi**, jolla olen halunnut ilmentää muiden tuomitsevaa ja kielteistä suhtautumista sisarusten välistä väkivaltaa kohtaan. Edellä esittämistäni viestiotteista kävi myös ilmi, että vanhemmat ovat pyrkineet jossain tapauksissa opettamaan lapsilleen rajoja ja asettaneet tarkat säännöt sallitulle käytökselle sisarussuhteissa. Tämä on myös tärkeä osa hyvää vanhemmuutta, sillä vanhempien tehtäviin kasvattajina kuuluu opettaa lapsilleen rajoja ja puuttua sellaiseen käytökseen, mikä ei ole näiden rajojen sisällä hyväksyttävää (Puranen 2017). Muutama kirjoittaja oli myös maininnut vertaisryhmien, kuten ystävien tuominneen väkivallan. Yhdessä kirjoituksessa kerrottiin, että päivystyksen lääkäri oli tehnyt lastensuojeluilmoituksen sisarusten välisen väkivaltilanteen jälkeen.

”Veljeni ei epäröinyt hakata minua kaveriensa nähden. Hänen kaverinsakin olivat järkyttyneitä ja kerran eräs uskaltautui sanomaankin, ettei hän saisi kohdella minua niin huonosti.” V46

”En ikinä unohda erästä veljeni luokkakaveria, kun veljen kiusatessa minua koulussa, sanoi tämä kaveri veljelleni, ettei se saisi kiusata minua omaa siskoaan. Ainoa kerta, kun joku puolusti minua jollain tavalla.” V57

”Kerrankin päivystyksessä oli asiallinen lääkäri, joka teki lastensuojeluilmoituksen. Vanhempi veli lähti ensin huostaan ja parin kuukauden jälkeen myös nuorempi.” V88

Sisarusten välisen väkivallan normalisoimisen ja hyväksymisen yleisyydestä huolimatta myös McDonald & Martinez (2016) havaitsivat omassa tutkimuksessaan aikuisten suhtautuneen väkivaltaan vakavasti, pitäneen väkivaltaa ongelmallisena ja olleen huolissaan uhreista. Minun tekemistäni havainnoista poiketen McDonald & Martinez totesivat oman analyysinsä pohjalta, että sisarusväkivallan tuomitseminen oli ollut jopa varsin yleistä – heidän tutkimuksessaan kaksitoista vastaajaa kahdestakymmenestä oli ilmoittanut ainakin yhden aikuisen ottaneen heidän kohtaaman väkivallan vakavasti ja olleen huolissaan heistä. (McDonald & Martinez 2016, 405.)

4.2 AVUN HAKEMINEN JA SAAMINEN SISARUSTEN VÄLISEEN VÄKIVALTAAN

Tässä osiossa olen eritellyt sisarusten välisen väkivallan uhrien keskustelupalstoille kirjoittamissaan viesteissä esiintuvia avun hakemiseen ja saamiseen liittyviä kokemuksia. Suurin osa sisarusväkivallan uhreista on kokenut jääneensä ilman apua ja myös monet niistä uhreista, jotka ovat yrittäneet saada apua eivät ole sitä saaneet. Muutama sisarusväkivallan uhri on myös kokenut saaneensa apua tai löytäneensä tilanteeseen jonkun ratkaisun. Sisarusväkivallan uhrin ovat saaneet apua esimerkiksi omilta sisaruksiltaan (ei väkivaltaa käyttäneiltä), psykoterapian ja psykiatrisen hoidon kautta sekä Internetin keskustelupalstojen ja vertaistuen kautta, lastensuojelusta, auttavista puhelimista ja omalta puolisoiltaan sekä ystäviltään.

Kaikki sisarusväkivallan uhrin eivät ole kuitenkaan pystyneet tai halunneet hakea apua. Muutama uhri on myös kokenut, että avun hakeminen ei ole ollut heidän kohdallaan tarpeen, sillä he eivät ole pitäneet kokemaansa väkivaltaa vahingollisena. Muutaman kirjoittajan mukaan fyysiset yhteenotot sisarusten kanssa eivät ole vaikuttaneet heihin tai heidän sisarussuhteisiinsa negatiivisesti, vaikka näihin yhteenottoihin ei koskaan puututtukaan. Lisäksi useissa viesteissä toistuvat myös uskon menettämisen kokemukset avun hakemisen hyödyllisyyteen nähden. Useat kirjoittajat ovat kertoneet, että eivät ole lähteneet hakemaan apua tai kertomaan kokemuksistaan muille, koska eivät ole uskoneet saavansa apua tai tulevansa ymmärretyiksi ja kuulluiksi. Seuraavissa alaosioissa olen paneutunut tarkemmin näistä avun saamisesta ja hakemisesta rakentamiini yläkäsitteisiin.

4.2.1 Saamatta jäänyt apu

Sisaruväkivallan uhrien kirjoituksista kävi ilmi, että vanhempien ja muiden aikuisten rooli on ollut avun saamisessa kaikkein merkittävien. Sisarusväkivaltaa käsittelevissä aikaisemmissa tutkimuksissa on myös nostettu esiin lapsen avun hakemisen ja saamisen alisteisuus aikuisten suhtautumistapoihin ja asenteisiin nähden. Sisarusväkivaltaa kokeneet lapset eivät välttämättä pysty hakemaan ja saamaan apua tilanteisiinsa, mikäli aikuiset esimerkiksi vastustavat tätä tai vähättelevät avun tarjoamisen tärkeyttä. Vanhemmat ja muut aikuiset voivat myös mahdollistaa väkivallan jatkumisen, mikäli jättävät väkivaltatilanteet huomioimatta tai vähättelevät niiden vakavuutta. (Kiselica & Morrill-Richards 2007, 151; McDonald & Martinez 2016, 406–407.)

Lasten vanhemmille kuuluu myös ensisijainen vastuu lapsistaan ja sisarussuhteissa ilmenevään väkivaltaan puuttumisesta. Tästä syystä olen pitänyt tärkeänä nostaa esiin muiden aikuisten ohella myös lasten omien vanhempien merkityksen suhteessa sisarusväkivaltaan saatuun apuun. On myös todettu, että nimenomaan lasten omat perheet epäonnistuvat lastensa turvaamisessa sisarusten väliseltä väkivallalta (McDonald & Martinez 2016, 408–409). Olen käsitellyt tässä alaosiossa väkivaltaan **saamatta jäänyttä apua** ja sitä, mistä tämä ilman apua jääminen on sisarusväkivallan uhrien kokemuksen mukaan johtunut.

”Tappelimme todella pahasti, olimme kumpikin aina naarmuilla ja mustelmilla. Pelkäsin siskoa välillä ihan tosissani. Hän myös kiusasi minua teini-iässä todella julmasti, sekä henkisesti että fyysisesti. Voi itse todella huonosti silloin, niin huonosti että myöhemmin yritin itsemurhaa. Samaan aikaan minua kiusattiin koulussa. En usko, että nyt aikuisena elämä voisi ikinä enää olla niin kamalaa ja stressaavaa kuin se oli noina vuosina – väkivaltaisesta liitosta voi lähteä, töistä voi lähteä, jos siellä kiusataan. Aikuinen voi soittaa poliisit, jos joku lyö. Jos aikuinen yrittää saada apua mieleltään järkkyneelle läheiselleen, joka on vaaraksi sekä itselleen että muille, hänet otetaan tosissaan. Mutta lapsi ei pääse kotoaan mihinkään ja kouluunkin on pakko mennä joka päivä uudestaan hakattavaksi ja nälvittäväksi, kun aikuiset katsovat muualle ja vähättelevät.” V34

Edellä esitetystä viestiotteesta on ollut selkeästi nähtävissä väkivaltaa kokeneen avun saamisen alisteisuus suhteessa väkivaltaa käyttäneeseen sisarukseen ja ympäröiviin aikuisiin, mikä toistui myös useissa muissa keskustelupalstoille kirjoitetuissa viesteissä.

Viestin kirjoittaja on kertonut, että hänen kokemuksiaan ei ole otettu todesta ja että hän on kokenut aikuisten katsoneen vain muualle. Väkivalta on tullut siis passiivisesti hyväksytyksi, mistä johtuen tilanteet ovat päässeet myös jatkumaan. Väkivaltaa kokeneella ei ole myöskään ollut pakopaikkaa väkivallalta edes koulussa. Koulumaailmassa tutummasta koulukiusaamisesta ja vertaissuhteissa tapahtuvasta väkivallasta ilmoitetaan eteenpäin tutkimuksen mukaan huomattavasti useammin, vaikka sisarusten välinen väkivalta on itseasiassa yleisin näistä lasten kohtaamista väkivallan muodoista (Hoetger & Hazen & Brank 2015, 108). Edellisen viestin kirjoittaja ei ole erikseen selventänyt, keitä hän on tarkoittanut viestissään ”aikuisilla”, mutta viestin muun sisällön perusteella on ollut mahdollista arvella, että nämä aikuiset ovat saattaneet olla kirjoittajan omat vanhemmat ja/tai koulun henkilökuntaan kuuluvia henkilöitä.

Kirjoittaja on myös kertonut kokeneensa olonsa todella huonoksi kokemustensa vuoksi ja myöhemmin yrittäneensä itsemurhaa. Saamatta jääneellä avulla on siis ollut hänen kohdallaan vakavia seurauksia. On todettu, että sisarusten välisellä väkivallalla on monia vahingoittavia seurauksia sen uhreille varsinkin silloin, jos siihen ei puututa. Näistä seurauksista vakavimmat liittyvät kuolemaan ja itsemurhaan. Tämän tutkimuksen aineiston viidessä eri viestissä käsiteltiin itsemurhaan liittyviä ajatuksia tai itsemurhan yrittämistä. Väkivallan uhrin voivat myös kokea jääneensä yksin kokemusten kanssa. Lisäksi uhrin saattavat tuntea olonsa haavoittuviksi. Vihan, itsesyytösten ja pettymyksen tunteet ovat myös tyypillisiä sisarusväkivallan uhreilla. (Ks. esim. McDonald & Martinez 2016, 407.) Seuraavassa viestissä kirjoittaja on kertonut kokemastaan väkivallasta koulussa, mutta se ei johtanut toimenpiteisiin ja apua jäi saamatta.

”Joskus sanoin koulussa, että minun veli hakkaa ja välillä vanhemmat, jos valitan siitä. Ei kukaan tehnyt mitään.” V87

Sisarussuhteissa ilmenevää väkivaltaan ei osata useinkaan tarkastella ongelmana ennen kuin sillä on vakavia seurauksia. (DHHS & OHDS 1991, 16–17). Tämä suhtautumistapa on kuitenkin tuhoisa, sillä puuttumattomana väkivalta muuttuu useissa tapauksissa rajummaksi ja voi johtaa jopa henkirikokseen ja sisaruksen kuolemaan

(Pitkänen 2014, 43). Olen käsitellyt väkivallan seurauksia tarkemmin osion 2.4 alaosiossa 2.4.3 Sisarusten väliselle väkivallalla altistumisen seurauksia.

”Meillä kotona vallitsivat viidakon lait, eli vahvin voittaa. - - Perheessä olisi pitänyt olla edes jonkinlaiset säännöt. Vanhempien olisi pitänyt kertoa veljille, että he toimivat väärin, ja henkisellä sekä fyysisellä väkivallalla olisi pitänyt olla seurauksia – mutta meidän annettiin vain kasvaa.” V2

”Joskus se tunkeutuu minun huoneeseeni ja sanon, että mene pois ja se ei mene. Sitten yritän työntää sitä ulos, mutta se ei onnistu. Se vaan kääntyy ja lyö minua. Sattuu - - ja en saa tehtyä mitään. - - Se loukkaa minua myös sanoilla, esim. ’Olet ihan vitun kusipää!’ Vanhemmat eivät ota kantaa, koska se on minun veli. Koulussakaan ei oteta sitä vakavasti. Sanoo vaan, että joskus sitä sisaruksille riittää tulee. Mutta tämä menee jo yli. Olen kestänyt tätä jo monta vuotta, enkä enää jaksa. Joskus olen miettinyt vaan, että olisi hyvä, jos en edes olisi täällä enää...” V107

Edellä esitetyissä viestiotteissa kirjoittajien kokemaan fyysiseen väkivaltaan ei ole myöskään puututtu. Ensimmäisen viestin kirjoittajan mukaan hänen perheessään ovat vallinneet ”viidakon lait”, joiden mukaan vahvin on voittanut. Kirjoittaja ei ole myöskään saanut apua, koska väkivaltaa ei ole tuomittu. Kirjoittaja on myös kokenut, että hänen vanhempansa ovat antaneet hänen ja hänen veljensä vain kasvaa vailla sääntöjä. Myös muissa tutkimuksissa on havaittu, että osa vanhemmista sallii avoimesti sisarusten väliset väkivaltatilanteet esimerkiksi sen vuoksi, että niiden ajatellaan auttavan lapsia kehittymään tunteidenhallinnassa (Ks. esim. Eriksen & Jensen 2009, 185; Viitattu DesKeseredy & Ellis 1997).

Jälkimmäisen viestiotteen kirjoittaja ei ole saanut apua veljen häneen kohdistamaan fyysiseen ja verbaaliseen väkivaltaan vanhemmiltaan eikä koulusta. Väkivaltaan suhtautuminen ilmenee hänen viestissään normalisoimisena ja vähättelynä. Kirjoittaja on pyrkinyt puolustautumaan itse veljeltään, mutta ei ole tässä onnistunut veljen fyysisen voimakkuuden vuoksi. Viestistä on ollut nähtävissä myös puuttumattoman sisarusväkivallan seuraukset – koska väkivalta on jatkunut useita vuosia, kirjoittajan jaksamisen rajat ovat tulleet vastaan ja hän on kertonut pohtineensa myös sitä, jos häntä ei enää olisi.

Osa väkivallan uhreista on nimennyt viesteissään myös muita syitä sille, miksi heidän perheensä tai muut perheen ulkopuoliset henkilöt ovat heidän mielestään olleet välittämättä väkivallasta ja eivät ole puuttuneet siihen. Tällaisia syitä on uhrien kokemuksien mukaan ollut esimerkiksi perheen ja perheenjäsenten muut ongelmat, kuten vanhempien tai väkivaltaisen sisaruksen alkoholiongelma taikka ongelmat esimerkiksi koulunkäynnin ja töiden suhteen. Lisäksi useat uhrit ovat kokeneet myös vanhempien kotoa pois olemisen syyksi väkivallan hyväksymiselle ja välinpitämättömyydelle, ja sitä kautta myös väkivaltaan puuttumattomuudelle.

”Vanhemmat eivät olleet juurikaan kotona, eivätkä näyttäneet jaksavan välittää, koska veljelläni (väkivallan tekijällä) oli ongelmia koko ajan koulussakin.” V11

”Vanhemmat olivat kyllä vähän sellaisia, etteivät hirveästi olleet kiinnostuneita meistä lapsista. Isä oli tunnevammainen, lähinnä juopotteli ja oli hiljaa - -. Äiti taas oli yksityisyrittäjä eli hän oli koko ajan töissä. Lisäksi hän välitti koiristamme enemmän kuin meistä lapsista - -.” V50

”Vanhemmat eivät välittäneet mitään, vaikka näkivät, miten leikit päättyivät aina kipuun. Meillä oli hirveän huono perhe kokonaisuudessaan.” V95

Sisarusten välisen väkivallan tutkimuksessa on laajemminkin havaittu, että perheympäristöllä voidaan selittää väkivaltaa ja sen hyväksymistä. Esimerkiksi niissä perheissä, joissa kohdataan taloudellisia vaikeuksia, vanhempien sosioekonominen asema on heikompi tai vanhemmat ovat työllistyneet osa-aikaisesti taikka ovat kokonaan työttömiä esiintyy enemmän sisarusten välistä väkivaltaa. Sisarusten välisten konfliktitilanteiden on todettu olevan tyypillisiä myös sellaisissa perheissä, joissa perhe-elämä on epätasapainoista ja vanhemmat eivät kykene vastaamaan lastensa tarpeisiin tai he ovat kykenemättömiä puuttumaan väkivaltaan ja ratkaisemaan sisarusten välisiä riitatilanteita. (DHHS & OHDS 1991, 17; Kiselica & Morrill-Richards 2007, 150–151; Viitattu Ammerman & Hersen 1991; Johnston & Freeman 1989; Whipple & Finton 1995 & McDonald & Martinez 2016, 406.)

Lasten keskinäisiin suhteisiin vaikuttavat negatiivisesti myös olosuhteet, joissa vanhempien välinen suhde tai liitto on huono ja siihen liittyy esimerkiksi väkivaltaa tai

päihteiden väärinkäyttöä (Eriksen & Jensen 2006, 503; Buckley ym. 2007, 298; Phillips ym. 2018, 2569). Perheiden olosuhteet vaikuttavat siis useiden eri tekijöiden kautta sisarusten välisen väkivallan riskiin. On mahdollista, että kasautuneet ongelmat perhepiirissä voivat vaikuttaa väkivallan hyväksymiseen ja siihen puuttumattomuuteen, koska vanhemmat saattavat joutua vasten omaa tahtoaankin suuntaamaan resursseja enemmän muihin asioihin kuin väkivallan tuomitsemiseen ja lapsistaan huolehtimiseen (Meyers 2014, 661). Lisäksi on todettu, että ne vanhemmat, joilla on esimerkiksi omia tunnepuolen ongelmia tai joitakin diagnosoituja persoonallisuuden häiriöitä saattavat olla kyvyttömämpiä havaitsemaan sisarusten välistä väkivaltaa ja puuttumaan siihen (DHHS & OHDS 1991, 17; Phillips ym. 2018, 2569). Olen käsitellyt väkivaltaa selittäviä tekijöitä tarkemmin jo osion 2.4 alaosiossa 2.4.2 Sisarusten välistä väkivaltaa selittävät tekijät. Myös seuraavassa viestiotteessa tuodaan ilmi vakavan väkivallan sivuuttaminen ja siitä johtuneet pettymyksen kokemukset. Kirjoittaja on myös tuonut esiin, että hänen vanhemmillaan on ollut alkoholiongelma.

”Olen joutunut kahden veljeni kiusaamaksi, henkisesti ja fyysisesti. Vanhin veljistä käytti seksuaalisesti hyväksi. Jotenkin olen tähän päivään saakka selvinnyt, mutta yli 30 vuotta sitten tapahtuneita asioita en selvästi koskaan unohda. Pahinta on se, että äiti ja isä eivät ole minua koskaan puolustaneet. - - Vihaan veljeäni, vihaan alkoholisti äitiä ja isää. Tai olen enemmänkin pettynyt heihin ja elämään.” V22

Aineistosta kävi myös ilmi, että vanhempien tottuneisuus sisarusten väliseen väkivaltaan on voinut vaikuttaa siihen, miksi väkivallasta ei ole välitetty tai siihen ole puututtu, mikä vastaa myös sisarusten välisen väkivallan tutkimuksesta aikaisemmin tehtyjä havaintoja (Ks. esim. Stepp 2011, 7).

”Vanhemmat ovat vissiin niin tottuneita, etteivät enää välitä.” V25

Seuraava aineisto-ote ilmensi myös väkivaltakokemusten vähättelyä. Kirjoittaja on myös kokenut, että häntä ei ole uskottu. Lisäksi viestistä kävi ilmi, että kirjoittajan mukaan hänen vanhempansa ovat neuvoneet häntä puolustautumaan väkivallan tekijää vastaan väkivallalla.

”Se (veli) hakkasi minua erilaisilla esineillä, ihan vaan nähdäkseen miten ne erosivat niissä tilanteissa toisistaan. Joskus se vaan tyytyi jahtaamaan minua harjanvarsi tai sähkökärpäslätkä käsissään, mikä ei ollut niin kamalaa, koska huoneidemme ovissa oli lukot ja pääsin veljeäni karkuun. En osannut kertoa oikein kenellekään siitä, sillä perheessäni opetettiin aina olemaan hiljaa ja peittelemään perhettä koskevat ongelmat. Vanhempieni mielestä minun olisi pitänyt terästäytyä ja lyödä takaisin, sillä sellaista elämä on, ja että veljeni pitää sillä tavalla hauskaa. Yritin ’ystävilleni’ uskoutua, mutta he vain nauroivat ja sanoivat ettei minun elämässäni voi olla mitään vikaa - -. Pahinta tilanteessa oli, etten voinut puolustautua millään keinolla. Takaisin en voinut lyödä, koska veljeni oli minua isompi ja vahvempi, ja siitä ei olisi tullut kuin lisää kipua. - - Vanhempieni kanssa en voi vielääkään asiasta puhua, ja jos yritän jotain siitä sanoa, he loukkaantuvat ja sanovat ettei se niin kamalaa ollut.” V55

Edellä kirjoittaja on kuvannut kohdanneensa väkivaltakokemusten vähättelyä sekä oman perheen että ystävien taholta. Viestistä ilmeni myös kirjoittajan kohtaama painostus pysyä hiljaa perheen asioista ja peitellä niitä. Useissa sisarusten välistä väkivaltaa tai muuta lähisuhdeväkivaltaa käsittelevissä tutkimuksissa on tehty sama havainto, jonka mukaan perhepiirissä tapahtuvaa väkivaltaa pyritään pitämään perheen omana asiana, jolloin sitä myös piilotellaan perheen ulkopuolisilta ihmisiltä esimerkiksi häpeän vuoksi. (Ks. esim. Greenberg 2012, 201; Meyers 2014, 666; McDonald & Martinez 2016, 407.)

Edellä esitetyssä viestiotteessa vanhemmat ovat myös normalisoineet ja vähätelleet kirjoittajan kokemuksia toteamalla esimerkiksi ”elämän olevan sellaista”, ”veli pitää sillä tavalla hauskaa” ja ”ei se niin kamalaa ollut”. Lisäksi kirjoittajan vanhemmat ovat kirjoittajan mukaan loukkaantuneet, kun hän on yrittänyt puhua heidän kanssaan. Seuraavat viestiotteet ilmensivät myös tekemiäni havaintoja väkivaltaan saamatta jääneestä avusta. Osa kirjoittajista oli kokenut, että he eivät ole saaneet apua väkivaltaan, koska heidän vanhempansa ovat olleet keinottomia asian suhteen.

”Minuakin 2 vuotta vanhempi isovelji hakkasi säännöllisesti 8-vuotiaaksi asti. Vanhemmillamme ei ollut mitään keinoja tuon lopettamiseksi.” V25

Osassa tapauksissa keinottomuus näyttäytyi vanhempien kyvyttömyytenä viedä avun hakemista konkreettisesti eteenpäin, esimerkiksi mahdollisiin toimenpiteisiin liittyvien pelkojen vuoksi.

”Meillä kyllä äiti yritti myös kovasti puuttua peliin esimerkiksi siskoni hurjimpina vuosina. - - Äiti ei koskaan halunnut luopua siskostani, vaan yritti pärjätä ja hokea siskolleni, että rakastaa tätä, eikä halua esimerkiksi mihinkään laitokseen häntä laittaa.” V1

”Isoveljeni oli väkivaltainen, ilkeä, haukkui ja pilkkasi kaikkea nimestä ja ulkonäöstä lähtien. Olen aika varma, että ainakin osittain nykyiset mielenterveysongelmat ovat seurausta vuosia jatkuneesta henkisestä ja fyysisestä väkivallasta. Veljeni oli myös äitiäni kohtaan väkivaltainen, arvosteli kotiamme ja sai välillä hirveitä raivokohtauksia. Poliisille soittaminen kävi usein mielessä ja välillä äidilläkin oli jo puhelimen luuri kädessä, mutta koskaan ei poliisille mitään ilmoitettu.” V81

Näistä edellä esitetyistä viestiotteista on ollut nähtävissä, että sisarusväkivallan uhrin eivät ole saaneet apua myös siitä syystä, että vanhemmat eivät ole halunneet kääntyä viranomaisten puoleen avun hakemiseksi. Ensimmäisessä viestiotteessa uhrin äiti on pelännyt, että väkivaltaa käyttävä sisarus joutuu ”laitokseen”, jos hän vie tiedon väkivallasta eteenpäin. Jälkimmäisessä viestiotteessa äiti on ollut soittamassa poliiseille, mutta ei ole kuitenkaan pystynyt niin tekemään. Lisäksi aineiston perusteella selvisi, että useat väkivaltaa kokeneet ovat myös jättäneet hakemasta apua toimenpiteisiin liittyvien pelkojen vuoksi. Olen käsitellyt tätä tarkemmin alaosiassa 4.2.3 *Hakematta jäänyt apu.*

Sisarusväkivaltaa käsittelevissä tutkimuksissa on myös esitetty, että tästä väkivallasta ilmoitetaan perheen ulkopuolisille henkilöille ja viranomaisille vain hyvin harvoin (Hoetger & Hazen & Brank 2015, 103). Viranomaiset voivat myös jättää tietoonsa tulleet asiat dokumentoimatta ja olla puuttumatta väkivaltaan, mikäli he suhtautuvat niihin vähemmän vakavasti tai heillä ei ole sisarusten välisestä väkivallasta tarpeeksi ymmärrystä ja tietoa. Tällöin vanhempien tekemillä ilmoituksillakaan ei välttämättä ole merkitystä (Phillips ym. 2018, 2572–2574). Muutamissa keskustelupalstoille kirjoitetuissa viesteissä tuotiin myös esiin, että sisarusten väliseen väkivaltaan ei ole ollut helppoa saada apua viranomaisilta.

”Apua oli vaikea saada sosiaaliviranomaisilta.” V62

Lisäksi muutamissa viesteissä käsiteltiin väkivaltaan suhtautumista vanhempien näkökulmasta. Seuraavassa viestiotteessa kirjoittaja on kertonut ymmärtäneensä vanhempiaan, jotka eivät hänen mukaansa nähneet kaikkia väkivaltilanteita, eivätkä välttämättä osanneet erottaa väkivaltaa tahattomasta tappelusta. Kirjoittaja on jäänyt ilman apua myös tästä syystä.

”Joskus vaan on äärimmäisen vaikea myös erottaa sitä, että milloin kyse on ihan tappelusta ja milloin sisarusten välisestä taistelusta. - - Jos tuollaisia tilanteita ei näe, niin hankala on tietää milloin ne sormet jäi vahingossa sinne oven väliin ja milloin tahallaan.” V19

Sisarusväkivallan uhrin voi jäädä ilman apua, mikäli vanhemmat eivät osaa suhtautua väkivaltaan oikein tai eivät tiedä, mitä sisarusten välillä tapahtuu silloin, kun he eivät ole itse paikalla. Sisarusten väliseen väkivaltaan liittyy paljon virheellisiä ajatusmalleja, jotka estävät myös uhreja saamasta apua. Jos väkivallan ajatellaan olevan pelkästään tahatonta kiusaamista, voi se tulla myös tulkituksi normaalina ja asiana, joka ei vaadi puuttumista tai toimenpiteitä vanhempien ja muiden aikuisten taholta. (Ks. esim. Hardy ym. 2010, 65; McDonald & Martinez 2016, 405.)

4.2.2 Löydetyt keinot ja ratkaisut

Olen käsitellyt tässä ja seuraavassa alaosiossa sisarusten väliseen väkivaltaan saatua apua ja siihen puuttumiseksi **löydettyjä keinoja ja ratkaisuja**. Keskustelupalstoille kirjoitetuista viesteistä kävi ilmi, että osassa tapauksissa väkivaltaan on puututtu ja se on loppunut. Lähes kaikissa näissä tapauksissa, joissa väkivaltaan on puututtu, ovat lasten omat vanhemmat olleet aktiivisia väkivaltaan puuttumisessa. Osassa tapauksissa väkivalta oli päässyt jatkumaan niin kauan, kunnes väkivaltaa käyttänyt sisarus muutti pois kotoa. Näissä tapauksissa kotoa poismuutto oli toiminut eräänlaisena ratkaisuna väkivallan loppumiseksi. Väkivaltaa kokeneet ovat saaneet tämän tutkimuksen aineiston perusteella apua pääasiassa omilta vanhemmiltaan ja vain muutama kirjoittaja on kertonut saaneensa apua perheen ulkopuolelta.

Vain muutama väkivaltaa kokenut on kertonut saaneensa apua esimerkiksi kriisipuhelimesta, toiselta sisarukselta, ystäviltä, psykoterapiasta ja psykiatrisesta hoidosta. Pidän tätä perheen ulkopuolisen avun vähyyttä merkittävänä havaintona. Lisäksi vain kaksi väkivaltaa kokenutta on kertonut saaneensa apua lastensuojelulta. Toinen sen jälkeen, kun lääkäri oli tehnyt hänen sisaruksestaan lastensuojeluilmoituksen, mikä johti siihen, että hänen väkivaltaa käyttänyt sisarus otettiin huostaan ja toinen sen jälkeen, kun hänen väkivaltaa käyttänyt veljensä otettiin huostaan ja sijoitettiin perhekotiin. Toisaalta monet väkivaltaa kokeneet ovat pohtineet viesteissään jälkikäteen, että olisivat nyt yhteydessä esimerkiksi sosiaalityöhön tai lastensuojeluun, mikäli pystyisivät palaamaan ajassa taakse päin.

Väkivaltaa kokeneet ovat myös monissa tapauksissa päätyneet auttamaan itse itseään esimerkiksi pysyttelemällä etäällä väkivaltaa käyttävästä sisaruksesta, menemällä karkuun, muuttamalla pois kotoa tai hakeutumalla avun piiriin. Toisaalta kuten olen jo aikaisemmin maininnut, lasten kyky hakea itselleen apua on alisteista vanhempien ja muiden aikuisten tarjoamalle avulle tai sen hakemiselle. Vanhempien ja ympäristön tarjoaman tuen on todettu olevan tärkeä suojaava tekijä myös negatiivisten vaikutusten ehkäisyssä niiden nuorien kohdalla, jotka ovat kohdanneet esimerkiksi väkivaltaa (Ferguson & Zimmerman 2005, 399). Olen käsitellyt uhrien itsensä löytämistä avun saamisen keinoista tekemiäni havaintoja tarkemmin seuraavassa alaosiossa 4.2.3 *Uhri itse itsensä auttajana*.

” - - Isosiskoni on lyönyt minua jo monen vuoden ajan. Yleensä tilanne on se, että sisko haluaisi minun tekevän jotain, mutta en suostu siihen, silloin sisko lyö, vetää hiuksista, potkii ja niin edelleen. Mustelmiakin on joskus tullut. - - Yhdessä vaiheessa tilanne oli pahempi ja kerroin heille (vanhemmille). Lyöminen tai voisiko jopa sanoa hakkaaminen väheni tai loppui hetkeksi.” V7

Suurin osa niistä sisarusten välistä väkivaltaa kokeneista, jotka ovat saaneet apua, ovat saaneet sitä nimenomaan sen jälkeen, kun ovat kertoneet kokemuksistaan omille vanhemmilleen. Toisaalta näitä viestejä oli silti määrällisesti vähän verrattuna niihin viesteihin, missä kerrottiin, että apua ei oltu saatu. Edellä olevasta viestiotteesta on ollut nähtävissä, että väkivaltaa kokenut on kertonut vanhemmilleen kokemastaan

väkivallasta vasta sen jälkeen, kun tilanne oli edennyt pahemmaksi. Uhrin mukaan vanhemmille kertominen oli auttanut ainakin hetkellisesti. Muutamissa viesteissä käsiteltiin myös vanhempien asettamia sääntöjä ja rajoja, joiden kautta sisarusten välinen väkivalta tuli tuomituksi. Seuraava kirjoittaja on käsitellyt viestissään vanhempien antamaa hyvää esimerkkiä.

”Mutta ehkä se on se esimerkin voima. Meidän perheessä vanhemmat ei oikein koskaan riidelleet keskenään, ainakaan niin, että sen olisivat lapset nähneet. Aina puhuivat asiat halki, eivät koskaan edes huutaneet toisilleen raivoten tai mitään sellaista. Ja muistelin, että aina kun riideltiin kovaäänisesti sisarusten kesken, niin vanhemmat käskivät kaikki omiin huoneisiinsa rauhoittumaan. Ei siis ehkä edes annettu tilanteiden mennä liian pitkälle koskaan – niin, että olisi mennyt kunnan tappeluksi.” V69

Kirjoittaja on kokenut hänen vanhempiansa antaneen hänelle ja hänen sisaruksilleen hyvää esimerkkiä siitä, kuinka riitatilanteet tulee ratkaista. Lisäksi hänen vanhempansa ovat puuttuneet sisarusten välisiin riitoihin aikaisessa vaiheessa. Tämän kaltaisesta aktiivisesta väkivaltaan puuttumisesta ja tuomitsemisesta oli kirjoittanut myös muutama muukin henkilö. Olen käsitellyt väkivallan tuomitsemista tarkemmin jo aikaisemmassa alaosiossa 4.1.4 *Väkivallan tuomitseminen*.

”Joutuessani psykiatriseen hoitoon molemmat lopettivat väkivaltansa kokonaan. Sisko sen takia, että hän kuitenkin oli huolissaan minusta ja veljeäni pelotti ja pelottaa vieläkin, että tartun veitseen ja tapan sen. Nykyään olen jo ihan kunnossa, mutta tartun veitseen joka kerta, kun veljeni yrittää jotain minulle tehdä.” V55

Edellä olevan viestin kirjoittajan kohtaama väkivalta päättyi vasta, kun hän joutui psykiatriseen hoitoon. Viestistä ilmeni, että kirjoittajan sisko oli ollut huolissaan kirjoittajasta hänen jouduttua hoitoon, mikä oli ilmeisesti johtanut siihen, että hänen siskonsa ei ollut enää kohdistanut kirjoittajaan väkivaltaa. Kirjoittajan veli on taas alkanut pelätä häntä ja hänen väkivaltaisuuttaan. Kirjoittaja on kuvannut tarttuneensa veitseen niissä tilanteissa, missä hänen veljensä on ollut häntä kohtaan väkivaltainen. Viestistä on nähtävissä, että kirjoittajan kohtaamat väkivallan kokemukset ovat synnyttäneet hänessä tarpeen puolustautua. Viestistä kävi kuitenkin myös ilmi, että kirjoittajan kohtaama väkivalta ei ole vielääkään täysin päättynyt, sillä hän kertoi

edelleen tarttuneensa veitseen niissä tilanteissa, missä hänen veljensä on yrittänyt tehdä hänelle jotakin. Sisarusten välisen väkivallan on todettu jatkuvan joissain tapauksissa aikuisuuteen saakka tai kunnes tekijä on muuttanut pois kotoa täysi-ikäistymisen myötä, kuten myös seuraavassa viestissä. (Ks. esim. Meyers 2014, 660.)

”Sitten hän muutti kauas pois ja kasvoi aikuiseksi, kun rupesi käymään töissä.” V37

Seuraavien viestien kirjoittajat ovat saaneet apua kokemaansa väkivaltaan psykologilta, keskustelupalstalta ja kriisipuhelimesta.

”Kävin eilen psykologin vastaanotolla ja kerroin ensimmäistä kertaa ääneen kokemuksestani! (sisarusten välisestä seksuaalisesta väkivallasta) Minulla on edessäni aluksi vuoden mittainen psykoterapia, joka toivottavasti helpottaa oloa. - - Asian jakaminen täällä on auttanut minua jo paljon.” V113

”Sain hiukan voimaa, kun soitin eilen kriisipuhelimeen. Sain paniikki-tärinä-ahdistuskohtauksen. Tuntu et kaikki loppuu. Luulin ettei enää juuri huonommaksi voi mennä.” V117

Ensimmäisestä viestiotteesta kävi ilmi, että sisarusten välistä väkivaltaa kokenut kirjoittaja ei ole pystynyt kertomaan kokemuksistaan niiden tapahtumahetkellä, vaan vasta myöhemmin viestin kirjoitushetkellä hakeuduttuaan psykologin vastaanotolle. Terapiahoitosuhteiden on todettu toimivan tärkeänä suojaavana tekijänä ja auttavan sisarusväkivallan uhreja väkivallasta toipumisessa. Sisarusväkivallan uhrit voivat menettää kokemustensa myötä esimerkiksi kyvyn luottaa muihin ihmisiin tai heidän minäkuvansa on voinut muuttua, joita terapiassa voidaan käsitellä. (Meyers 2016, 151.) Ensimmäisen viestin kirjoittaja on kertonut saaneensa apua myös kyseiseltä keskustelupalstalta, mihin hän on kirjoittanut omista kokemuksistaan. Jälkimmäisen viestin kirjoittaja on taas saanut apua kokemustensa laukaisemaan paniikki- ja ahdistuskohtaukseen soittamalla kriisipuhelimeen. Seuraavan viestin kirjoittaja oli saanut apua kokemaansa väkivaltaan veljen huostaanoton kautta.

”Veljeni oli myös syrjitty sekä varasteli kaupasta ja ennen pitkään hänet huostaanotettiin ja hän päätyi perhekotiin, mikä oli varmaan paras asia

mitä hänelle on tapahtunut, tai niin ainakin luulisin. Nykyisin ei ole minua enää hakannut, vaikka enpä kyllä kotona enää asukaan. On oikein mukava, suosittu ja humoristinen tyyppi ja mukava minua kohtaan. Enkä itsekään kannan kaunaa pahoinpitelyistä. Voin vaan kuvitella minkälainen hirviö hän olisi nykyisin, jos ei olisi tullut huostaanotetuksi, myös vanhempani olivat sitä mieltä, että parempi niin.” V106

Veljen väkivaltaisuus loppui kirjoittajaa kohtaan huostaanoton ja perhekotiin sijoittamisen myötä. Kirjoittaja kuvaa, että heidän suhteensa on nykyisin hyvä, eikä hän kannan kaunaa veljelleen tämän aikaisemmasta väkivaltaisesta käytöksestään. Lisäksi kirjoittaja on lisännyt huostaanoton olleen hänen vanhempiansakin mielestä oikea päätös.

4.2.3 Uhri itse itsensä auttajana

Keskustelupalstoille kirjoitetuista viesteistä on ollut nähtävissä, että monet sisarusten välistä väkivaltaa kokeneet ovat joutuneet puolustautumaan väkivallalta itse, koska eivät ole saaneet muuta apua. Lisäksi muutamat uhrit ovat kertoneet hakeutuneensa avun piiriin, kuten terapiaan. Enemmistö esimerkiksi terapiaan hakeutuneista on kertonut hakeneensa kyseistä apua vasta aikuisuudessa. Uhrit ovat kertoneet myös tukeutuneensa esimerkiksi ystäviin ja taiteeseen sen eri muodoissa. Olen käsitellyt tässä alaosiossa tarkemmin näistä havainnoista rakentamaani yläkäsitettä **uhri itse itsensä auttajana**.

Ne sisarusten välisen väkivallan uhrit, jotka eivät ole saaneet apua väkivaltaan esimerkiksi vanhemmiltaan, ovat joutuneet keskustelupalstoille kirjoitettujen viestien perusteella turvautumaan esimerkiksi itsepuolustukseen. Itsepuolustus näyttäytyi kirjoitusten perusteella väkivaltaisena vastustamisena eli väkivaltaan väkivallalla vastaamisena, kuten seuraavista viestiotteista on nähtävissä.

”Opin kyllä puolustautumaan nyrkit pystyssä, mutta syvällä sisimmässä on jatkuva epävarmuus, sillä veljen viha syttyi milloin mistäkin. Vasta aikuisena tajusin, että minulla on pahoinpidellyn ihmisen persoonallisuus. Miten vanhemmat eivät tajunneet, että kaikki ei ole ok, jos kaksi vuotta vanhempi isovelji retuuttaa jatkuvasti pikkusiskoa? Kasvoissani on lapsuuden jäljiltä kymmeniä arpia, veljellä ei yhtään, eli ihan tasapäistä nahistelua se ei todella ollut.” V10

”Pikkuveljeni oli väkivaltainen, lopetti vasta kun ryhdyin lyömään takaisin. Kaikki tapahtui isältäni salassa ja äitini suojeli veljeä.” V85

”Sain minäkin kerran annettua takaisin ja sen jälkeen muutinkin pois, ollessani 16-vuotias.” V75

”Seuraavan kerran, kun veljeni yritti hakata minua, uhkailin häntä puukolla. Sen jälkeen hän ei enää yrittänyt käydä kimppuuni.” V46

Väkivaltainen vastustaminen (violent resistance) on Johnson ja Ferraro (2000) muotoilema kuvaus yhdelle parisuhdeväkivallan muodolle, jossa suhteen toinen osapuoli vastustaa toisen väkivaltaa väkivallalla. Heidän mukaan on parempi puhua väkivaltaisesta vastustamisesta kuin itsepuolustuksesta, koska itsepuolustus on määritelty laissa. (Johnson & Ferraro 2000, 949.) Pidän käsitteen käyttöä perusteltuna myös tässä yhteydessä, koska sisarusten välinen väkivalta edustaa perheväkivaltaa ja sisarussuhde on samalla tavalla lähisuhde kuin parisuhdekin. Sisarusten välistä väkivaltaa kokeneet ovat kertoneet turvautuneensa väkivaltaiseen vastustamiseen, koska saivat sen avulla väkivallan loppumaan. Osa uhreista on kertonut myös pyrkineensä vastustamaan väkivaltaa väkivallalla kuitenkin tässä onnistumatta. Vastustaminen on ollut myös uhkailua, kuten viimeisimmistä viestiotteesta kävi ilmi. Kaikista aineiston viesteistä ei käynyt tarkasti ilmi, onko vastustaminen liittynyt suoraan väkivaltatilanteeseen vai ovatko uhrin käyttäneet väkivaltaa myös ajallisesti jälkikäteen reaktiona tai koston kokemilleen asioille.

”On myös hajotettu ovia, tuoli ja mitä milloinkin. Itse olen joutunut juoksemaan pitkin pihaa ja lähimpään metsää karkuun veljeä tai juoksemaan vessaan lukitun oven taa, eikä veli silloinkaan luovuttanut, vaan potki ovea, huusi ja uhkaili.” V81

Osassa viesteissä käsiteltiin myös pakenemista, kuten edellä olevasta viestiotteesta kävi ilmi. Pakeneminen on liittynyt kaikissa tapauksissa suoraan väkivaltatilanteisiin. Nuorten kokemaa perheväkivaltaa tutkineen Sari Lepistön (2010) mukaan perheväkivallan keskellä eläminen saattaa useissa tapauksissa olla elämistä jatkuvan uhan alla, mikä vaatii nuorilta valppautta ja väkivallan uhkan ennakoimista. Pakeneminen on yksi esimerkki välittömästä reaktiosta, jonka avulla henkilö, johon

väkivalta kohdistuu voi pyrkiä suojautumaan. (Lepistö 2010, 34.) Väkivaltaa kokeneet ovat kertoneet myös pyrkineensä muuttamaan omaa käytöstään väkivallan estämiseksi.

”Koita vaan olla kaikin tavoin ärsyttämästä sitä, niin minä tein, ei ollut kauhean kivaa, mutta parempi kun hakkaaminen. Pysy tuosta mahdollisimman kaukana.” V104

Edellisen viestin kirjoittaja on ohjannut keskustelupalstalla toista väkivaltaa kokenutta olemaan kaikin tavoin ärsyttämästä väkivaltaisesti käyttäytyvää sisarusta ja pysyttelemään tästä mahdollisimman kaukana. Käyttäytymisen muuttaminen ja kaukana pysytteleminen ovat siis olleet keinoja, jolla väkivallan uhri on pyrkinyt auttamaan itse itseään.

”Lähdin kotoa heti, kun sain työpaikan ja asunnon. En ole väleissä äitini kanssa ja veljeni... meidän välit olivat aina jotenkin etäisen kohteliaat ja katkaisin välit kokonaan jo kauan sitten. He eivät koskaan pyydä anteeksi ja vain minä voin hakea apua itselleni. Joten valitsin oman parantumisen tien.” V59

”Hakkaaminen loppui, kun pääsin muuttamaan pois, siis melkein loppui. Kaksi kertaa hakkasi vielä sen jälkeen. En ole ollut tekemisissä tuohon kusipäähän vuosiin, enkä tule!” V87

Sisarusten välistä väkivaltaa kokeneet ovat kokeneet oman kotoa pois muuttamisen myös merkitykselliseksi tekijäksi väkivallan ehkäisemisessä ja loppumisessa. Muutamat uhrit ovat kertoneet halunneensa muuttaa kotoa pois niin nopeasti, kuin se oli mahdollista. Lapsuuden kodista pois muuttamiseen on liittynyt joissain tapauksissa myös välien katkaiseminen. Seuraavat viestiotteet käsittelevät välien katkaisemista, johon väkivaltaa sisarusuhteissaan kokeneet ovat päätyneet. Välien katkaiseminen on koskenut vain väkivallan tekijää tai koko perhettä ja sukua.

”Laitoin välit poikki siskoon aikaisemmin, muutama vuosi sitten ja vuosi sitten lopullisesti ihan kaikkiin sukulaisiin. Jos minusta ei ole mitään hyvää sanottavaa, ei minun kanssani tarvitse olla tekemisissä eikä minun tarvitse olla heidän kanssaan tekemisissä. Sukulaisuus ei velvoita mihinkään yhteydenpitoon, eikä anna oikeuksia mihinkään huonoon kohteluun.” V18

”Sisaruksiini minulla on nyt välit poikki, koska totesin noin 10 vuotta sitten, että nyt se riittää, se jatkuva vittuilu.” V24

”Viimeinen pahoinpitely oli myös aikuisiällä, vielä itse ollessani raskaana. Onneksi terapia auttoi ja välien katkaisu kokonaan. Toivottavasti tästä puhutaan enemmän, uskon, että on todella paljon yleisempää, kun miltä vaikuttaa. Väkivalta jättää jäljet, mitkä muistaa aina.” V11

Keskustelupalstoille kirjoitetuista viesteistä kävi ilmi, että useat väkivaltaa kokeneet ovat päätyneet katkaisemaan välit väkivaltaa käyttäneisiin sisaruksiin ja myöhemmin myös muihin perheenjäseniin ja sukulaisiin varsinkin silloin, jos he ovat asettuneet tekijän puolelle tai eivät ole ymmärtäneet uhrin kokemuksia. Toisaalta useat uhrin ovat kertoneet myös säilyttäneensä suhteet väkivaltaa käyttäneisiin sisaruksiin, koska ovat esimerkiksi ajatelleet näiden suhteiden olevan merkityksellisiä ja tärkeitä. Suhteiden katkaiseminen voi siis toimia suojakeinona, mutta toisaalta se voi myös tuottaa lisää emotionaalista tuskaa, jota väkivallan uhrin voivat pyrkiä välttämään säilyttämällä perhesiteensä. Suhteiden säilyttäminen voi olla väkivaltaa kokeneen oma valinta, mutta on myös todettu, että osa sisarusväkivaltaa kokeneista päätyy siihen pelon tai velvollisuudentunnon vuoksi. (Meyers 2016, 152–153.)

Sisarusten välistä väkivaltaa kokeneet ovat käsitelleet viesteissään myös jonkun verran taiteesta ja kirjallisuudesta saamaansa apua ja huojennusta. Viestit, joissa on käsitelty taiteen ja kirjallisuuden terapeuttisuutta, on kirjoitettu, kun väkivallasta on jo kulunut aikaa. Taiteen tekeminen, musiikin kuuntelu ja kirjallisuus voivat tarjota mahdollisuuden paeta väkivaltakokemuksia ja päivittäistä elämää sekä luoda tunteen pysyvyydestä myös tapahtumahetkellä, vaikka tämän aineiston viestit eivät käsitelleetkään tätä (Meyers 2016, 151).

”Olen lukenut viime päivinä kirjoja häpeästä, uhrin itsessä, hyväksikäytöstä yleensä ja kaikenlaisesta selviytymisestä. Tuntuu hullulta huomata, ettei omat kokemukseni ja tuntemukseni olekaan niin harvinaisia.” V115

”Totta kai välillä puhun asioista lähimpien ystävien kanssa, kun muistot alkavat ahdistaa. Täysin tapahtuneita vanhoja asioita ei voi sivuuttaa, mutta

itseään voi hoivata ja rohkaista luopumaan menneistä. Toipumisesta on kirjoitettu lukuisia päteviä teoksia, kannattaa tutustua. V48

”Olen aina silloin tällöin maalaillut öljyväreillä, mutta nyt sekin tuntuu vaikealta. Ehkä vesiväreillä voisi kokeilla, kun se on nopeampaa. Tai mieltä joku oma muu keino. Rakastan musiikkia ja soitan vähän pianoa. Musiikilla on myös tosi terapeutin vaikutus.” V114

Edellisistä viestiotteista kävi ilmi, että kirjoittajat ovat lukeneet esimerkiksi toipumista ja selviytymistä käsitteleviä kirjoja, joihin yksi kirjoittaja on kannustanut myös muita keskustelupalstalla kirjoittavia tutustumaan. Kirjallisuus on auttanut ensimmäisen viestiotteen kirjoittajaa ymmärtämään, että myös muut käyvät samanlaisia tunteita läpi samankaltaisissa tilanteissa. Keskimmäisen viestin kirjoittajaa kirjallisuus on taas auttanut toipumisprosessissa. Keskustelupalstoilla kirjoittaneet ovat kertoneet hakeneensa turvaa myös ystävistään, joille puhuminen on auttanut. Lisäksi maalaaminen, musiikin kuuntelu ja soittaminen ovat tulleet mainituiksi keskustelupalstoilla.

Sisarusten välistä väkivaltaa kokeneet voivat pyrkiä välttämään väkivaltakokemusten negatiivisia vaikutuksia erilaisiin resursseihin turvautumalla. Tällaisia resursseja ja suojaavia tekijöitä voivat olla esimerkiksi oma perhe, vertaistuki tai terapia. Lisäksi uhrin voivat turvautua myös heidän sisällään piileviin resursseihin, kuten esimerkiksi kehittävien hallintakeinojen käyttämiseen (coping skills), itsevarmuuteen ja sosiaaliseen taidokkuuteen, jotka edistävät tilanteisiin reagoimista ja niiden jälkeistä toimintaa. Resilienssi -käsitteen eli psyykkisen palautumiskyvyn avulla on mahdollista tarkastella myös sitä, miksi osa esimerkiksi väkivaltaa kokeneista pystyy selättämään kokemuksensa ja välttämään niiden negatiivisia vaikutuksia paremmin kuin toiset. Toisaalta vanhemmilta ja muilta aikuisilta saatava apu ja tuki voivat tukea varsinkin lasten ja nuorten omaa selviytymistä olennaisesti. (Ferguson & Zimmerman 2005, 399, 413; Meyers 2016, 150.)

Resilienssikeinot ja niiden mukainen selviytyminen vaihtelevat myös yksilöiden välillä hyvin paljon, sillä kyseessä on psyykkinen ominaisuus, joka on toisilla vahvempi kuin toisilla. Osa ihmisistä pystyy selviämään elämän varrella monista vaikeistakin

vastoinkäymisistä, kun taas osalle pienimmätkin koettelemukset voivat tuntua suurilta. Resilienssi on myös osin geneettisesti perittyä ja riippuvaista ihmisen biologisista ominaisuuksista. Toiset ovat siis geneettisesti herkempiä ympäristön vaikutuksille kuin toiset. Resilienssiin vaikuttavat myös kokemukset ja ympäristön erilaiset myönteiset ja haitalliset tekijät. Resilienssi kasvaa yleensä iän myötä, kun kehittyvien taitojen avulla opitaan käsittelemään toistuvia vastoinkäymisiä. Tällaisia taitoja ovat esimerkiksi ongelmanratkaisukyky, joustavuus ja itsesäätely. (Suomen mielenterveysseura.)

4.2.4 Hakematta jäänyt apu

”Minusta tuntuu, että näitä kertomuksia on vaikka kuinka paljon, mutta häpeä ja nöyryytys estää ihmisiä kertomasta. Ja sananlaskulla kasvattaminen: likapyykit pestään kotona. Siksi maassamme väkivalta on melkein kuin puolittain hyväksyttyä. Vaikenemisen on loputtava!” V80

Olen käsitellyt tässä alaosiossa sisarusten väliseen väkivaltaan **hakematta jäänyttä apua**. Keskustelupalstoille kirjoitettujen viestien perusteella on ollut mahdollista todeta, että useat väkivallan uhrit ovat jättäneet hakematta apua kokemaansa väkivaltaan useista eri syistä. Viesteistä nousi esiin, että apua on jäänyt hakematta muun muassa tiedon puutteen, pelon, tilanteiden ja tunteiden välttelyn sekä tilanteeseen turtuneisuuden vuoksi. Kokemuksia on värittänyt myös häpeä ja syyllisyys, mitkä ovat johtaneet vaikenemiseen ja estäneet siten joitakin sisarusväkivallan uhreja hakemasta apua. Muutamaa väkivallan uhria on myös kannustettu tai vaadittu vaikenemaan kokemuksistaan, kuten edellä esitetystä viestiotteestakin selvisi. Mikäli vanhemmat tai muut läheiset ohjaavat lapsia pitämään perhettä koskevia asioita pelkästään perheen sisällä, voi se vaikuttaa ratkaisevasti avun hakemiseen. Lisäksi keskustelupalstoille kirjoitettujen viestien joukossa oli myös sellaisia viestejä, joista selvisi, että väkivallan uhreiksi joutuneet ovat kokeneet avun hakemisen olleen turhaa.

”Joo, olen miettinyt kanssa samaa, et ei tämä voi jatkua näin. En vaan tiedä kenelle kertoisin - -.” V100

”- - En voi lyödä tai tehdä mitään veljelleni, sillä se moninkertaistuu ja tulee takaisin. Kokeiltu on. - - Sosiaaliviranomaisille en viitsi ilmoittaa, sillä

veljelläni menee muutenkin huonosti - -, joten en tahtoisi pahentaa veljeni tilannetta. Sekä, miten niille voisinkin ilmoittaa? 'Veljeni hakkaa minua, voisitteko viedä sen jonnekin hoitoon' tai jotain?' V103

"Oli, ja on tabu. Minun veljeni hakkasi minua 18-vuotiaaksi asti ja muutenkin nöyryytti monin tavoin. Eipä kukaan kertonut, että olisin voinut tehdä vaikka rikosilmoituksen." V66

Edellä esitettyjen viestiotteiden perusteella on mahdollista todeta, että sisarusten väliseen väkivaltaan on jätetty hakematta apua myös tiedon puutteen vuoksi. Ensimmäisessä viestiotteessa kirjoittaja ei ole tiennyt kenelle kertoa kokemuksistaan. Keskimmäisen viestiotteen kirjoittaja ei ole halunnut ilmoittaa kokemuksistaan sosiaaliviranomaisille, koska on ajatellut sen pahentavan hänen veljensä jo valmiiksi huonoa tilannetta entisestään. Hän ei ole myöskään tiennyt, miten tämän ilmoituksen tekeminen varsinaisesta tapahtuisi. Jälkimmäisen viestiotteen kirjoittaja on todennut sisarusten välisen väkivallan olevan tabu. Lisäksi kirjoittaja on kokenut, että kukaan ei ole kertonut hänelle avun hakemisesta esimerkiksi rikosilmoituksen tekemisen kautta.

Perheväkivaltaa käsittelevistä tutkimuksista ilmenee, että väkivaltaa kokeneet nuoret eivät useinkaan hae itse ammattiapua tai käänny kokemuksistaan auttavien aikuisten puoleen, mistä johtuen aikuisten rooli avun tunnistamisessa ja tarjoamisessa korostuu. Nuorille on tyypillisempää hakea tukea ihmissuhteiden, kuten ystävien kautta. (Lepistö 2010, 94; Lepistö & Paavilainen 2011, 233). Ne viranomaiset, jotka työskentelevät lasten, nuorten ja perheiden parissa arjessa, ja pystyvät näkemään mahdolliset väkivallan merkit ensimmäisenä, ovat vastuussa asiaan puuttumisesta. Merkittävässä roolissa ovat esimerkiksi terveydenhuollon ja sosiaalitoimen viranomaiset, jotka kohtaavat lapsia ja nuoria. (Lepistö & Paavilainen 2011, 233.)

Tutkimuksen mukaan perheväkivaltaa kokeneet nuoret ovat myös itse toivoneet koululta ja opettajilta näkyvämpää ja aktiivisempaa roolia avun tarjoamisessa. Nuoret hyötyisivät myös ymmärtäväsyydestä ja aikuisten valmiudesta puhua ja kysyä nuorten kokemuksista. On todettu, että nuoret saattavat itse jättää asioita kertomatta, mutta olisivat kuitenkin valmiita puhumaan kokemuksistaan, jos niistä vain ensin kysytään.

(Buckley ym. 2007, 304.) Edellä esitettyjen viestiotteiden perusteella voi myös todeta, että kaikenlaisen tiedon saaminen esimerkiksi avun hakemisesta olisi tärkeää.

”Luulin sen olevan normaalia, että lapset hakkaavat toisiaan.” V29

”Kolme vuotta vanhempi veljeni alkoi käyttäytyä väkivaltaisesti minua kohtaan, kun olin 10-vuotias. Sitäkin ennen oli tietenkin ollut kaikenlaista tyypillistä sisarusten välistä nahistelua, mutta hänen mennessään yläasteelle homma alkoi karata käsistä. En lapsena tajunnut, ettei hänen väkivaltaisuutensa ollut normaalia.” V46

Muutama sisaruksen taholta väkivaltaa kokenut on todennut, että ei lapsena ymmärtänyt kokemiaan asioita, vaan piti väkivaltakokemuksia normaaleina. Uhrit saattavatkin pystyä nimeämään kokemuksensa väkivallaksi vasta myöhemmin aikuisuudessa. Sisarusten välistä fyysistä ja seksuaalista väkivaltaa tutkinut Marjorie Hardy (2001) havaitsi omassa tutkimuksessaan sekä sisarusväkivallan uhrien että tekijöiden määrittävän tilanteita väkivallaksi merkittävästi useammin tutkimushetkillä verrattuna tilanteiden varsinaisiin tapahtumahetkiin lapsuudessa. Hardyn mukaan yksi selitys tälle voi olla se, että lasten käsitys ja ymmärrys hyväksyttävästä fyysisestä ja seksuaalisesta käyttäytymisestä sisarusten välillä ei useinkaan ole lapsuudessa vielä oikean tasoista, kun taas aikuisuuden ja iän myötä suhtautuminen kokemuksiin on voinut muuttua. Toisaalta Hardy on myös todennut, että monet aikuisetkaan eivät välttämättä ajattele sisarusten välisen väkivallan olevan epänormaalina tai normaalista kasvusta ja kehityksestä poikkeavaa. (Hardy 2001, 265.)

”Olin alle kouluikäinen, kun veljeni kärtti yhdyntää kanssani - -. Tähän sitten suostuinkin useita kertoja, vaikken siitä pitänytkään. - - . En oikein edes ymmärtänyt mistä oli kyse. Veljeni on minua viisi vuotta vanhempi. - - Nyt avaudun asiasta ensimmäistä kertaa.” V171

”Äiti teki vaativaa työtä kodin ulkopuolella eikä ollut aina ’läsnä’ silloinkaan, kun oli kotona. Leikimme paljon seksuaalissävytteisiä leikkejä. Isoveljeni piirtelivät alastomia ihmisiä ja ’panemisesta’ ja muusta kuiskuteltiin jatkuvasti. Kun olin 6-vuotias kaksi vanhempaa veljeäni järjestivät saman ikäiselle - - kaverilleen tilaisuuden ’panna’, ja kohteena olin minä. Minut houkuteltiin autotalliin tämän kaverin kanssa ja veljet kurkkivat ikkunasta, mutta en tiedä mitä siinä oikein tapahtui. Housut minulta riisuttiin ja poika kävi päälleni, mutta tuohon se luultavasti jäi.

Tuolloin en käsittänyt tilanteesta oikein mitään, mutta myöhemmin, aikuisena, veljeni toiminta on kauhistuttanut minua. En ole kuitenkaan pystynyt ottamaan asiaa puheeksi veljien kanssa. Olen kertonut tapahtumasta vain yhdelle läheiselle ystävälleni.” V110

Edellä esitetyissä viestiotteissa keskustelupalstoille kirjoittaneet ovat kertoneet kokemastaan seksuaalisesta väkivallasta. Molemmissa viesteissä väkivaltaa on käyttänyt veli tai veljet. Lisäksi jälkimmäisessä viestissä myös isoveljien kaveri oli ollut osallisena kirjoittajaan kohdistuvassa väkivallassa. Viestiotteista on havaittavissa, että myös seksuaalista väkivaltaa kokeneiden kirjoituksissa toistuu sama ymmärtämättömyyden ongelma. Näitä tekoja kokeneet eivät ole käsittäneet kokemiaan asioita vielä lapsuudessa, minkä vuoksi kokemusten käsittely ja avun hakeminen on ollut mahdollista vasta kauan tekojen jälkeen. Ensimmäisen viestiotteen kirjoittaja on todennut, että ei ollut ymmärtänyt mistä teoissa on ollut kyse, ja hän kertoi kokemuksistaan nyt ensimmäistä kertaa kirjoittamalla keskustelupalstalle. Jälkimmäisen viestiotteen kirjoittaja on kuvannut, että ei tapahtumahetkellä käsittänyt, mistä tilanteessa oli kyse, eikä hän ole pystynyt ottamaan asiaa puheeksi veljiensä kanssa vielä kirjoitushetkelläkään. Kirjoittaja on myös kertonut keskustelupalstalle kirjoittamisen ohella vain yhdelle läheiselle ystävälleen kokemuksistaan.

Sisarusten välinen seksuaalinen väkivalta on myös yhteiskunnallisesti huonosti tunnistettu väkivallan muoto. Asenteet sitä kohtaan eivät myöskään ole systemaattisesti kieltäviä, mistä johtuen myös seksuaalisen väkivallan uhrit saattavat hyväksyä kokemuksensa normatiivisina, eivätkä hae tai koe tarvitsevansa apua. (Meyers 2015, 27.) Lisäksi on todettu, että lasten vanhemmat saattavat pitää esimerkiksi lasten seksuaalissävytteisiä leikkejä, kuten ”lääkärileikkejä” viattomina, vaikka ne eivät sellaisia olisikaan (Hardy 2001, 256). Seksuaalissävytteiset leikit tulivat mainituksi myös edellä esitetyistä viestiotteista jälkimmäisessä. Seksuaalisen väkivallan kokemukset näyttävät olevan myös kaikista väkivallan muodoista vahvimmin yhteydessä uhrien syyllisyyden ja häpeän kokemuksiin, mikä on paitsi tuhoisaa uhrien psyykelle, myös nostaa avun hakemisen kynnyttä (Lidman 2017, 183–184). Myös seuraavan viestin kirjoittaja on jättänyt aiemmin hakematta apua kokemuksiinsa eikä ole pystynyt kertomaan niistä omalle puolisolleen.

”Ahdistaa, kun en voi tai pysty puhumaan tästä asiasta miehelleni. Hän tietää kyllä, että olen aloittamassa psykoterapiaa, mutta ei perimmäistä syytä. En uskalla puhua hyväksikäytöstä, koska tiedän sen hankaloittavan asioita pahasti. Todennäköisesti mieheni ei pystyisi pitämään asiaa itsellään ja katkaisisi välinsä minun perheeseeni, varsinkin tietysti veljeeni ja hänen lapseensa, meidän kummilapseen. Sitä en haluaisi.” V114

Viestiotteesta kävi ilmi, että kirjoittaja on ollut aloittamassa viestin kirjoitushetkellä psykoterapian. Hän ei ole pystynyt kertomaan miehelleen, miksi terapiaan menee ja hän on kokenut, että kokemuksista puhuminen hankaloittaisi hänen miehensä ja sekä kirjoittajan veljen välejä. Kirjoittajaan on kohdistunut lapsuudessa seksuaalista väkivaltaa veljen taholta, mutta näistä kokemuksista huolimatta kirjoittaja on edelleen tekemisissä veljensä kanssa. Lisäksi viestistä voi päätellä, että kirjoittajalle on ollut kokemuksista huolimatta tärkeää säilyttää välit omaan perheeseen. Toisaalta viestiotteen alussa kirjoittaja on todennut, että häntä ahdistaa, kun ei ole voinut tai pystynyt puhumaan miehelleen kokemuksistaan. Mahdollisten seurausten pelko on vaikuttanut siihen, että kirjoittaja ei ole halunnut kertoa kokemuksistaan. Myös seuraavasta viestiotteesta selvisi, että apua on jäänyt hakematta pelon vuoksi.

”Oma siskoni oli täysi-ikäinen, parikymppinen ja minä noin 16-vuotias, kun hän melkein kuristi minut omassa asunnossaan, koska minä nauroin hänelle, kun hän sanoi, että on päässyt yli ex-miehestään. Lopetti vasta, kun aloin sinertää ja kaverini huusi vieressä. Toinen siskoni on hakannut vuoroin meitä kaikkia sisaruksia. Kukaan ei ole koskaan uskaltanut ilmoittaa asiasta.” V6

Kirjoittaja on kohdannut fyysistä väkivaltaa siskojensa taholta, josta ei ole ilmoitettu kenellekään. Kirjoittaja on todennut, että kukaan ei uskaltanut ilmoitusta tehdä. Viestistä ei selvinnyt, keitä kirjoittaja on tarkoittanut näillä henkilöillä, jotka eivät ole apua hakeneet. Pelon on todettu liittyvän sisarusten välisestä väkivallasta vaikenemiseen myös siitä syystä, että sitä kokeneet lapset voivat pelätä tiedon leviävän ja vaikuttavan heidän kaverisuhteisiinsa ja altistavan heidät esimerkiksi koulukiusaamiselle (Buckley ym. 2007, 306).

”Nämä väkivalta-aiheet ovat selvästi kipeitä ja vaiettuja. Hyvä kun moni vaan kertoisi, niin tulisi esiin enemmän ja saisi ymmärrystä saman kokeneille. Tuntee, että ei ole yksin asian kanssa, josta on jotenkin häpeällistä edes mainita. Eihän suvuissa näistä asioista koskaan puhuta. Vaietaan joka suunnalta. Ovat salaisuuksia, jotka mädättävät perheyhteydet. - - Joo, tuttua on.” V74

”Vaiettu asia on. Ihan kuin veljien henkinen fyysinen väkivalta ei saisi aikaan todella pahaa jälkeä. Monestihan siihen vaan todetaan, että älä nyt vaan mitään ilmoitusta tee. Harmittavaa, että en ensimmäisestä kerrasta tehnyt.” V67

Sisarusväkivallan uhrit eivät ole myöskään hakeneet apua kokemuksiinsa asioista vaikenemisen vuoksi. Ensimmäisen viestiotteen kirjoittaja on maininnut kokemuksista puhumisen tuntuneen myös häpeälliseltä, mikä on johtanut vaikenemiseen. Jälkimmäisen viestiotteen kirjoittajaa on taas ohjattu vaikenemaan ja jättämään ilmoitus tekemättä kokemastaan väkivallasta.

Aikaisempien tutkimusten mukaan lähisuhteissa tapahtuvaan väkivaltaan suhtaudutaan hyvin usein tabuna – eli asiana, josta ei ole hyväksyttävää puhua edes perheen sisällä. Vaikeneminen ja tekojen piilotteleminen voivat johtaa myös siihen, että uhreja kielletään kertomasta kokemuksistaan eteenpäin, kuten jälkimmäisessä viestiotteessakin esitettiin. Lisäksi lasten vanhemmat voivat pyrkiä myös kieltämään lastensa kokeman väkivallan esimerkiksi silloin, kun heiltä kysytään siitä. (Ks. esim. Greenberg 2012, 201; Meyers 2014, 666; McDonald & Martinez 2016, 407.) Myös seuraavassa viestiotteessa käsiteltiin vaikenemista, joka oli tapahtunut valehtelun kautta.

”- -Kun kävin seuraavana aamuna terveydenhoitajalla, hän sanoi, että selvästi olisi tikkejä tarvittu ja väitin et koko juttu oli ollut vahinko.” V96

Viestistä selvisi, että kirjoittaja on joutunut käymään terveydenhoitajan luona kokemansa fyysisen väkivallan vuoksi. Hän ei ole kuitenkaan halunnut kertoa saamiensa haavojen olleen peräisin väkivallan kohteeksi joutumisesta, vaan hän on väittänyt saaneensa ne vahingon seurauksena. Viestistä oli mahdollista päätellä, että terveydenhoitaja ei pystynyt reagoimaan tilanteeseen sen vaatimalla tavalla ja tarjoamaan apua, koska uhri ei kertonut hänelle tapahtumien todellista luonnetta.

”Olen joskus yrittänyt (kertoa väkivallasta vanhemmille tai muille aikuisille) mutta en enää... Olen ajatellut, että ehkä parempi pitää itselläni se fiilis, kun rasittaa muun muassa vanhempaa sillä taas vielä enemmän. Veli sanoi joskus, että se kohtelu on oikein, koska kaikki sanat ovat totta ja iskut ansaittuja.” V42

Muutama sisaruksen käyttämän väkivallan kohteeksi joutunut henkilö oli kokenut kokemuksista vaikenemisen olleen parempi vaihtoehto kuin rasittaa esimerkiksi omia vanhempia kertomalla heille niistä. Edellisen viestiotteen kirjoittaja oli kuullut myös väkivaltaa käyttäneeltä veljeltään joutuneensa väkivallan kohteeksi ansaitusti, mikä on varmasti voinut vaikuttaa viestin kirjoittajan minäkuvaan ja tapaan tulkita kokemuksiaan. On myös todettu, että perheväkivallan kohteeksi joutumiseen liittyy usein itsesyytöksiä, jotka leimaavat uhrien ajattelua (Lepistö & Paavilainen 2011, 233). Lisäksi ei ole harvinaista, että lapset ja nuoret kokevat ristipainetta tilanteissa, joissa väkivallan käyttäjä on joku perheenjäsen. Väkivaltakokemukset satuttavat, mutta lojaalius ja perheenjäsenenestä välittäminen voivat kuitenkin vaikeuttaa avun hakemista. (Ks. esim. Buckley ym. 2007, 302, 306.)

”Meidän talossa kolme vuotta vanhempi sisko määräili ja tarvittaessa fyysisesti ojensi minua, miten halusi. Sitten minä ehdin murrosikään ja kasvoin hyvin äkkiä siskokullan kiinni ja lihasvoima meni heittämällä ohi. - - Nyt vuosia myöhemmin en näe mitään syytä siihen, että minua olisi erikseen pitänyt suojella siskon raapimisilta, lyömisiltä ja potkimisilta. Vaikka sillä olisikin haavat, mustelmat ja pari sairaalareissua säästänytkin.” V8

Edellä esitetystä viestistä kävi ilmi, että kirjoittaja on kokenut avun saamisen olleen turhaa. Hän on kuvannut myös pystyneensä puolustautumaan itse väkivallalta sen jälkeen, kun kasvoi fyysisesti isommaksi ja vahvemmaksi. Keskustelupalstoilla avun hakeminen ja saaminen nähtiin yllättävän monen viestin perusteella turhana. Useat uhrit nimesivät itsekkin väkivaltaa normaaliksi sisarusten väliseksi nahisteluksi, vaikka viestien muun sisällön perusteella oli mahdollista tulkita, että nämä kokemukset olivat todellisuudessa olleet rajuja fyysisiä yhteenottoja. Lisäksi muutama väkivaltaa kokenut oli todennut, että tärkeämpää oli säilyttää side sisarukseen kuin kertoa asiasta aikuisille.

Muutama sisarusten välistä väkivaltaa kokenut oli jättänyt hakematta apua, koska heidän mukaansa avun hakeminen ei olisi hyödyttänyt, sillä heidän kokemuksiinsa ei tuskin olisi otettu vakavasti, kuten seuraavasta viestiotteesta selvisi.

”Viranomaisille en kertonut, sillä en uskonut, että hekään välittäisivät.”
V55

Aikaisemmissa tutkimuksissa on kiinnitetty huomiota siihen, kumpi sukupuoli ilmoittaa kokemastaan väkivallasta enemmän perheen ulkopuolisille. On todettu, että naiset ilmoittavat kokemuksistaan miehiä useammin. Lisäksi jo aikaisemmin väkivaltaa kokeneet ilmoittavat harvemmin väkivallasta eteenpäin ja saattavat suhtautua siihen hyväksyvämmiin. (Hoetger ym. 2015, 103, 109.) Väkivaltaa kokeneiden hyväksyvää suhtautumista kokemuksiinsa ja avun hakematta jättämistä voidaan selittää esimerkiksi sillä, että omia kokemuksiinsa normalisoimalla väkivallan uhrit voivat pyrkiä vähentämään ristiriitaisia tunteitaan kokemuksiinsa liittyen. Hyväksyvä suhtautuminen sisarusväkivaltaan voi myös siirtyä eteenpäin niin, että sitä kokeneet henkilöt eivät myöhemmin itse vanhemmiksi tultuaan tuomitse väkivaltaa myöskään omien lastensa välillä. (Hardy ym. 2010, 69–70.)

5 JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA

Olen tutkinut sisarusten välisestä väkivallasta käytyjä keskusteluja suomalaisilla Internetin keskustelupalstoilla. Keskityin tarkemmin siihen, miten sisarusten välisen väkivallan uhrit ovat kokeneet heidän perheensä tai muiden perheen ulkopuolisten henkilöiden suhtautuneen väkivaltaan ja lisäksi siihen, mitä uhrit ovat kertoneet sisarusten väliseen väkivaltaan hakemastaan ja saamastaan avusta keskustelupalstoilla (Luvun 4. osiot 4.1 ja 4.2). Suhtautumistapoihin keskittyvällä tutkimuksella olen halunnut valottaa sisarusten väliseen väkivaltaan liittyviä ajatusmalleja, jotka ovat vaikuttaneet myös uhrien avun saamiseen ja hakemiseen. Koska tutkimuksen näkökulma on ollut väkivallan uhreissa, on minun ollut mahdollista tarkastella tätä suhtautumistapoihin ja avun saamiseen ja hakemiseen liittyvää yhteyttä suhteessa uhrien eli avun tarvitsijoiden kokemuksiin. Avun saamista ja hakemista tarkemmin tutkimalla olen pyrkinyt selvittämään sisarusten välisen väkivallan uhrien avun ja suojaamisen tarpeita suhteessa jo olemassa olleisiin keinoihin. Lisäksi olen halunnut selvittää, mistä avun saamatta tai hakematta jääminen on voinut johtua keskustelupalstoille kirjoitettujen viestien perusteella. Varsinaisen analyysin tein aineistolähtöisenä sisällönanalyysinä.

Aikaisempiin pääasiassa Yhdysvalloissa tehtyihin aihetta käsitteleviin tutkimuksiin tutustuttuani havaitsin, että sisarusten välinen väkivalta on edelleen vähän tutkittu ja huonosti tunnistettu perheväkivallan muoto. Lisäksi asenteet sitä kohtaan ja siihen liittyvään avun tarpeeseen näyttäytyivät yleisesti vähättelevinä sekä aikaisemman tutkimuksen että yleisen keskustelun valossa, mikä vahvisti myös tutkimuskysymysteni valinnan. Sisarusten välinen väkivalta osoittautui tutkimusprosessini myötä aihevalinnaksi, jota kohtaan lähes kaikilla on joitakin ajatuksia ja mielipiteitä varsinaisen tieteellisen tutkimuksen vähäisyydestä huolimatta. Kokemusteni mukaan asenteet ovat olleet välillä jopa torjuvia tai vähintäänkin kyseenalaistavia. Kerrottua aihevalinnastani olen saanut osakseni myös paljon ihmettelyä esimerkiksi siitä, kohdistavatko sisarukset oikeasti toisiinsa vakavaa väkivaltaa ja voidaanko sitä nimittää yhteiskunnallisella tasolla ongelmaksi. Toisaalta olen saanut myös kiitosta tärkeän aiheen valinnasta ja esiintuomisesta.

Tutkimuksen teon tärkeyttä on vahvistanut se, että sisarusten välistä väkivaltaa koskevaa laadullista tutkimusta on aikaisemmin tehty hyvin vähän sekä Suomessa että kansainvälisesti (Ks. esim. Morrill-Richards & Leierer 2010, 28). Tutkimukset ovat keskittyneet aiemmin pääasiassa väestöotoksiin perustuvan tilastotiedon ja rikosrekistereistä sekä muista väkivaltatilastoista saatujen tietojen tutkimiseen (Phillips ym. 2018, 2563). Näissä tutkimuksissa on tarkasteltu esimerkiksi väkivaltaan liittyviä lukumääriä, piirteitä ja niiden muutoksia. Sisarusten välisestä väkivallasta ilmoitetaan harvoin eteenpäin, joten sitä koskevat viranomaistilastot, kuten rikostilastot eivät sinällään kerro koko totuutta ilmiöstä ja sen laajuudesta (Ks. esim. Hoetger & Hazen & Brank 2015, 103). On myös todettu, että vain kaikista törkeimmässä väkivallassa ilmituloaste on yleensä suhteellisen korkea, toisin kuin lievemässä väkivallassa, josta tiedot saattavat jäädä usein piiloon (Kääriäinen & Lehti & Danielsson & Aaltonen 2017, 49–50, 53). Tästä syystä olen pitänyt laadullisen tutkimuksen tekemistä tärkeänä. Seuraavaksi olen käsitellyt analyysin tulosten pohjalta tekemiäni johtopäätöksiä ja niihin liittyvää pohdintaa (osio 5.1), minkä jälkeen olen listannut tarkemmin tutkimusprosessiin liittyviä huomioita ja eritellyt muutamia mahdollisia vaihtoehtoja jatkotutkimukselle (osio 5.2).

5.1 SISARUSTEN VÄLISEEN VÄKIVALTAAN LIITTYVÄT SUHTAUTUMISTAVAT JA KOMPLEKSINEN AVUN HAKEMINEN JA SAAMINEN

Perheen ja muiden perheen ulkopuolisten henkilöiden suhtautumistavat sisarusten väliseen väkivaltaan näyttäytyivät tämän tutkimuksen ja tehdyn analyysin perusteella pääasiassa hyväksyvinä, normalisoivina ja vähättelevinä. Sisarusten väliseen väkivaltaan suhtaudutaan myös aikaisempien tutkimusten mukaan usein vähäpätöisenä asiana, jolla ei ajatella olevan yhtä vakavia seurauksia kuin muulla väkivallalla (Ks. Esim. Caffaro 2008, 36–37, 41). Analyysin perusteella kävi ilmi, että väkivaltaa on myös pidetty jossain tapauksissa oikeutettuna ja uhrien omana syynä. Lisäksi uhrien vanhemmat ovat myös tulkinneet molempien sisarusten olleen yhtä lailla vastuussa väkivallasta. Vain muutamat uhrit ovat kirjoittaneet väkivallan aktiivisesta tuomitsemisesta. Väkivaltaan on liittynyt myös välinpitämättömyyttä, sillä uhrien kokemusten mukaan useat aikuiset ovat antaneet väkivallan jatkua, vaikka se on tullutkin heidän tietoonsa. Uhrien kohtaamaa väkivaltaa ja sen vakavuutta on myös mitätöity tai väkivaltaa ei ole uskottu tapahtuneen ollenkaan. Väkivaltaiseen käytökseen

on myös suhtauduttu uhrien kokemusten mukaan normaalina sisarussuhteisiin kuuluvana asiana.

Analyysin perusteella näyttää myös siltä, että vanhemmat ja muut aikuiset eivät ole osanneet arvioida lasten välisiä riitatilanteita tarpeeksi vakavasti, vaan niiden on tulkittu olleen esimerkiksi tahattomia ja vähemmän vahingoittavia. Lisäksi on mahdollista todeta, että aikuiset eivät ole osanneet aina tulkita ja erottaa, milloin teoissa on ollut kyse väkivallan käytöstä, ja milloin taas lasten välisestä tasapuolisesta ja vähäisestä vallan käytöstä. Todella monet sisarusten välisen väkivallan uhreista ovat myös kokeneet, että heidän kokemaansa väkivaltaan ei ole puututtu millään tavalla. Henkisen väkivallan käyttäminen ja seksuaalinen väkivalta ovat jääneet myös tunnistamatta fyysisen väkivallankäytön ohella.

Väkivallan vähättelyllä ja hyväksymisellä voi kuitenkin olla tuhoisia seurauksia, koska varsinkin puuttumattomana ja jatkuvana väkivalta voi tuottaa pitkälle aikuisuuteen ulottuvia negatiivisia ja traumatisoivia seurauksia (Ks. esim. Eriksen & Jensen 2006, 497–498; Caffaro 2008, 41). Sisarusten välinen väkivalta voi olla vakavaa väkivaltaa ja usein toistuvana se voi myös tuottaa jatkuvaa turvattomuuden tunnetta uhreille. Lisäksi uhrin saattavat tuntea häpeää ja syyllisyyttä kokemuksistaan. Väkivallalle altistaminen ja väkivallan hyväksyminen ovat myös itsessään väkivallan käyttöä, jota vanhempi tai muut aikuiset voivat kohdistaa lapseen. Pahimmillaan väkivalta, johon uhrin ei saa apua tai johon ei puututa voi johtaa myös niin syviin itsesyytöksiin uhrien kohdalla, että he saattavat alkaa pohtia myös itsemurhan mahdollisuutta. Väkivallan uhriksi joutuminen voi nostattaa uhreissa myös vihaa muita ihmisiä kohtaan. (Ks. esim. McDonald & Martinez 2016, 407.) Nämä kaikki edellä esittämäni seuraukset mainittiin myös tämän tutkimuksen aineiston viesteissä. Väkivalta voi myös pahentua ja johtaa jopa uhrin kuolemaan (Pitkänen 2014, 43).

Muutamit keskustelupalstoille kirjoittaneet toivat esiin, että heidän vanhempien ohella myös muut aikuiset ovat suhtautuneet väkivaltaan vähättelevästi. Viesteissä käsiteltiin esimerkiksi koulun työntekijöiden, lääkärin, terveydenhoitajan, sairaanhoitajan ja lastensuojelun työntekijöiden suhtautumistapoja. Toisaalta lasten kanssa

työskennelleiden muiden aikuisten kerrottiin puuttuneen väkivaltaan ja suhtautuneen siihen tuomitsevasti joidenkin kirjoitusten perusteella. Enemmistö viesteistä käsitteli kuitenkin pelkästään lasten omien lähipiirien henkilöiden, kuten vanhempien, muiden sisarusten tai sukulaisten suhtautumistapoja. Pelkästään omien perheenjäsenten kerrottiin pitäneen väkivaltaa uhrien omana syynä.

Vanhemmat ovat myös osallistuneet väkivallan käyttöön esimerkiksi silloin, kun he ovat usuttaneet lapsia toisiaan vastaa, yllyttäneet väkivallan käytössä tai kohdelleet lapsiaan kaltoin. Lisäksi viesteistä oli nähtävissä, että jossain tapauksissa vanhemmat ovat asettuneet sisarusten välisten väkivaltatilanteiden jälkeen selkeästi yhden lapsen puolelle ja uskoneet yksipuolisesti hänen kertomaan. Tällaisissa tapauksissa, joissa vanhemmat tai muut lähipiirin henkilöt eivät tuomitse väkivaltaa tai he esimerkiksi vähättelevät sitä, olisi tärkeää, että uhrin pystyisivät kääntymään myös muiden aikuisten puoleen avun saamiseksi ja että uhrin tietäisivät, keitä tällaiset muut aikuiset ja auttajat ovat. (McDonald & Martinez 2016, 407.) Lapsille olisi siis hyvä opettaa oikeuksistaan, eli kertoa konkreettisesti mikä on oikein ja mikä väärin sekä kertoa saatavilla olevasta avusta ja avuntarjoajista (Hardy ym. 2010, 70). Vain muutamissa keskustelupalstoille kirjoitetuissa viesteissä käsiteltiin väkivallan tuomitsemista ja siihen puuttumista. Joidenkin vanhempien kerrottiin esimerkiksi pyrkineen opettamaan rajoja ja asettaneen sääntöjä sallitulle käytökselle sisarussuhteissa.

Analyysin kautta havaitsin, että suurin osa sisarusväkivallan uhreista on kokenut jääneensä ilman apua ja myös monet niistä uhreista, jotka ovat yrittäneet saada apua eivät ole sitä saaneet. Vain muutama kirjoittaja on kokenut saaneensa apua tai löytäneensä tilanteeseen jonkun muun ratkaisun. Kaikki sisarusväkivallan uhrin eivät ole kuitenkaan pystyneet tai halunneet hakea apua. Muutama uhri on myös kokenut avun hakemisen turhaksi esimerkiksi siitä syystä, että he eivät ole kokeneet fyysisten yhteenottojen vaikuttaneen heihin tai heidän sisarussuhteisiinsa negatiivisesti, vaikka näihin yhteenottoihin ei koskaan puututtukaan. Useissa viesteissä toistuivat myös uskon menettämisen kokemukset avun hakemisen hyödyllisyyteen nähden. Useat kirjoittajat kertoivat jättäneensä hakematta apua, koska eivät uskoneet saavansa sitä tai tulevansa ymmärretyiksi ja kuulluiksi kokemustensa kanssa. Apua on jätetty hakematta myös

tiedon puutteen, pelon, tilanteiden ja tunteiden välttelyn sekä tilanteisiin turtuneisuuden vuoksi. Uhrit ovat kertoneet myös tilanteisiin liittyneen häpeän ja syyllisyyden johtaneen vaikenemiseen. Muutamaa väkivallan uhria on myös kannustettu tai vaadittu vaikenemaan kokemuksistaan.

Ne väkivaltaa kokeneet, jotka ovat saaneet apua väkivaltaan, saivat sitä tämän tutkimuksen perusteella pääasiassa omilta vanhemmiltaan. Vain muutama kirjoittaja oli kertonut saaneensa apua perheen ulkopuolelta, esimerkiksi lääkäriltä, lastensuojelusta, keskustelupalstalta vertaistuen muodossa, auttavasta puhelimesta, ystäviltä ja psykoterapian kautta. Uhrit ovat kertoneet myös käyttäneensä itsepuolustusta, pakenemista, kotoa pois muuttamista, välien katkaisemista ja oman käytöksensä muuttamista sekä väkivallan käyttäjästä etäällä pysyttelemistä keinoina suojautua väkivallalta. Tutkimuksen perusteella sisarusten välistä väkivaltaa kokeneiden avun hakeminen ja saaminen näyttäytyivät myös alisteisina aikuisten suhtautumistapoihin ja asenteisiin nähden. Sisarusväkivaltaa kokeneet lapset eivät välttämättä pysty hakemaan ja saamaan apua tilanteisiinsa, mikäli aikuiset vastustavat tätä tai vähättelevät avun tarjoamisen tärkeyden. Vanhemmat ja muut aikuiset voivat myös mahdollistaa väkivallan jatkumisen, mikäli jättävät väkivaltatilanteet huomioimatta tai vähättelevät niiden vakavuutta. (Kiselica & Morrill-Richards 2007, 151; McDonald & Martinez 2016, 406–407.)

Sisarusten väliseen väkivaltaan liittyvä yleinen harhaluulo on, että lapset selviävät tästä väkivallasta paremmin, koska sen molemmat osapuolet ovat lapsia ja usein lähes saman ikäisiä (Caffaro 2008, 42). Keskustelupalstoille kirjoitetuista viesteistä kävi myös ilmi, että varsinkin uhrien omat vanhemmat ovat joissain tapauksissa kehottaneet uhreja puolustautumaan väkivallalta itse tai olettaneet heidän toimivan näin. Lisäksi etenkin poikien kohdalla väkivaltaisen käytöksen omaksuminen voidaan nähdä jopa positiivisena, ”miehenä olemiseen” kuuluvana asiana, johon ei aina koeta tarvetta puuttua (Ks. esim. Eriksen & Jensen 2006, 505; McDonald & Martinez 2016, 407). Toisaalta tyttöjen väkivaltaisuus voi jäädä myös tunnistamatta, vaikka merkkejä siitä olisikin olemassa. Stereotyyppisen ajattelun mukaan tyttöjen ei ajatella olevan aggressiivisia tai ainakaan heidän käyttämää väkivaltaa ei pidetä yleisesti

vahingoittavana. Tästä syystä lasten omat vanhemmat tai ammattilaiset voivat myös jättää reagoimatta tyttöjen väkivaltaisuuteen tai he eivät usko sitä tapahtuneen. (Caffaro 2008, 38.)

Yhteiskunnallisesti on tärkeää kiinnittää huomiota tällaisiin virheellisiin ajatusmalleihin ja pyrkiä purkamaan niitä. Suhtautumisen sisarusväkivaltaa kohtaan täytyy myös muuttua vakavammaksi. Olen pyrkinyt tätä tutkimusta tekemällä edesauttamaan sisarusväkivallan näkyväksi tekemistä. Lisäksi olen halunnut korostaa väkivallan vakavuutta. Sisarusten välinen väkivalta vaatii yhä edelleen työtä niin vanhemmilta, perheiden ja lasten kanssa työskenteleviltä ammattilaisilta, viranomaisilta kuin tutkijoiltakin. Lisäksi on pyrittävä siihen, että yksikään aikuinen ei sulje silmiään sisarussuhteissa ilmenevältä väkivallalta, ja että jokainen lapsi tulee kohdatuksi (Pitkänen 2014, 36, 49).

Sisarusten välisen väkivallan tunnistamisen, puuttumisen ja ehkäisyn tueksi on asetettava selkeämmät standardit ja toimimistavat kaikille lapsia työssään kohtaaville ammattikunnille (Caffaro 2008, 42; McDonald & Martinez 2016, 409). Nykyisellään ei ole vielä olemassa mitään valmiita protokollia esimerkiksi sisarusten välisestä väkivallasta kysymiseksi, ja lisäksi tutkimusten mukaan on edelleen liikaa työntekijästä ja hänen asenteistaan riippuvaista, mitä sisarusväkivallasta kirjataan tai raportoidaan eteenpäin (Ks. esim. Phillips ym. 2018, 2574). Lasten vanhemmille on välitettävä myös tietoa kyseisestä väkivallasta ja heitä on rohkaistava puuttumaan jo ensimmäisiin perheissä ilmeneviin väkivallantekoihin ja lyönteihin. (Caffaro 2008, 42.)

Vanhempien ja muiden aikuisten rooli on tärkeä, sillä vain väkivaltaan puuttumalla ja reagoimalla voidaan suojella uhreja ja pyrkiä turvaamaan koko perheen hyvinvointi. Vanhempien tehtävänä on myös ilmoittaa havaitsemastaan väkivallasta viranomaisille, kuten lastensuojeluun. Työntekijöillä taas pitäisi olla tietoa ja ymmärrystä reagoida tietoonsa tulleisiin asioihin asianmukaisesti sekä ilmoittaa niistä tarvittaessa vielä eteenpäin. Lasten kanssa työskentelevien ammattilaisten koulutuksessa olisi aiheellista tuoda selkeämmin esiin sisarusten välinen väkivalta omana perheväkivallan muotonaan,

sillä näiden alojen koulutuksen on todettu olevan edelleen puutteellista sisarusten välisen väkivallan tunnistamisen osalta (Meyers 2014, 654).

Lastensuojelulain pykälässä 25 on säädetty velvollisuudesta, jonka mukaan useat viranomaiset ovat velvollisia ilmoittamaan poliisille lasten henkeen ja terveyteen kohdistuvista rikosepäilyistä. Kyseinen ilmoitusvelvollisuus satoi aikaisemmin pelkästään lastensuojeluviranomaisia, mutta vuodesta 2015 lähtien ilmoitusvelvollisten määrää ja ilmoituksiin liittyviä perusteita haluttiin madaltaa. Vuonna 2015 voimaan astuneen lakimuutoksen myötä kaikki lastensuojeluilmoitusvelvolliset viranomaiset velvoitettiin tekemään lastensuojeluilmoituksen ohella myös ilmoitus poliisille epäillyistä väkivalta- tai seksuaalirikoksista. Lakimuutoksessa pyrittiin tuomaan entistä selkeämmin ilmoituskynnys väkivaltarikosten osalta seksuaalirikosten tasolle. Seksuaalirikoksiin liittyvää ilmoitusvelvollisuutta oltiin madallettu jo aikaisemmin vuonna 2011 näiden ilmoitusvelvollisten viranomaisten osalta. Vuoden 2017 alusta kyseiseen pykälään tehtiin viimeisin päivitys, kun Kansaneläkelaitos lisättiin ilmoitusvelvollisten listaan. (Lastensuojelulaki 13.4.2007/417.)

Lapsia ja perheitä työssään kohtaavien viranomaisten oikeuksia ja velvollisuuksia säädellään siis pääosin lailla ja näiden tunnistamisen helpottamiseksi ja lakien soveltamisen tueksi on tehty erilaisia oppaita (Ks. esim. Taskinen 2003; Taskinen 2007). Lakien tarjoamista raameista ja työskentelyä helpottavista oppaista huolimatta voidaan kuitenkin pohtia, onko lastensuojeluilmoitusvelvollisten ammattilaisten kyvyssä tunnistaa ja puuttua väkivaltatilanteisiin vielä ilmoituskynnyksen madaltamisen jälkeenkin puutteita. Salassapitosäännöksiin ja niiden tuntemukseen on aikaisemmin todettu liittyneen jonkin verran epäselvyyttä. Epäselvyydet ovat liittyneet esimerkiksi siihen, millaisia asioita viranomaiset voivat hoitaa salassapidon estämättä yhteistyöllä. Lakien soveltamisen ja tulkitsemisen suurimpia ongelmia voidaan selittää esimerkiksi riittävän koulutuksen puutteella ja tiedon levittämisen vähäisyydellä. (Piispa, Helakallio, Ryyänen, Kostiainen, Sarimo 2007, 34.) Lisäksi tällaisten lakiuudistusten hyödyllisyys ja lasten kokonaisvaltainen suojeleminen tulee toteen vain, jos asenteet kaikenlaista väkivaltaa kohtaan ovat vakavia ja tuomitsevia.

Lastensuojelun ohella tärkeitä toimijoita väkivallan havaitsemisessa ja siihen puuttumisessa ovat esimerkiksi poliisi, koulujen ja päiväkotien työntekijät sekä useat terveydenhuollon toimijat. Aikuisten ymmärtäväisyys lasten ja nuorten kokemuksia ja kertomaa kohtaan sekä valmius puhua ja kysyä nuorten kokemuksista on myös tärkeää. Lapset ja nuoret saattavat itse jättää asioitaan kertomatta, mutta olisivat kyllä valmiita puhumaan sen jälkeen, kun niistä on kysytty. (Buckley ym. 2007, 304–306.) Lapsia ja nuoria työssään kohtaavien viranomaisten tulisikin aina kysyä esimerkiksi kodin mukavuudesta ja turvallisuudesta, vaikka huolta niihin liittyen ei heti heräisikään. Lisäksi niin työntekijöiden kuin lasten omien vanhempienkin olisi tärkeää pitäytyä tekemästä oletuksia lasten sisarussuhteiden laadusta. Sisarusten välistä väkivaltaa ei saa myöskään luokitella normaaliseksi ja ei-vahingoittavaksi, jotta lasten turvaaminen on mahdollista. (Phillips ym. 2018, 2575.)

Keskustelupalstoille kirjoitetuista viesteistä on ollut mahdollista havaita, että uhrin ja heidän vanhempansa ovat olleet myös haluttomia kääntymään viranomaisten puoleen. Perheet ovat esimerkiksi pelänneet ilmoituksista seuraavia toimenpiteitä. Lastensuojelun julkisuuskuvaan on edelleen hyvä kiinnittää huomiota. Kuva, joka lastensuojelusta julkisuudessa annetaan, on usein yksipuolinen ja harhaanjohtava. Lastensuojelu esitetään julkisuudessa perheitä kohtaavana rangaistuksena ja mielivaltaisena toimintana, mikä varmasti vaikuttaa perheiden haluun kääntyä sen puoleen avun hakemiseksi. Lastensuojeluun kuuluvaa kontrollin elementtiä ei kuitenkaan pidä ymmärtää rankaisuna ja julkisuuskuvassa olisikin tärkeää korostaa lastensuojelun pyrkimyksiä suojella lapsia ja tukea vanhempia heidän kasvatustehtävässään. (Järvinen 2012.)

Sisarusten väliseen väkivaltaan liittyen ammattilaisten on oleellista keskittyä myös perheisiin yksikkönä ja arvioida perhe-elämään liittyviä olosuhteita kokonaisuutena. Ammattilaisten on myös käytettävä erityistä harkintaa arvioidessaan, onko väkivallan uhrien turvallista jäädä samaan talouteen väkivaltaa käyttävien sisarusten kanssa. (Caffaro 2008, 38, 40–41.) Moniammatillisella yhteistyöllä kodin, koulun sekä sosiaali- ja terveydenhuollon eri toimijoiden kesken pystytään tarjoamaan parhaiten tukea sisarusten väliseen väkivaltaan. Moniammatillisen yhteistyön merkitys korostuu

varsinkin sellaisissa tilanteissa, joissa perheitä kuormittavat useat samanaikaiset riskitekijät. Sisarusten välinen väkivalta voi myös jäädä piiloon esimerkiksi vanhempien ulospäin selkeämmin näkyvien haasteiden, kuten päihde- tai mielenterveysongelmien vuoksi. Väkivalta voi myös jäädä tunnistamatta, jos lapsilla ja nuorilla on muita samanaikaisia haasteita. (Pitkänen 2014, 49.)

Perheiden ja väkivallan uhrien auttamiseksi on tarkasteltava myös ympäröivään yhteiskuntaan sekä yhteiskunnan ylläpitämiin ja tarjoamiin palveluihin liittyviä tekijöitä. Yhteiskunnan tarjoamilla palveluilla ja toimenpiteillä voi olla vaikutusta väkivaltaan vain, jos ne toimivat osana sellaisia laajempia prosesseja, joiden avulla pyritään vaikuttamaan perheisiin ja yhteiskuntaan. Väkivaltaan puuttumalla, virheellisiä sosiaalisia normeja purkamalla, sosiaalisia ongelmia, kuten köyhyyttä, työttömyyttä ja sukupuolten eriarvoisuutta vähentämällä voidaan pyrkiä vaikuttamaan myös sisarusten väliseen väkivaltaan. (Straus & Gelles 1988, 160.) Yhteiskunnan on kannettava aina vastuuta sen jäsenistä ja nimenomaan lapsista, vaikka olen tätä tutkielmaa kirjoittaessa korostanut myös vanhempien asemaa sisarusten väliseen väkivaltaan puuttumisessa. Koska lapset ovat alisteisia aikuisille ja vallitseville suhtautumistavoille, on tärkeää, että lapsista pyritään pitämään huolta ja että heidän oikeuksista puhutaan julkisuudessa.

Vanhempien ja yhteiskunnan vastuuta ei myöskään tarvitse asettaa vastakkaisiksi vaihtoehtoiksi, vaan niiden näkeminen toisiaan täydentävinä edistää tutkitusti lasten hyvinvointia paremmin. Pohjoismaisen hyvinvointivaltiomallin mukaiseen toiminta-ajatuksen kuuluu, että yhteiskunnalla on laajaa rooli kaikkien lasten ja nuorten turvaamisessa sekä heidän hoidon, kasvatuksen ja opetuksen järjestämisessä. Lisäksi yhteiskunnalla on vastuu näiden palveluiden saatavuudesta, tasosta ja toiminnan sisällöstä. Yhteiskunnan tehtävänä on myös turvata ja tukea vanhemmuutta sekä auttaa vanhempia heidän omien tehtäviensä suorittamisessa. Lapsuusvuosina luodaan myös edellytyksiä sille, minkälaisia aikuisia lapsista tulevaisuudessa kasvaa, joten yhteiskunnan tulevaisuus on riippuvaista lasten kehityksestä. (Salmi & Sauli & Lammi-Taskula 2012, 38–41.)

Lopuksi haluan vielä sanoa, että hyvän sisarussuhteen mittari ei ole se, että suhteen eri osapuolilla ei ole koskaan erimielisyyksiä tai että he eivät koskaan riitele keskenään. Hyvään sisarussuhteeseen kuuluu välittämistä ja kykyä ratkaista näitä esiintyviä erimielisyyksiä ilman väkivallan käyttämistä. Vanhempien ja ammattilaisten tehtäväksi jää tukea ja vahvistaa lasten välisiä sisarussuhteita sekä ohjata lapsia riitojen ja erimielisyyksien ratkaisemisessa. (Stepp 2011, 3–4.) Ja mikäli väkivaltaa ilmenee, siihen täytyy puuttua. Väkivalta voi vaikuttaa lapsiin todella monella tavalla, ja mikäli näitä väkivaltatilanteita ei tunnisteta tai niihin ei ole mahdollista saada apua, ovat vaikutukset aina myös vakavampia (YLE 2014). Lasten suojeleminen väkivallalta on tärkeää ja tähän väkivallalta suojaamiseen kuuluu myös sisarusten välisen väkivallan huomioiminen. Vakava suhtautuminen sisarusten välistä väkivaltaa kohtaan ja sen tuomitseminen sekä väkivaltaan puuttuminen ovat myös yhteiskunnallisesti tärkeitä asioita.

5.2 TUTKIMUSPROSESSIN TARKASTELU JA MUU LOPPUPOHDINTA

Tutkimukseni tuotti tärkeää tietoa sisarusväkivaltaan liittyvistä suhtautumistavoista ja väkivaltaan saadusta ja haetusta avusta. Keskityin tässä tutkimuksessa pelkästään sisarusten välisen väkivallan uhrien näkökulmaan, joten tutkimukseni merkittävin rajallisuus on liittynyt myös tähän näkökulman rajaukseen. Lisäksi päädyttyäni käyttämään Internetin keskustelupalstoja aineistonani minun oli hyväksyttävä tämän aineistomuodon rajallisuus. Koska aineistoni oli valmiiksi tuotettua, ja päätin ottaa sen sellaisenaan, en ole pystynyt esittämään aineistolleni lisäkysymyksiä enkä ole pystynyt selvittämään tarkemmin tarkennusta vaativia yksityiskohtia. Toisaalta olen saattanut myös tutkijana jättää huomioimatta kirjoittajille itselleen oleellisia asioita tai olen voinut tulkita heidän viestiensä sisältöjä eri tavalla kuin he ovat itse alun perin tarkoittaneet.

Olen tutkimusta tehdessäni pyrkinyt kuitenkin käsittelemään kirjoittajien viestien sisältämää tietoa sensitiivisesti. Keskustelupalstoille kirjoittaneet sisarusväkivaltaa kokeneet ovat itse löytäneet käyttämäni palstat ja kirjoittaneet omasta tahdostaan muistoistaan ja kokemuksiaan. Olen myös tiedostanut, että näihin kirjoitettuihin muistoihin on voinut liittyä merkittävää yli- tai aliraportointia (McDonald & Martinez 2016, 409). Toisaalta osa kirjoittajista koki vielä kirjoitushetkellä väkivaltaa.

Laadullisessa tutkimuksessa muistoihin liittyvällä epätarkkuudella ei ole mielestäni ollut oleellisesti tutkimuksentekoa heikentävää vaikutusta, ja olen ottanut tätä tutkimusta tehdessäni ihmisten kirjoittamat viestit totena sekä olen pitänyt niitä lähtökohtaisesti luotettavina. Näiden edellä mainitsemieni rajallisuuksien tiedostaminen on kuitenkin ollut eettisesti ja tutkimuksellisesti tärkeää.

Käyttämäni aineistolähtöinen sisällönanalyysimetodi osoittautui toimivaksi analyysimenetelmäksi tähän tutkimukseen, koska pystyin sen avulla tuottamaan uutta jäsentynyttä tietoa aiemmin vähän tutkitusta aiheesta. Aineistolähtöisyys mahdollisti myös keskustelupalstoille kirjoitettujen viestien objektiivisen ja perinpohjaisen tarkastelun. Tutkimukseni on ollut tärkeää jatkoa sisarusten välisen väkivallan tieteelliselle tutkimukselle Suomessa ja toivon, että aiheesta kiinnostutaan myös tämän jälkeen. Aiheesta riittää vielä paljon tutkittavaa, ja mielenkiintoista ja tarpeellista olisi jatkossa keskittyä väkivallan uhrien lisäksi myös väkivaltaa käyttäneiden sisarusten, lasten vanhempien ja ammattilaisten kuulemiseen. Lisäksi tärkeää olisi kartoittaa systemaattisemmin suomalaisen tutkimuksen kautta, mitkä tekijät esimerkiksi perhepiirissä saattavat olla yhteydessä sisarusten välisen väkivallan ilmenemiseen, jotta väkivaltatilanteiden ennakoimista ja ehkäisyä olisi mahdollista kehittää eteenpäin. Nykyisiä toiminnan strategioita ja palveluverkosta olisi myös aiheellista kartoittaa ja selvittää, kuinka tehokkaita ne ovat suhteessa sisarusten väliseen väkivaltaan.

LÄHTEET

- Aaltonen, Mikko & Kivivuori, Janne & Lehti, Martti & Salmi, Venla & Siren, Reino (2009) Perheväkivalta Suomessa. Helsinki: Oikeuspoliittinen tutkimuslaitos. OPTL Verkkokatsauksia 12/2009, 1–16. [online]. https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/152590/12.Perhevv_Suomessa.pdf?sequen Luettu: 4.11.2018
- Adler, Naomi & Schutz, Joseph (1995) Sibling incest offenders. *Child Abuse & Neglect* 19(7), 811-819
- Arpo, Robert (2005) Internetin keskustelukulttuurit. Tutkimus internet-keskusteluryhmien viesteissä rakentuvista puhetavoista, tulkinnoista ja tulkinnan kehyksistä kommunikaatioyhteiskunnassa. Joensuu: Joensuun Yliopisto
- Bardy, Marjatta (2013) Lapsuus, aikuisuus ja yhteiskunta. Teoksessa: Bardy, Marjatta (toim.) Lastensuojelun ytimessä. Helsinki: THL
- Brennan, Sharon (2006) Sibling incest within violent families: Children under 12 years seeking nurture. *Health Sociology Review* 15(3), 287–292
- Buckley, Helen & Holt, Stephanie & Whelan, Sadhb (2007) Listen to Me! Children's experiences of domestic violence. *Child Abuse Review* 16(5), 296–310
- Caffaro, John (2008) Sibling violence. *Family Therapy Magazine* 7(3), 36–43
- Cavanagh, Stephen (1997) Content analysis: concepts, methods and applications. *Nurse Researcher* 4(3), 5–16
- Cicirelli, Victor G (1994) Sibling Relationships in Cross-Cultural Perspective. *Journal of Marriage and Family* 56(1), 7–20
- Connidis, Ingrid Arnet (2007) Negotiating Inequality Among Adult Siblings: Two Case Studies. *Journal of Marriage and Family* 69(2), 482–499
- Dimond, Jill & Fiesler, Casey & Bruckman, Amy (2011) Domestic violence and information communication technologies. *Interacting with Computers* 23(5), 413–421
- Eeva, Elina (2018) Sisarusten välisen väkivallan merkitykset internetkeskusteluissa. Pro gradu -tutkielma. Helsinki: Helsingin Yliopisto [online].

https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/277698/Eeva_Elina_Pro_gradu_2018.pdf?sequence=2&isAllowed=y Luettu 14.3.2019

Ellonen, Noora & Sariola, Heikki (2008) Väkivallan näkeminen perheissä. Teoksessa: Ellonen, Noora & Kääriäinen, Juha & Salmi, Venla & Sariola, Heikki (toim.) Lasten ja nuorten väkivaltakokemukset. Tutkimus peruskoulun 6. ja 9. luokan oppilaiden kokemasta väkivallasta. Poliisiammattikorkeakoulun raportteja 71. Tampere: Poliisiammattikorkeakoulu, 68–80

Ellonen, Noora & Kääriäinen, Juha & Salmi, Venla & Sariola, Heikki (2008) Yhteenveto ja pohdintaa. Teoksessa: Ellonen, Noora & Kääriäinen, Juha & Salmi, Venla & Sariola, Heikki (toim.) Lasten ja nuorten väkivaltakokemukset. Tutkimus peruskoulun 6. ja 9. luokan oppilaiden kokemasta väkivallasta. Poliisiammattikorkeakoulun raportteja 71. Tampere: Poliisiammattikorkeakoulu, 149–156

Eriksen, Shelley & Jensen, Vickie (2006) All in the family? Family environmental factors in sibling violence. *Journal of Family Violence* 21(8), 497–507

Eriksen, Shelley & Jensen, Vickie (2009) A push or a punch. Distinguishing the severity of sibling violence. *Journal of Interpersonal Violence* 24(1), 183–208

Ferguson, Stevenson & Zimmerman, Marc (2005) Adolescent resilience: A framework for understanding healthy development in the face of risk. *Annual Review of Public Health* 26(1), 399–419

Fagerlund, Monica & Peltola, Marja & Kääriäinen, Juha & Ellonen, Noora & Sariola, Heikki (2014) Lasten ja nuorten väkivaltakokemukset 2013: lapsiuhritutkimuksen tuloksia. Poliisiammattikorkeakoulun raportteja 110. Tampere: Poliisiammattikorkeakoulu. [online].

http://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/86726/Raportteja_110_lapsiuhritutkimus_web.pdf?sequence=1&isAllowed=y Luettu 24.10.2018

Forsberg, Hannele (1998) Perheen ja lapsen tähden. Etnografia kahdesta lastensuojelun asiantuntijakulttuurista. Lastensuojelun keskusliitto. Tampere: Tampereen Yliopisto

Fröjd, Sari & Marttunen, Mauri & Kaltiala-Heino, Riittakerttu (2007) Perhe ja nuorten mielenterveyden häiriöt. *Suomen Lääkärilehti* 62(12), 1249–1254

- Gjerstad, Eevastiina (2010) Huomioita tyttöjen väkivallasta. Teoksessa: Purjo, Timo & Gjerstad, Eevastiina (toim.) Sukupuoli ja väkivalta. Non Fighting Generation ry, 73–110
- Greenberg, Kae (2012) Still Hidden in the Closet: Trans Women and Domestic Violence. *Berkeley Journal of Gender, Law & Justice* 27(2), 198–251
- Hannola, Essi & Honkanen, Heini & Korhonen, Sari (2013) Väkivalta sisaruussuhteissa – Ihana, kamala sisarus. Opinnäytetyö. Lappeenranta: Saimaan ammattikorkeakoulu [online].
https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/65515/Hannola_Honkanen_Korhonen.pdf?sequence=1&isAllowed=y Luettu 11.5.2019
- Hardy, Marjorie (2001) Physical Aggression and Sexual Behavior Among Siblings: A Retrospective Study. *Journal of Family Violence* 16(3), 255–268
- Hardy, Marjorie & Beers, Brittany & Burgess, Charles & Taylor, Arthur (2010) Personal Experience and Perceived Acceptability of Sibling Aggression. *Journal of Family Violence* 25(1), 65–71
- Haskins, Cora (2003) Treating Sibling Incest using a Family Systems Approach. *Journal of Mental Health Counseling* 25(4), 337–350
- Helsingin Sanomat (2017) Mieliä: Veljeni pahoinpiteli minua koko lapsuuteni ajan – miksi sisarusväkivallasta vaietaan? [online]. <https://www.hs.fi/mielipide/art-2000005465183.html> Luettu 30.10.2018
- Hinkkanen, Ville (2007) Rikoksia uusivat lapset ovat lastensuojelun vanhoja tuttuja. *Haaste* 2/2007. [online].
<https://www.haaste.om.fi/fi/index/lehtiarkisto/haaste22007/rikoksiauusivatlapsetovatlastensuojelunvanhojatuttuja.html> Luettu 28.5.2019
- Hirsjärvi, Sirkka & Remes, Pirkko & Sajavaara, Paula (2001) Tutki ja kirjoita. Helsinki: Tammi
- Hoetger, Lori & Hazen, Katherine & Brank, Eve (2015) All in the Family: A Retrospective Study Comparing Sibling Bullying and Peer Bullying. *Journal of Family Violence* 30(1), 103–111

- Honkatukia, Päivi (2017) Nuoret ja väkivalta: nuorisotutkimuksen näkökulmia. Teoksessa: Niemi, Johanna & Kainulainen, Heini & Honkatukia, Päivi (toim.) Sukupuolistunut väkivalta: Oikeudellinen ja sosiaalinen ongelma. Tampere: Vastapaino, 324–338
- Hoffman, Kristi & Edwards, John (2004) An Integrated Theoretical Model of Sibling Violence and Abuse. *Journal of Family Violence* 19(3), 185–200
- Howe, Nina & Recchia, Holly (2014) Sibling relations and their impact on children`s development. *Encyclopedia on Early Childhood Development*. Montreal: CEECD/SKC-ECD, 1–8 [online]. <http://www.child-encyclopedia.com/sites/default/files/textes-experts/en/829/sibling-relations-and-their-impact-on-childrens-development.pdf> Luettu 21.1.2019
- Hyppönen, Annikki & Ojala, Alice & Joutsu, Jaakko (2007) Tietokoneen käyttötaito Office 2007 -ohjelmille. Porvoo: WSOY
- Jokinen, Eeva (2004) Sukupuoli tapana. Teoksessa: Kiili, Johanna & Närhi, Kati (toim.) Tutkiva sosiaalityö. Sosiaalialan edunvalvonta- ja ammattilehti Talentia: Sosiaalityön tutkimuksen seura 2004, 5–8. [online]. <http://www.sosiaalityontutkimuksenseura.fi/Tutkiva%20sosiaalityo/Tutkiva%20sosiaalityo%202004.pdf> Luettu 3.11.2018
- Jokinen, Arto (2017) Maskuliinisuus ja väkivalta. Teoksessa: Niemi, Johanna & Kainulainen, Heini & Honkatukia, Päivi (toim.) Sukupuolistunut väkivalta: Oikeudellinen ja sosiaalinen ongelma. Tampere: Vastapaino, 36–50
- Johnson, Michael & Ferraro, Kathleen (2000) Research on Domestic Violence in the 1990's: Making Distinctions. *Journal of Marriage and the Family* 62(4), 948–963
- Juhila, Kirsi (2006) Sosiaalityöntekijöinä ja asiakkaina – sosiaalityön yhteiskunnalliset tehtävät ja paikat. Jyväskylä: Bookwell
- Järvinen, Hanna-Mari (2012) Lastensuojelu ei ole rankaisemista. *Lehdistötiedote*. Lastensuojelun keskusliitto. [online]. <https://www.lskl.fi/teemat/lastensuojelu/lastensuojelu-ei-ole-rankaisemista/> Luettu 15.6.2019
- Kaulio, Pia & Svennevig, Hanna (2006) Sisaruus. Rakkautta, vihaa, kateutta. Helsinki: Minerva kustannus Oy

- Kettrey, Heather Hensman & Emery, Beth C. (2006) The Discourse of Sibling Violence. *Journal of Family Violence* 21(6), 407–416
- Khan, R & Rogers, P (2015) The normalization of sibling violence: Does gender and personal experience of violence influence perceptions of physical assault against siblings? *Journal of Interpersonal Violence* 30(3), 437–458
- Kiselica, Mark S. & Morrill-Richards, Mandy (2007) Sibling Maltreatment: The Forgotten Abuse. *Journal of Counseling & Development* 85(2), 148–160
- Koivistoinen, Kirsi (2009) Sisarussuhteen merkitys perheväkivallalle altistuneelle lapselle. Pro gradu -tutkielma. Kuopio: Kuopion Yliopisto. [online]. https://www2.uef.fi/documents/10444/1443580/Koivistoinen_Kirsi_Pro+gradu+-tutkielma.pdf/62bc238b-7279-4072-b2ac-02b5ba34c951 Luettu 30.12.2018
- Krienert, Jessie L. & Walsh, Jeffrey A. (2011) My Brother's Keeper: A Contemporary Examination of Reported Sibling Violence Using National Level Data, 2000–2005. *Journal of Family Violence* 26(5), 331–342
- Kääriäinen, Juha (2008) Ikätovereiden välinen väkivalta ja kiusaaminen. Teoksessa: Ellonen, Noora & Kääriäinen, Juha & Salmi, Venla & Sariola, Heikki (toim.) Lasten ja nuorten väkivaltakokemukset. Tutkimus peruskoulun 6. ja 9. luokan oppilaiden kokemasta väkivallasta. Poliisiammattikorkeakoulun raportteja 71. Tampere: Poliisiammattikorkeakoulu, 52–56
- Kääriäinen, Juha & Lehti, Martti & Danielsson, Petri & Aaltonen, Mikko (2017) Pahoinpity ja ryöstörikokset. Teoksessa: Rikollisuustilanne 2016 Rikollisuuskehitys tilastojen ja tutkimuksen valossa. Katsauksia 22/2017. Helsinki: Helsingin Yliopisto, Kriminologian ja oikeuspolitiikan instituutti, 49–80 [online]. https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/191756/Katsauksia_22_Rikollisuustilanne_2016_2017.pdf?sequence=2&isAllowed=y Luettu 28.5.2019
- Laine, Timo (2010) Miten kokemusta voidaan tutkia? Fenomenologinen näkökulma. Teoksessa: Aaltola, Juhani & Valli, Raine (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin II. Jyväskylä: PS-kustannus, 28–45
- Laki lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta 8.4.1983/361 Finlex: Lainsäädäntö. [online]. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1983/19830361> Luettu 7.3.2019

- Lastensuojelulaki 13.4.2007/417 Finlex: Lainsäädäntö. [online].
<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2007/20070417?search%5Btype%5D=pika&search%5Bpika%5D=lastensuojelulaki#L16P93> Luettu 30.10.2018
- Leder, Jane (1993) Adult sibling rivalry. *Psychology Today* 26
- Lepistö, Sari (2010) Nuorten kokema perheväkivalta. Malli hyvinvoinnista ja selviytymisestä. Tampere: Tampereen Yliopisto
- Lepistö, Sari & Paavilainen, Eija (2011) Tyttöjen ja poikien erilainen selviytyminen perheväkivallasta. *Janus* 19(3), 221–237
- Leung, Alexander & Robson, Lane (1991) Sibling Rivalry. *Clinical Pediatrics* 30(5), 314–317
- Lidman, Satu (2017) Pilattu nainen: Seksuaalisen väkivallan asennehistoria. Teoksessa: Niemi, Johanna & Kainulainen, Heini & Honkatukia, Päivi (toim.) Sukupuolistunut väkivalta: Oikeudellinen ja sosiaalinen ongelma. Tampere: Vastapaino, 177–193
- Mann, Chris & Stewart, Fiona (2000) *Internet Communication & Qualitative Research. A Handbook for Researching Online*. London: SAGE Publications Ltd
- Mathis, Gloria & Mueller, Charles (2015) Childhood Sibling Aggression and Emotional Difficulties and Aggressive Behavior in Adulthood. *Journal of Family Violence* 30(3), 315–327
- Mauthner, Melanie (2005) Distant Lives, Still Voices: Sistering in Family. *Sociology* 39(4), 623–642.
- McDonald, Courtney & Martinez, Katherine (2016) Parental and Others' Responses to Physical Sibling Violence: a Descriptive Analysis of Victims' Retrospective Accounts. *Journal of Family Violence* 31(3), 401–410
- Metsämuuronen, Jari (2006) Laadullisen tutkimuksen perusteet. Teoksessa: Metsämuuronen, Jari (toim.) Laadullisen tutkimuksen käsikirja. Helsinki: International MetHelp Ky, 80–147
- Meyers, Amy (2014) A call to child welfare: Protect children from sibling abuse. *Qualitative Social Work* 13(5), 654–670

- Meyers, Amy (2016) Trauma and Recovery: Factors Contributing to Resiliency of Survivors of Sibling Abuse. *The Family Journal: Counseling and Therapy for Couples and Families* 24(2), 147–156
- Meyers, Amy (2015) Notes from the Field: Understanding Why Sibling Abuse Remains Under the Radar and Pathways to Outing. *Professional Development: The International Journal of Continuing Social Work Education* 18(2), 24–31
- Mitchell, Juliet (2003) *Siblings. Sex and Violence*. Cambridge: Polity Press
- Morrill-Richards, Mandy & Leierer, Stephen (2010) The relationship between sibling maltreatment and college students' sense of well-being. *Journal of College Counseling* 13(1), 17–30
- Newman, Joan (1994) Conflict and friendship in sibling relationships: A review. *Child Study Journal* 24(2), 119–153
- Newman, Joan (1996) The more the merrier? Effects of family size and sibling spacing on sibling relationships. *Child; care, health and development* 22(5), 285–302
- Noland, Virginia & Liller, Karen & McDermott, Robert & Coulter, Martha & Seraphine, Anne (2004) Is Adolescent Sibling Violence a Precursor to College Dating Violence? *The American Journal of Health Behavior* 28(1), 13–23
- Notko, Marianne (2011) *Väkivalta, vallankäyttö ja vahingoittuminen naisten parisuhteissa*. Jyväskylä: Jyväskylän Yliopisto
- Nyqvist, Leo (2001) *Väkivaltainen parisuhde, asiakkuus ja muutos*. Turun Yliopisto, Sosiaalipolitiikan laitos. Helsinki: Ensi- ja turvakotien liiton julkaisu 28
- Näsi, Matti (2016) *Nuorten rikoskäyttäytyminen ja uhrikokemukset. Katsauksia 18/2016*. Helsinki: Helsingin Yliopisto, Kriminologian ja oikeuspolitiikan instituutti. [online].
https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/169509/Katsauksia_18_N%C3%A4si_2016.pdf?sequence=1&isAllowed=y Luettu 17.4.2019
- Näsi, Matti & Tanskanen, Maiju (2017) *Nuorisoriikollisuus. Teoksessa: Rikollisuustilanne 2016 Rikollisuuskehitys tilastojen ja tutkimuksen valossa. Katsauksia 22/2017*. Helsinki: Helsingin Yliopisto, Kriminologian ja oikeuspolitiikan instituutti, 201–218 [online].

https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/191756/Katsauksia_22_Rikollisuustilanne_2016_2017.pdf?sequence=2&isAllowed=y Luettu 28.5.2019

- Oranen, Mikko (2012) Lapsi ja perheväkivalta. Teoksessa: Söderholm, Annlis & Kivittie-Kallio, Satu (toim.) Lapsen kaltoinkohtelu. Helsinki: Duodecim, 217–238
- Phillips, Debby A. & Bowie, Bonnie H. & Wan, Dorothy C. & Yukevich, Kelly W. (2018) Sibling Violence and Children Hospitalized for Serious Mental and Behavioral Health Problems. *Journal of Interpersonal Violence* 33(16), 2558–2578.
- Paavilainen, Eija (1998) Lasten kaltoinkohtelu perheessä. Perheen toiminta ja yhteistyö perhettä hoitavan terveydenhoitajan kanssa. Tampere: Tampereen Yliopisto
- Paavilainen, Eija & Pösö, Tarja (2003) Lasten kokema perheväkivalta käsitteinä ja ilmiöinä. Teoksessa: Paavilainen, Eija & Pösö, Tarja (toim.) Lapset, perhe ja väkivaltatyö. Porvoo: WSOY, 13–42
- Perkins, Nathan & O’Connor, Mary (2016) Physical and Emotional Sibling Violence: A Necessary Role for Social Work. *Social Work* 61(1), 91–92
- Piispa, Minna & Helakallio, Antti & Ryyänen, Hanna-Kaisa & Kostainen, Riikka & Sarimo, Mervi (2007) Lapsiin ja nuoriin kohdistuvan väkivallan vähentäminen – yhteenveto kyselyn tuloksista. Oikeusministeriön lausuntoja ja selvityksiä 2007:9. Helsinki: Oikeusministeriö
- Pitkänen, Miia (2014) Sisarusten välinen väkivalta. Teoksessa: Kovanen, Tuulia & Pitkänen, Miia (toim.) Rispektii. Näkökulmia nuorten kohtaamaan perhe- ja lähisuhdeväkivaltaan. Ensi- ja turvakotien liitto ry, 36–51. [online].
https://issuu.com/ensijaturvakotienliitto/docs/rispektii_n_k_kulmia_nuorten_koht_d7a71e691d1cf9
Luettu 14.3.2019
- Puranen, Tuula (2017) Riittävän hyvä vanhemmuus – lähestymistapoja. Tukiliitto ry. [online]. <https://www.tukiliitto.fi/tukiliitto-ja-yhdistykset/kehittamistoiminta/moninaisia-perheita/moninaisista-perheista-lahisuhdeihmisille/riittavan-hyva-vanhemmuus/> Luettu 12.5.2019
- Rikoslaki 19.12.1889/39 Finlex: Lainsäädäntö. [online].
<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1889/18890039001#L21> Luettu 10.2.2019

- Rikosuhripäivystys (2014) Ohjeita rikoksen uhrin läheisille. [online].
<https://www.riku.fi/fi/oppaat+ja+ohjeet/ohjeita+rikoksen+uhrin+laheisille/> Luettu 8.5.2019
- Salmi, Minna & Sauli, Hannele & Lammi-Taskula, Johanna (2012) Lasten ja lapsiperheiden asema nyky-Suomessa. Teoksessa: Söderholm, Annlis & Kivitie-Kallio, Satu (toim.) Lapsen kaltoinkohtelu. Helsinki: Duodecim, 22–47
- Salo, Ulla-Maija (2015) Simsalabim, sisällönanalyysi ja koodaamisen haasteet. Teoksessa: Aaltonen, Sanna & Högbacka, Riitta (toim.) Umpikujasta oivallukseen. Refleksiivisyys empiirisessä tutkimuksessa. Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura, julkaisuja 164. Tampere: Tampere University Press, 166–190 [online].
http://tampub.uta.fi/bitstream/handle/10024/99323/umpikujasta_oivallukseen_2015.pdf?sequence=1&isAllowed=y Luettu 22.3.2019
- Sariola, Heikki (1990) Lasten väkivalta- ja seksuaalikokemukset. Helsinki: Lastensuojelun Keskusliitto julkaisu 85
- Shadik, Jennifer & Perkins, Nathan & Kovacs, Pamela (2013) Incorporating Discussion of Sibling Violence in the Curriculum of Parent Intervention Programs for Child Abuse and Neglect. *Health & Social Work* 38(1), 53–57
- Siekkinen, Eeva & Tuikkanen, Ariela (2015) ”Se leikkiin sisältyvä väkivalta ja se vanhempien välinpitämättömyys siinä” – sisarusväkivallan ilmeneminen ja väkivaltaa kokeneen selviytyminen. Opinnäytetyö. Mikkeli: Mikkelin Ammattikorkeakoulu [online].
https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/99561/Siekkinen_Tuikkanen_2015.pdf?sequence=1 Luettu 30.10.2018
- Sinkkonen, Jari (2010) Poikien ja tyttöjen aggressiosta. Teoksessa: Purjo, Timo & Gjerstad, Eevastiina (toim.) Sukupuoli ja väkivalta. Non Fighting Generation ry, 50–61
- Sinkkonen, Jari & Korhonen, Laura (2016) Pulassa lapsen kanssa. Helsinki: Duodecim
- Stepp, Gina (2011) My Brother’s Keeper: From Sibling Violence to Brotherly Love. Family and Relationships. Vision. [online]. <https://www.vision.org/parenting-normal-sibling-conflict-vs-abusive-behavior-1003> Luettu: 5.4.2019

- Straus, Murray & Gelles, Richard (1988) Violence in American Families: How much is there and why does it occur. Teoksessa: Nunnally, Elam & Chilman, Catherine & Cox, Fred (toim.) Troubled Relationships. Families in Trouble 3. Newbury Park California: SAGE Publications, 141–162
- Suomen mielenterveysseura. Mitä on resilienssi? [online].
<https://www.mielenterveysseura.fi/fi/mielenterveys/vaikeat-el%C3%A4m%C3%A4ntilanteet/sairastuminen-voi-olla-kriisi/mit%C3%A4-resilienssi> Luettu 8.5.2019
- Söderholm, Annlis & Kivitie-Kallio, Satu (2012) Lapsen kaltoinkohtelu – ihmisoikeuskysymys ja kansanterveysongelma. Teoksessa: Söderholm, Annlis & Kivitie-Kallio, Satu (toim.) Lapsen kaltoinkohtelu. Helsinki: Duodecim, 14–21
- Taskinen, Sirpa (toim.) (2003) Lapsen seksuaalisen hyväksikäytön ja pahoinpitelyn selvittäminen. Asiantuntijaryhmän suositukset sosiaali- ja terveydenhuollon henkilöstölle. Oppaita 55. Helsinki: Stakes
- Taskinen, Sirpa (2007) Lastensuojelulaki (417/2007) Soveltamisopas. Oppaita 65. Helsinki: Stakes
- Tillanen-Toivanen, Satu (2016) ”MUISTAN HÄNEN REPINEEN JA HEITELLEEN MINUA” Lapset perheväkivallan kertomuksissa. Varhaiskasvatustieteen pro gradu - tutkielma. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto [online].
<https://jyx.jyu.fi/bitstream/handle/123456789/50167/URN%3ANBN%3Afi%3Aju-201606082964.pdf?sequence=1&isAllowed=y> Luettu 20.3.2019
- Tolvanen, Kari & Vuento, Marja (2012) Poliisi ja lapsiin kohdistuneet rikokset. Teoksessa: Söderholm, Annlis & Kivitie-Kallio, Satu (toim.) Lapsen kaltoinkohtelu. Helsinki: Duodecim, 299–306
- Tuomi, Jouni & Sarajärvi, Anneli (2009) Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Tammi
- Tuomi, Jouni & Sarajärvi, Anneli (2018) Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Uudistettu painos. Helsinki: Tammi
- U.S Department of Health and Human Services & Office of Human Development Services (DHHS & OHDS) (1991) Family Violence: An Overview. Reports.

- Washington D.C: National Center on Child Abuse and Neglect, 1–31 [online].
<https://files.eric.ed.gov/fulltext/ED333319.pdf> Luettu 4.1.2019
- Varto, Juha (2005) Laadullisen tutkimuksen metodologia. Lahti: Elan Vital [online].
http://arted.uiah.fi/synnyt/kirjat/varto_laadullisen_tutkimuksen_metodologia.pdf
Luettu 9.4.2019
- Väänänen, Kristiina (2011) Miten selviytyä väkivallasta? Teoksessa Riitta Hannus,
Sirku Mehtola, Luru Natunen & Auli Ojuri (toim.) Veitsen terällä. Naiseus ja
parisuhdeväkivalta. Ensi- ja turvakotien liitto. Hämeenlinna: Kariston kirjapaino Oy,
109–132.
- Whelan, David (2003) Using Attachment Theory When Placing Siblings in Foster Care.
Child & Adolescent. Social Work Journal 20(1), 21–36
- WHO (2005) Väkivalta – globaali terveysongelma. Teoksessa: Krug, Etienne G. &
Dahlberg, Linda L. & Mercy, James A. & Zwi, Anthony B & Lozano, Rafael (toim.)
Väkivalta ja terveys maailmassa – WHO:n raportti. Lääkärin sosiaalinen vastuu RY
& Terveyden edistämisen keskus RY. Jyväskylä: Gummerus, 19–41 [online].
https://thl.fi/documents/470564/817072/9529608993_fin.pdf/2ea074d0-a4eb-4448-ba63-3b312ea81692 Luettu 4.11.2018
- Wolke, Dieter & Tippett, Neil & Dantchev, Slava (2015) Bullying in the family: sibling
bullying. Lancet Psychiatry 2(10), 917–927
- Yle Uutiset (2014) Sisarusten vääristynyt valtasuhde tuo mukanaan väkivallan.
Kotimaa. [online]. <https://yle.fi/uutiset/3-7079574> Luettu 28.1.2019